

Změny v ekonomickém postavení zemí skupiny BRICS v rámci světových regionů

Diplomová práce

Studijní program: N6202 – Hospodářská politika a správa

Studijní obor: 6202T086 – Regionální studia

Autor práce: Bc. Jaroslav Rychnovský

Vedoucí práce: Ing. Aleš Kocourek, Ph.D.

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

Ekonomická fakulta

Akademický rok: 2015/2016

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Jaroslav Rychnovský**
Osobní číslo: **E14000599**
Studijní program: **N6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Regionální studia**
Název tématu: **Změny v ekonomickém postavení zemí skupiny BRICS v rámci světových regionů**
Zadávací katedra: **Katedra ekonomie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Stanovení cílů a formulace výzkumných předpokladů
2. Analýza ekonomického a politického vlivu uskupení BRICS
3. Analýza aktuálních vývojových trendů členů uskupení BRICS
4. Návrh scénářů budoucího vývoje uskupení BRICS v rámci světového řádu
5. Formulace závěrů a ověření výzkumných předpokladů

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy: **65 normostrán**

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

CRANE, Robert. Building bridges among the BRICs. New York: Palgrave Macmillan, 2015. ISBN 978-113-7375-384.

KOBAYASHI-HILLARY, Mark. Building a future with BRICs: the next decade for offshoring. Berlin: Springer, 2008. ISBN 35-404-6453-0.

KUNEŠOVÁ, Hana, et al. Světová ekonomika. Nové jevy a perspektivy. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 78-80-7400-502-2.

STUENKEL, Oliver. The BRICS and the Future of Global Order. Lanham: Lexington books, 2015. ISBN 978-0-7391-9321-1.

O'NEILL, Jim. The Growth Map: Economic Opportunity in the BRICs and Beyond. London, UK: Penguin Books, 2011. ISBN 978-1-59184-481-5.

Databáze článků ProQuest (<http://knihovna.tul.cz>).

Vedoucí diplomové práce: **Ing. Aleš Kocourek, Ph.D.**

Katedra ekonomie

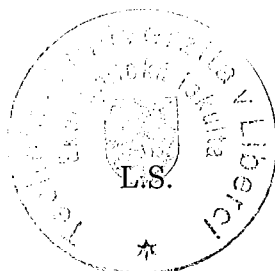
Konzultant diplomové práce: **Ing. Bc. Jakub Hospodka, Ph.D.**

České vysoké učení technické v Praze, Fakulta dopravní
- člen AS

Datum zadání diplomové práce: **30. října 2015**

Termín odevzdání diplomové práce: **31. května 2017**

doc. Ing. Miroslav Žižka, Ph.D.
děkan

prof. Ing. Jiří Kraft, CSc.
vedoucí katedry

V Liberci dne 30. října 2015

Prohlášení

Byl jsem seznámen s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracoval samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé diplomové práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že tištěná verze práce se shoduje s elektronickou verzí, vloženou do IS STAG.

Datum: 25.5.2017

Podpis:

Poděkování

Tímto děkuji vedoucímu diplomové práce Ing. Alešovi Kocourkovi, Ph.D. za profesionalitu, relevantní připomínky a zejména svatou trpělivost, která vedla k dokončení této diplomové práce. Mé díky náleží samozřejmě rodině, přátelům a nepochybně studijnímu oddělení EF TUL, jehož jsem byl častým návštěvníkem.

Anotace

Diplomová práce zkoumá ekonomické postavení států uskupení BRICS, stejně jako životaschopnost uskupení samotného. Snaží se separovat státy uskupení do tzv. emerging countries, tedy vynořujících se ekonomik, jelikož tradiční rozdělení států na Rozvojové a Rozvinuté přestává stačit. Práce je rozdělena na dvě části, a sice teoretickou a praktickou. V rámci teoretické části je zanalyzován vývoj uskupení BRICS. V poslední kapitole teoretické části je zachycena teorie determinantů rozvoje hospodářství, resp. celého národa. Čistě výkonnostní agregáty, ačkoliv stále hrají nejvýznamnější roli, nereflektují rozvoj státu jako celku, neboť přehlíží faktory sociální, ekologické apod. V praktické části jsou za pomoci nejvýznamnějších makroekonomických ukazatelů zachyceny změny v ekonomickém postavení státu BRICS v příznačném pořadí – Brazílie, Rusko, Indie, Čína a Jihoafrická republika. Data jsou získána z databáze Světové banky. Závěr práce shrnuje nejdůležitější zjištěné poznatky.

Klíčová slova

Brazílie, BRICS, Čína, ekonomický rozvoj, emerging country, Indie, JAR, Rusko, světový řád, velmoc,

Annotation

The diploma thesis examines the economic position of the BRICS countries, as well as the viability of the group itself. It is trying to separate the states of BRICS into so-called emerging economies since the traditional division of states into the Developing and Developed ones is no longer sufficient. The thesis is divided into two parts, theoretical and practical. Within the theoretical part, the evolution of the BRICS group is analyzed. In the last chapter of the theoretical part, the theory of determinants of economic development is depicted. The pure performance aggregates, although still playing the most important role, do not reflect the development of the state as a whole because it overlooks social, environmental factors, etc. The practical part is meant to detect changes in the economic position of the BRICS countries withing the world regions and within the whole world aswell. The data are obtained from the World Bank database. The conclusion summarizes the most important findings.

Key Words

Brasil, BRICS, China, economic development, emerging country, India, Russia, SAR, superpower, world order

Obsah

Seznam použitých zkratk	9
Seznam tabulek	10
Seznam obrázků	11
Úvod	13
1. Teoretická část	15
1.1 BRIC	15
1.1.1 Vznik akronymu	15
1.1.2 Růst popularity	16
1.1.3 Další vývoj	16
1.1.4 Následky konvergence	17
1.1.5 Cesta k roku 2050	17
1.1.6 Dodatečné úpravy prognóz	18
1.2 První summit	19
1.2.1 Výsledky summitu	19
1.2.2 Mezinárodní vnímání summitu	21
1.2.3 Kritika summitu	21
1.2.4 Následky summitu	22
1.3 Z BRIC na BRICS	23
1.3.1 O rok zpět	23
1.3.2 Kritika	24
1.3.3 Jihoafrický přístup	25
1.3.4 Význam BASIC	26
1.4 Sanya a vzestup Číny	27
1.4.1 Čínské ohrožení	27
1.4.2 Výsledky třetího summitu	27

1.5	Summit v Novém Dillí, 2012.....	28
1.6	Summit v Durmanu, 2013.....	29
1.7	Šestý summit – Fortaleza, 2014.....	30
1.8	Sedmý summit – UFA, 2015	31
1.9	Osmý summit – Goa, 2016	31
1.10	Nová rozvojová banka – New Development Bank.....	31
1.10.1	Původ.....	33
1.10.2	Kritika.....	33
1.10.3	Funkce banky.....	33
1.11	Problematika rozvojových a vynořujících se států.....	34
1.12	Vynořující se ekonomiky (Emerging economies).....	35
1.12.1	Cíle vynořujících se ekonomik.....	37
1.12.2	Charakteristiky vynořujících se ekonomik	37
1.12.3	Benefity vynořujících se ekonomik.....	37
1.12.4	Rizika vynořujících se ekonomik	38
2.	Analytická část	41
2.1	Brazílie	42
2.2	Rusko.....	50
2.3	Indie.....	60
2.4	Čína.....	67
2.5	Jihoafrická republika	74
2.6	Shrnutí	81
	Závěr.....	83
	Seznam použité literatury	84

Seznam použitých zkratk

BASIC	Skupina Brazílie, Jihoafrické republiky, Indie a Číny se zaměřením na klima
FDI	Foreign direct investments (<i>Přímé zahraniční investice</i>)
G6	Sdružení Spojených států Amerických, Německa, Japonska, Spojeného království, Francie a Itálie
G7	Skupina sedmi hospodářsky nejvýkonnějších zemí světa
G20	Skupina dvaceti největších ekonomik světa
GDP	Hrubý domácí produkt (<i>Gross Domestic Product</i>)
GS	Goldman & Sachs
IBSA	Tripartita Indie, Brazílie a Jihoafrické republiky
ILO	Mezinárodní organizace práce (<i>International Labour Office</i>)
IMF	International monetary fund (<i>Mezinárodní měnový fond</i>)
JAR	Jihoafrická republika
NDB	New development bank (<i>Nová rozvojová banka</i>)
UNCTAD	Konference Spojených národů pro rozvoj (<i>United Nations Conference on Trade and Development</i>)
OSN	Organizace spojených národů
PPP	Parita kupní síly (<i>Purchasing Power Parity</i>)
SNS	Sdružení nezávislých států
USD	Americký dolar
WB	Světová banka (<i>World Bank</i>)
WTO	Světová obchodní organizace (<i>World Trade Organization</i>)

Seznam tabulek

Tabulka 1: Hrubý domácí produkt vybraných států včetně prognózy na rok 202018

Tabulka 2: Klíčové komponenty vynořujících se ekonomik a jejich implikace
v hospodářství.....40

Seznam obrázků

Obrázek 1: Světové regiony dle Světové banky.....	41
Obrázek 2: Vývoj HDP Brazílie a vybraných zemí Jižní Ameriky od roku 2000 s výhledem do roku 2020.....	42
Obrázek 3: Vývoj HDP na obyvatele od roku v Brazílii a vybraných zemí Jižní Ameriky 2000 s výhledem do roku 2020	44
Obrázek 4: Vývoj podílů jednotlivých sektorů národního hospodářství na tvorbě HDP země v letech 2003-2015.....	45
Obrázek 5: Čistý tok přímých zahraničních investic v rámci Brazílie.....	46
Obrázek 6: Vývoj zahr. obchodu se zbožím a službami Brazílie v letech 2005-2016.....	49
Obrázek 7: Vývoj HDP vybraných zemí SNS od roku 2000 s výhledem do roku 2020.....	51
Obrázek 8: Vývoj HDP na obyvatele v rámci Ruska a vybraných zemí SNS od roku 2000 s výhledem do roku 2000.....	53
Obrázek 9: Vývoj podílu nerostných surovin na celkových vývozech Ruska v letech 2000-2015.....	54
Obrázek 10: Vývoj podílů jednotlivých sektorů národního hospodářství na tvorbě HDP země v letech 2000-2015.....	55
Obrázek 11: Čistý tok přímých zahraničních investic v rámci Ruska.....	57
Obrázek 12: Vývoj zahraničního obchodu Ruska v letech 2005-2016.....	58
Obrázek 13: Vývoj HDP v rámci Indie a vybraných zemí Jižní Asie od roku 2000 s výhledem do roku 2020.....	61
Obrázek 14: Vývoj HDP na obyvatele v rámci Indie a vybraných zemí Jižní Asie v letech 2000-2016.....	62

Obrázek 15: Vývoj podílů jednotlivých sektorů národního hospodářství země na tvorbě HDP v letech 2000-2015	63
Obrázek 16: Čistý tok PZI v rámci Indie v letech 2000-2015.....	65
Obrázek 17: Vývoj zahraničního obchodu Indie v letech 2005-2016.....	66
Obrázek 18: Vývoj HDP v rámci Číny a vybraných zemí Východní Asie od roku 2000 s výhledem do roku 2020	68
Obrázek 19: Vývoj HDP na obyvatele v rámci Číny a vybraných zemí Východní Asie....	69
Obr. 20: Vývoj podílů jednotlivých sektorů národního hospodářství země na tvorbě HDP v letech 2000-2015	70
Obrázek 21: Čistý tok PZI v rámci Číny v letech 2000-2015	72
Obrázek 22: Vývoj zahraničního obchodu Číny v letech 2005-2016	73
Obrázek 23: Vývoj HDP v rámci JAR a vybraných zemí Jižní Afriky od roku 2000 s výhledem do roku 2020	75
Obrázek 24: Vývoj HDP na obyvatele v rámci JAR a vybraných zemí Jižní Afriky	76
Obrázek 25: Vývoj podílů jednotlivých sektorů národního hospodářství země na tvorbě HDP v letech 2000-2015	77
Obrázek 26: Čistý tok PZI v rámci JAR v letech 2000-2015.....	78
Obrázek 27: Vývoj zahraničního obchodu JAR v letech 2005-2016.....	79

Úvod

Ať už je to úroveň technologie, lidská přirozenost nebo ekonomický tlak nadnárodních korporací, tíhne lidská společnost ke globalizaci. Mezinárodní organizace v dnešní době představují zcela novou politickou rovinu pro prosazování národních zájmů a těší se stále velké popularitě. Semi-institucionalizovaná organizace BRICS je toho příkladnou ukázkou. Sdružuje státy geograficky i kulturně vzdálené, avšak regionální hegemony, kteří v součtu produkují téměř čtvrtinu světového HDP. Unikátním společným rysem je zde právě rozvojový potenciál. Vzhledem k nedávným predikcím autora samotné myšlenky BRICS, Jima O'Neilla, je tak tedy nutné s tímto uskupením počítat, neboť jeho role ve světovém řádu bude sílit.

Se současným globálním hospodářským rozvojem již přestává klasické rozdělení na Východ a Západ stačit. Je to již dvacet let od původního článku o skupině BRIC, které označilo čtyři hlavní tahouny světového hospodářství. Až na malé ekonomické ochladnutí v druhé dekádě 21. století, můžeme konstatovat, že do budoucna tyto státy aspirují na dominantní hospodářské hegemony. Je pozoruhodné, že státy aspirující na pozici globálního leadera vykazují tendence se sdružovat. Obzvláště členové BRICS, které si v mnoha ohledech přímo konkurují, neboť jejich přístupy a dílčí cíle nejsou vždy v harmonii. Vždyť Čína i Rusko se bezesporu mohou budoucnu stát světovými mocnostmi i jednotlivě. Je to právě jejich individuální moc, která dodává uskupení takovou BRICS politickou váhu a potenciál.

Autor práce si klade za cíl osvětlit přechod uskupení BRICS od investiční myšlenky až po jeho současnou podobu v moderním světě, v němž honba za nejvyšším ekonomickým růstem hraje prim. Cílem práce je vyhodnotit současnou pozici jednotlivých států BRICS, jakožto i akceschopnost a životaschopnost uskupení samotného. Také nastiňuje přístupy jednotlivých členů k organizaci BRICS. Pro bližší pochopení problematiky je nutno determinovat ekonomickou pozici jednotlivých členů, zejména s ohledem na nedávné hospodářské a politické kroky.

S existencí BRICS se nabízí otázka: Jaká je politická váha uskupení BRICS a jaká je jeho životaschopnost vzhledem k různorodosti dílčích cílů jednotlivých členů? V práci se tak

autor detailněji zaobírá mocenskou strukturou uvnitř organizace, stejně jako hospodářskou silo států BRICS na „globálním poli“.

Identifikuje vynořující se ekonomiku jako mezičlánek mezi rozvojovým a rozvinutým státem a zabývá se volným uskupením států BRICS, tedy Brazílie, Ruska, Indie, Číny a Jihoafrické republiky jako možným budoucím globálním hospodářským leaderem. Dále analyzuje rizika a benefity spolupráce v různých odvětvích. V praktické části analyzuje hospodářství a hospodářskou politiku jednotlivých členů BRICS. Ekonomické důvody jsou v dnešní společnosti mnohdy nadřazené důvodům politickým, historickým či kulturním, avšak boj o geopolitickou moc se dostává stále více do popředí.

1. Teoretická část

Následující část charakterizuje BRICS od myšlenky po současnou realitu. Analyzuje benefity a rizika uskupení, stejně jako kritiku a vnímání na mezinárodním poli. Poslední část identifikuje vynořující se ekonomiku a determinanty celkového socio-ekonomického vývoje států.

1.1 BRIC

Samuel Huntington (1999) charakterizoval světový řád jako "unimultipolární", kterým definoval Spojené státy jako dominantní velmoc, jenž k prosazení svých cílů potřebuje souhlas alespoň části méně významných států. Stále však prosazoval docílení "osamocené supervelmoci", která by tak zcela bez ohrožení mohla prosazovat své domácí i zahraniční zájmy v oblastech ekonomických, vojenských, diplomatických, ideologických, technologických či kulturních, avšak ne nutně sobecky pro vlastní prospěch.

Ve světě tak stále panoval status quo a Spojené státy jako hospodářská velmoc s velkým pozitivizmem mapovala a porovnávala své hospodářství se svými největšími rivaly, tedy Německem, Francií či Japonskem. Jak je již dnes kritizováno, například Čína či Indie se v jejich kalkulacích neobjevovaly.

1.1.1 Vznik akronymu

V roce 2001 identifikoval Jim O'Neill celkem čtyři země, o kterých předpokládal enormní hospodářský růst v nadcházejících letech. Šlo o Brazílii, Rusko, Indii a Čínu. Právě svým prvotním článkem v roce 2001, který byl původně určen relativně úzkému kruhu čtenářů, vdechl život akronymu BRIC. Původně v žádném případě nepředpokládal jakoukoliv mezinárodní spolupráci těchto zemí, pouze si tyto státy spojil díky podobnému politickému vývoji a budoucímu očekávanému vývoji hospodářství.

Prvotní reakce vyvolal článek ve světě finančnictví, pro který byl původně určen. V této době, spíše než vzestupu BRIC se světová, potažmo americká politika věnovala vojenské mobilizaci, invazi do Afghánistánu a vypořádání se s důsledky 11. září 2001. Po relativně dlouhé době humanitárního klidu tak Spojené státy ukázaly svou stabilní globální unipolaritu.

1.1.2 Růst popularity

Již v této době se země BRIC těšily rapidnímu růstu v rámci mezinárodního obchodu a stále více se vybočovali z pozice rozvojových zemí vstříc vynořujícím se ekonomikám. Každá z těchto zemí přitahovala kapitál po svém. Čína svou relativní nedotčeností, rozlehlostí a vstřícným přístupem ke kapitalismu, Indie svou enormně rostoucí populační křivkou, Rusko ochotou připojení se ke skupině G7 v roce 1997 a Brazílie lákala svým stabilizujícím se ekonomickým prostředím díky cílování inflace.

1.1.3 Další vývoj

Do dnešního dne se tyto předpoklady vesměs vyplňují a státy BRIC neustále svírají nůžky mezi nimi a rozvinutými ekonomikami. Zrealizovaly některá opatření navrhovaná Goldman Sachs a opakovaně měnily své prognózy v rámci své národní hospodářské politiky. Na rozdíl od skupiny G7 se skupina BRIC velmi dobře vyrovnala se světovou hospodářskou krizí. Podle Mezinárodního Měnového Fondu (2012) dedikovaly mnohem více úsilí do expanzivní politiky a utržily tak mnohem menší ztráty než vyspělé ekonomiky. Touto expanzivní politikou minimalizovaly případné důsledky domácích hospodářských šoků, avšak i přes krizi ukázaly odolnost i vůči externím šokům.

Empirické studie stále více prokazují, že státy BRIC se blíží vstříc ekonomické konvergenci. Svými institucionalizovanými reformami podpořily hospodářský růst a usnadňují tak proces dohánění úrovně rozvinutých států, a to zejména v oblasti školství a podpory vzdělávání. Koneckonců, plánované a řízené ekonomiky v Rusku a Číně byly nahrazeny volnou tržní ekonomikou. Rozvoj podpory svobodného podnikání působí jako lákadlo pro zahraniční investice, kterým nově otevřený trh nabízí dostatek příležitostí pro rapidní výnosy a modernizaci celého národa.

1.1.4 Následky konvergence

Jak implikuje teorie konvergence, progresivní růst HDP má za následek zmenšování mezery mezi vyspělými státy a vynořujícími se ekonomikami. S postupným přibližováním na úroveň vyspělých států začne růst postupně slábnout. Na konci této fáze je konvergence dokončena, státy BRIC dosáhnou stejného příjmu jako státy vyspělé, čímž se dostávají na jejich úroveň. V tomto okamžiku, který nastane pravděpodobně během příštích několika dekad, bude situace na globálním mezinárodním trhu velmi odlišná.

Nejdříve díky růstu zemí BRIC dojde k rozšíření tzv. poolu rozvinutých ekonomik. Posléze bude součet hrubého domácího produktu dnes tzv. chudého Východu vyšší než hrubý domácí produkt Západu, nicméně k tomuto dojde zejména díky podstatně větší populační křivce. Posledním atributem budoucího globálního obchodu bude existence konkurenčních výhod, u kterých se však odhaduje obdobná situace jako funguje dnes a oproti HDP nedojde k přesunu konkurenčních výhod ze Západu na Východ. Právě díky většímu počtu rozvinutých zemí se konkurenční prostředí více narovná a firemní úspěchy budou záležet hlavně na organizačních a obchodních schopnostech spíše než na původu firmy.

1.1.5 Cesta k roku 2050

V roce 2003 vydal Jim O'Neill, opět pod záštitou Goldman Sachs, svou další publikaci, tentokrát s názvem „Dreaming with BRICs: The path to 2050“. Na rozdíl od zprávy z roku 2001 už autor předpokládal, že tento článek už nebude určen pouze pro úzký kruh osob ve světě finančnictví. Obsahoval tedy více specifické a odvážné predikce. Primární myšlenkou byl předpoklad, že v roce 2050 ekonomiky BRIC předčí svou velikostí hospodářství skupiny G6, tedy Spojených států Amerických, Německa, Japonska, Spojeného království, Francie a Itálie. Ačkoliv byl článek částečně určen i pro neodbornou veřejnost, jeho dopady na svět finanční a investiční byl podstatně větší, neboť již svou původní zprávou získal autor dostatek kredibility. Počínaje touto zprávou se akronym BRIC dostal do nejvyšších pater mezinárodní politiky. V mnohé literatuře, často i relativně odborné, je pak mylně udáván rok 2003 jako vznik akronymu BRIC, nicméně v tomto roce došlo pouze k jeho masovému zpopularizování.

1.1.6 Dodatečné úpravy prognóz

Goldman Sachs pak v roce 2005 dodatečně upravil své předpovědi z roku 2003, neboť dle nejnovějších poznatků měl být hospodářský rozkvět podstatně rychlejší.

Brazilská ekonomika by předčila tu Italskou již v roce 2025, Francouzskou v roce 2031 a Britskou a Německou shodně v roce 2036. Ruská ekonomika začne postupně přerůstat členy G6 od roku 2018 a poslední, Německou, předčí v roce 2028. Indické hospodářství by mělo přebrat bronzovou příčku hned za Spojenými státy a Čínou už v roce 2032. Čínský hospodářský hegemon svého jediného a největšího rivala, USA, předežene v roce 2041, čímž se stane světovou ekonomickou velmocí číslo jedna. Dále předpokládal, že právě státy BRIC společně se Spojenými státy a Japonskem budou tvořit novou skupinu šesti ekonomicky nejsilnějších států světa. Indie by měla docílit nejvyššího udržitelného hospodářského růstu, většího než pět procent, v roce 2050 (Wilson a Purusothaman, 2003).

	1980		1990		2000		2010		2020*	
	USD (bil.)	%	USD (bil.)	%	USD (bil.)	%	USD (bil.)	%	USD (bil.)	%
Rozvinuté:	8 163	76	17 669	80	25 694	80	41 531	66	55 631	56,7
Spojené Státy	2 788	26	5 801	26,2	9 951	30,9	14 658	23,3	22 488	22,9
Japonsko	1 071	10	3 058	13,8	4 667	14,5	5 549	8,7	4 933	5
Německo	826	7,7	1 547	7	1 906	5,9	3 316	5,2	4 105	4,2
Francie	691	6,5	1 249	5,6	1 333	4,2	2 583	4,1	3 013	3,1
Ostatní	2 787	25,8	6 014	27,4	7 837	24,5	15 515	24,7	21 092	21,5
Rozvojové:	2 544	24	4 511	20	6 533	20	21 378	34	42 484	43,3
Čína	202	1,9	390	1,8	1 198	3,7	5 878	9,3	16 157	16,5
Brazílie	163	1,5	508	2,3	642	2	2 090	3,3	2 354	2,4
Indie	182	1,7	326	1,5	480	1,4	1 538	2,4	3 640	3,7
Rusko	XXXX	XXXX	XXXX	XXXX	260	0,8	1 465	2,3	2 081	2,1
Ostatní	1 997	18,9	3 287	14,4	3 953	12,1	10 407	16,7	18252	18,6
Svět celkem:	10 707	100	22 180	100	32 227	100	62 999	100	98 115	100

Tabulka 1: Hrubý domácí produkt vybraných států včetně prognózy na rok 2020
Zdroj: vlastní zpracování dle dat podle Wilson a Purusothaman, 2003

1.2 První summit

V červnu roku 2009 se pak leaderi zemí BRIC poprvé setkali na oficiálním summitu v Jekatěrinburgu. Již v této době se díky proaktivním médiím používal akronym BRIC již bez dodatečných vysvětlujících poznámek. Zkrátka každý již věděl, co BRIC znamená. Od roku 2006 sice proběhlo několik setkání na úrovni ministrů zahraničí, ale jednalo se zejména o neformální schůzky, kde se potvrzovala vůle k budoucí spolupráci.

Ruskou federaci jako hostitelskou zemi na tomto summitu zastupoval Dmitrij Medveděv z pozice prezidenta, Brazílii zastupoval prezident Luiz Inácio da Silva, za Čínskou lidovou republiku byl přítomen prezident Chu Ťin-tchao a indickým zástupcem byl předseda vlády Manmohan Singh (BRICS, 2009a). V pozadí celého summitu byla především světová finanční krize, ale také dozvuk krize ohledně cen jídla, která vrcholila v roce 2008, zejména díky stále se zvyšujícímu podílu biopaliv na vyspělém Západě.

1.2.1 Výsledky summitu

Výsledkem summitu bylo společné prohlášení obsahující celkem patnáct bodů, ke kterým členské státy zaujaly společné stanovisko. Vesměš šlo o obecná až praktická stanoviska, kde členské státy projevují vůli a ochotu více se zapojovat do mezinárodní politiky. Několik zásadních bodů, však prohlášení obsahovalo:

- Zúčastněné státy zdůrazňují ústřední úlohu, kterou sehrály členské státy na summitu G20 při řešení finanční krize. Posílily spolupráci, politickou koordinaci a politický dialog v oblasti mezinárodních hospodářských a finančních záležitostech.
- Projevují odhodlání prosazovat reformy finančních institucí tak, aby reflektovaly změny světové ekonomiky. Vynořující se ekonomiky musí mít větší a hlas a zastoupení v relevantních mezinárodních institucích. Vedoucí představitelé těchto institucí by pak měli být jmenováni prostřednictvím otevřeného a transparentního výběrového řízení založeného na zásluhách. Dále se státy domnívají, že existuje silná potřeba stabilního, předvídatelného a rozmanitějšího mezinárodního měnového systému.

- Vyjadřují potřebu po demokratickém a transparentním rozhodování v rámci mezinárodních finančních institucí s pevným právním základem, který dokáže kooperovat s jednotlivými národními orgány.
- Vyzývají ostatní státy světa k podpoře mezinárodního obchodu a přímých zahraničních investic jako hlavního motoru podporující oživení ekonomiky. Od mezinárodních institucí požadují ukončování protekcionistických aktů dle výsledků jednání Mezinárodní obchodní organizace v katarském Dauhá z roku 2005.
- Označuje nejchudší země světa jako největší oběti světové finanční krize. Mezinárodnímu společenství tak doporučuje, aby zvýšilo úsilí k poskytování dostatku likvidity pro tyto země. Rozvinuté země by pak měli splnit svůj závazek ve výši 0,7 % hrubého domácího produktu pro oficiální rozvojovou pomoc a vyvinout další možné mechanismy k odbourání disparitních bariér, jako odpouštění dluhů, selektivní zpřístupňování trhům či poskytnutí technologií zemím třetího světa.
- V rámci podpory udržitelného rozvoje stojí za posílením koordinace a spolupráce mezi všemi státy v oblasti energetiky ve snaze minimalizovat nejistotu a zajistit tak stabilní, diverzifikované a udržitelné dodávky energie. Diverzifikované ve smyslu druhovém, tedy rozšiřování portfolia energetických zdrojů, ale také zdrojovém, tedy minimalizovat závislost na jednom či několika málo energetických velmocí. Podporují mezinárodní konstruktivní dialog o tom, jak se vypořádat s klimatickými změnami, založené na kolektivní, ale spravedlivé zodpovědnosti v rámci plnění udržitelných sociálně-ekonomických rozvojových cílů.
- Vyjadřují pevný závazek k multilaterální diplomacii s Organizací spojených národů, která hraje ústřední roli při řešení globálních výzev a hrozeb, a vystupuje tak jako světový mírotvůrce. Kritizují nedostatečně zastoupení Indie a Brazílie v mezinárodních záležitostech. Zároveň však potvrzují potřebu po reformaci OSN, aby tak mohla promptně reagovat na potřeby moderního světa.
- Rusko, Indie a Čína laskavě přijímají pozvání na summit, který bude hostovat Brazílie (BRICS Summit, 2009b).

1.2.2 Mezinárodní vnímání summitu

Ukázka vysokého sebevědomí byla v době globální nedůvěry a ekonomického chaosu velmi dobře vnímána. Státy BRIC disponovaly průměrným růstem hospodářství 10,7 procenta mezi roky 2006 až 2008 (Mezinárodní měnový fond, 2017), čímž zbořily většinu obecně uznávaných prognóz. Posledním následkem summitu pak bylo vyvolání otázky nového uspořádání světového řádu, které nebude tolik závislé na Spojených státech amerických.

Členské státy se pasovaly do pozice zodpovědných zemí, jejichž adekvátní zapojení do mezinárodních institucí by přispělo ekonomické stabilitě a politickému konsensu. Koneckonců, Brazílie byla v roce 2009 desátou největší ekonomikou světa s pouhým 1,38% zastoupením ve výboru Mezinárodního měnového fondu, zatímco Belgie disponovala 2,09 % hlasů se svou třetinovou ekonomikou v porovnání s Brazílií (Stuenkel, 2015).

V rámci disperze od závislosti na měnové a fiskální politice Spojených států, a zejména na závislosti na dolaru jako světové rezervní měně, prezident Medvěděv navrhl rozmělnit devizové zásoby a dokonce navrhl v rámci interlaterálních vztahů využívat jinou měnu. Čína a Brazílie pak skutečně diverzifikovala svou dolarovou závislost investováním do dluhopisů Mezinárodního měnového fondu a ještě v roce 2009 uzavřely tyto státy bilaterální dohodu, která jim umožňuje v rámci obchodních vztahů používat jako zúčtovací jednotku právě brazilský real či čínský jüan (BRICS, 2009).

1.2.3 Kritika summitu

První summit uskupení BRIC byl terčem mnohé mezinárodní kritiky až opovržením. Zpočátku mnoho pozorovatelů sice označovalo akronym BRIC jako nový a atraktivní způsob redistribuce globální moci, avšak dle svých subjektivních analýz nebylo možné dosáhnout jakéhokoliv konkrétního konsensu, neboť různorodost kultur, ekonomik a potřeb se zdála být enormní. V zásadě dle kritiky neměly členské státy dostatek společných cílů či dostatečně silné vztahy. Například bilaterální vazby mezi Ruskem a Brazílií byly naprosto minimální.

Po summitu list The Economist (2009) reagoval následovně:

„Zahajovací summit BRIC - Brazílie, Ruska, Indie, Číny - Začal a skončil tento týden v Jekatěrinburgu pouze s pompézní rétorikou. Ruský prezident Dmitrij Medveděv nazval summit "Epicentrem světové politiky". Tento nesourodý kvartet se však značně nezdařil a pouze demonstroval schůzku na zbytečně vysokém profilu čtyř zemí, které původně hlavní ekonom Goldman Sachs vhodně pospojoval k sobě.,,

1.2.4 Následky summitu

Navzdory kritice byl summit BRIC v roce 2009 úspěšný. Koneckonců, sloužil jako výchozí bod každoročních prezidentských summitů, které se od té doby konají. Také se tímto summitem otevřela kapitola spolupráce Jih-Jih, což bylo doposud něco naprosto nevídaného. Ve veřejném prostoru pak dlouho panovala otázka, zda byla tato schůzka hrozbou pro stabilně zavedené struktury, nicméně prakticky téměř všechny obavy byly v průběhu dalších summitů rozmělněny, neboť se stále více ukazuje, že postupná institucionalizace BRIC nemá žádné cíl vytvořit anti-hegemonistickou alianci. Deklarace summitu neměla daleko od teorie revizionismu. Spíše než požadovat zrušení stávajících struktur a dohod, vyzývala k jejich naplnění.

Díky světové krizi a dalších okolnostem roku 2009 se tento rok stal rokem institucionální inovace v globálním řízení. Jen pár měsíců po prvním summitu BRIC v Rusku se G20 jednomyslně ustanovila jako hlavní platforma pro diskusi o globální ekonomice, čímž splnila jeden z klíčových požadavků vyjádřených zástupci skupiny BRIC. První setkání představitelů BRIC je tedy třeba vnímat v kontextu počátku západní hospodářské krize, která poskytla uskupení BRIC ideální příležitost k tomu, aby vznikla a tvořila tak společné postoje.

Zatímco někteří v roce 2009 viděli mezinárodní postavení Spojených států na dobré cestě k oživení, realita byla během prvního desetiletí dvacátého prvního století spíše podprůměrná. Globální důvěra ve Spojené státy jako stabilizační pól byla na historicky nejnižším bodě a poskytla plodnou základnu pro rozvíjející se mocnosti, aby se ujaly iniciativy a projevovaly se jako budoucí leadři. Je téměř jisté, že seskupení BRIC by nedokázalo

získat srovnatelné projekce v 90. letech, kdy se Spojené státy a globální liberální systém těšily rozsáhlé mezinárodní podpoře a uznání. Summit BRIC významně přispěl k tomu, že členové skupiny BRIC začali být vnímáni jako hlavní zástupce nejdynamičtějších ekonomik v celosvětovém měřítku, a to navzdory sporné soudržnosti skupiny.

1.3 Z BRIC na BRICS

Dne 14. dubna 2011 se konal v pořadí již třetí summit BRIC v jihočínském městě Sanya. Po dvou úspěšných summitech v Jekatěrinburgu v roce 2009 a v Brazílii v roce 2010 tento třetí summit v Číně znamenal definitivní založení skupiny BRICS jako důležitou součást spolupráce Jih-Jih a konečný důkaz toho, že Čína plně přijala myšlenku BRICS. Nejdůležitější je pak tedy skutečnost, že se Jihoafrická republika poprvé účastnila jako pátý člen skupiny, jejíž název se tak oficiálně změnil z "BRIC" na "BRICS".

Tím, že pozvali zemi, kterou původně nezahrnoval tvůrce termínu, Jim O'Neill, politici v rozvíjejících se mocnostech převzali faktické vlastnictví seskupení. BRICS byly nyní primárně politickou konstrukcí, která již není pouhou investiční kategorií, kterou vymyslel ekonom Goldman Sachs. Tento moment spolu s vytvořením skupiny G20 lze považovat jako nejvýznamnější inovaci v globálním řízení za téměř dvě desetiletí.

Jim O'Neill (2012) s tímto krokem nesouhlasil a stručně napsal:

"Je to prostě špatné. Jihoafrická republika nepatří do společnosti BRIC."

1.3.1 O rok zpět

Po významném diplomatickém úsilí může být formální zahrnutí Jihoafrické republiky do skupiny BRICS koncem roku 2010, tedy několik měsíců před třetím summitem, považováno za jeden z hlavních úspěchů Jihoafrické republiky v zahraniční politice za poslední roky. V roce 2010, kdy bylo poprvé projednáno potenciální členství Jihoafrické republiky, bylo jasné, že Jihoafrická republika bude navždy zdaleka nejmenším členem skupiny BRICS. Ačkoliv disponuje největším HDP Afriky, nepatří mezi dvacet největších světových ekonomik. Přesto je členem skupiny G20, kde z velké části pouze zvyšuje regionální zastoupení a dodává globální legitimitu celé skupině.

Přistoupení JAR povahu celého skupiny a dala jí tak globálnější strukturu. Přesto můžeme dodnes pouze polemizovat, proč se JAR snažila o členství v BRIC a proč nebyla vybrána nějaká silnější (např. Indonésie) nebo dynamičtější se rozvíjející ekonomika (např. Nigérie). Doposud se má za to, že šlo o rozhodnutí BRIC pozvat vedoucí ekonomiku Afriky na základě jejího strategického umístění. Očekávalo se, že začlenění Jihoafrické republiky zajistí větší viditelnost skupiny. Zároveň pozice zahraniční politiky v Pretorii byla do značné míry srovnatelná s pozicí zemí BRIC, čímž se redukovalo případné riziko pro soudržnost skupiny. Jistou důležitostí pak ve vzájemném sblížení bezesporu hrála participace Jihoafrické republiky na platformě BASIC - Brazílie, Jihoafrická republika, Indie a Čína – kde se projednávaly otázky změn klimatu, a od roku 2006 také v rámci sdružení IBSA, tedy Indie, Brazílie, Jižní Afrika (Stuenkel, 2012). Začlenění Jihoafrické republiky rovněž zdůraznilo dlouhodobý závazek zemí BRIC posílit svou přítomnost v Africe a snahu o to, aby se představili jako partneři Afriky v širším kontextu spolupráce Jih-Jih. Stejně tak přistoupení k BRICS mělo zásadní vliv na roli Jihoafrické republiky v globální politice, což významně zvýšilo její viditelnost, když se stala součástí této globální elitní moci.

1.3.2 Kritika

Existuje opravdu málo důvodů se domnívat, že Jihoafrická republika bude vzkvétat. Pokud budou pokračovat současné trendy, Nigérie, a nakonec i Egypt a Etiopie, předčí současného vůdce kontinentu a Jihoafrická republika se tak velmi lehce dostat z žebříčku třiceti největších ekonomik světa.

Očekává se, že naopak ostatní členové BRICS budou pokračovat v růstu a nakonec převezmou otěže tradičních velmocí. K zahrnutí Jihoafrické republiky se tak snášela kritika, že podlamuje myšlenku skupiny BRICS, která již v té době výrazně přesahovala svou váhu. Kromě menší velikosti Jihoafrické republiky chybí růstový výhled, který příliš nepřispívá strategickému rozvoji BRICS. Sám Jim O'Neill, který tento termín vytvořil, v té době argumentoval, že Jihoafrická republika si nezaslouží být členem skupiny BRICS, přičemž se domnívá, že ani neměla nárok na to, aby byla součástí "Next11", dalšího avšak mnohem méně známého seskupení, které vymyslel (Stuenkel, 2015).

Ostatně jak James Mittelman (2013) argumentoval:

"V čem je Jihoafrická republika s počtem 49 milionů obyvatel, průměrnou délkou života pouze 52 let a mírou chudoby 23 procent, skutečně ve stejné lize jako Čína, jejíž 1,3 miliardy lidí se dožije průměrně 73 let života a kde míra chudoby činí pouhá 2,8 procenta?"

Spíše než „vypsání výběrového řízení, a následného rozhodování o nejlepším kandidátovi, se zdá, že možnost začlenění Jihoafrické republiky byla již nějakou dobu implicitně známá. BRIC si mohl zvolit větší ekonomiky, jako např. Turecko nebo Jižní Koreu, nebo rychleji rostoucí ekonomiky, např. Mexiko, avšak zvolilo JAR s významným strategickým a geopolitickým významem. Jihoafrická republika je z hlediska ekonomických, diplomatických a vojenských možností ve vztahu k jiným africkým národům naprosto jasným současným regionálním vůdcem.

1.3.3 Jihoafrický přístup

Na rozdíl od ostatních členů skupiny BRICS, kteří se veřejně nepokoušejí zastupovat svůj region, jihoafričtí politici se od svého připojení do skupiny BRICS pokoušejí pravidelně konzultovat s africkými sousedy ještě předtím, než budou formulovat svou strategii na summitech skupiny BRICS a G20. Vedle svého hospodářského vedení má Jihoafrická republika také zásadní politický vliv na zbytku světadílu, o čemž svědčí i volba Jihoafrické republiky do čela Africké unie v roce 2012. Pozvánka do skupiny BRICS tak může být také silně spojena s přínosem Jihoafrické republiky k formování sociálně-ekonomické obnovy Afriky, jakož i s aktivním zapojením se do úsilí o mír, bezpečnost a obnovu na kontinentu.

Samozřejmě, myšlenka Jihoafrické republiky jako zástupce Afriky není zdaleka bezproblémová. Zastupování padesáti pěti zemí je nesmírně obtížné, částečně i proto, že africké země jsou v mnohém povinny mít protichůdné zájmy. Kromě toho se realita Jižní Afriky výrazně liší od reality mnohem chudších afrických zemí, které čelí různým domácím a mezinárodním výzvám. Zahraniční investoři, například Brazílie a Čína, jsou schopni přímo se angažovat v jiných regionech a nepotřebují nutně jihoafrickou "bránu".

1.3.4 Význam BASIC

Větší důležitost pravděpodobně měla také skutečnost, že interakce Brazílie, Číny a Indie s Jihoafrickou republikou v kontextu seskupení BASIC během jednání o klimatu přispěla k vytváření důvěry mezi těmito velkými vznikajícími mocnostmi a Jihoafrickou republikou. Země BASIC tak měly vynikající příležitost setkat se jako skupina a také otestovat vzájemnou solidaritu. V roce 2007 tyto státy poprvé uznaly, že společná skupinová spolupráce poskytla výhody pro každou z nich a zároveň však cítily potenciál přidat do jednání nový hlas, Rusko. Od té doby často koordinovali své postoje během jednání o klimatu. Ministerské setkání v Pekingu v listopadu 2009, týden před konferencí v Kodani, se považuje za významnou událost aliance BASIC (Stuenkel, 2015) Je známo, že Rusko bylo v otázce přístupu do BRIC nejméně proakčním, víceméně díky minimálním vazbám s Jihoafrickou republikou. Ta ostatně byla pro všechny členy mnohem přirozenější volbou a zahrnovala menší riziko omezení schopnosti skupiny BRICS rozvíjet společná stanoviska na mezinárodním poli.

Indičtí a Brazilští diplomaté se jednotně shodli:

"Začlenění Jihoafrické republiky je relativně bezpečnou volbou." (Patel, 2012)

Je tedy správné předpokládat, že bez základů BASIC a IBSA, tedy dřívější varianty bez Jihoafrické republiky, by rozšíření skupiny BRICS bylo mnohem méně pravděpodobné. Kromě toho lze namítnout, že zaměření IBSA na "měkké problémy" významně ovlivnilo témata, které jsou nyní řešena na summitech skupiny BRICS, které se podobně jako schůzky IBSA stále více zabývají sociálními a domácími problémy. Dalším klíčovým aspektem v této souvislosti je reputace Jihoafrické republiky a mírového přechodu země od apartheidu k demokracii. To vše jen ukazuje, že platforma BRICS dnes je mnohem víc než skupina velkých zemí s vysokými mírami růstu, ale jde také o společné nápady a politické pozice. Výsledky Jihoafrické republiky tím prokázaly svou kompatibilitu se skupinou BRIC. Z tohoto pohledu je zřejmé, proč byla Jihoafrická republika upřednostňována vůči větším nebo rychleji rostoucím ekonomikám, jako je Nigérie či Turecko.

1.4 Sanya a vzestup Číny

Dvě důležitá zastřešující témata dominovala třetímu summitu BRICS ve městě Sanya, a sice politika humanitární intervence a vzestup Číny. Je nutno podotknout, že v době summitu byly všechny státy BRICS zastoupeny v Radě bezpečnosti Organizace Spojených Národů. Na zvýšený počet mezinárodních krizí, k nimž došlo v průběhu roku 2011, reagovaly rozvíjející se mocnosti s neobvyklou pozorností, zejména v oblasti bezpečnosti.

1.4.1 Čínské ohrožení

Druhým tématem, které silně ovlivnilo průběh jednání, byl konečný nárůst Číny jako nejdůležitějšího bilaterálního hospodářského partnera členů všech jednotlivých členů BRICS. Již v roce 2009 se Čínská lidová republika stala nejvýznamnějším obchodním partnerem Brazílie a Jihoafrické republiky a v případě Ruska a Indie se tak stalo hned následující rok. Tato skutečnost posilovala zvláštní roli Číny ve skupině, což jí pravděpodobně umožnilo výrazně ovlivnit diskuse v rámci BRICS před a během summitu v Sanya. Poprvé začaly vzrůstat obavy z dominantní pozice Číny v rámci uskupení. Právě v tomto kontextu bylo zahrnutí Jihoafrické republiky označováno za primárně čínskou iniciativu, i když vyjednávači z Ruska, Indie a Brazílie vždy tento krok podporovali.

1.4.2 Výsledky třetího summitu

Deklarace summitu, která je vždy v psané formě publikována jako výsledek všech jednání, se slovo "bezpečnost" objevuje jedenáctkrát (BRICS, 2011), což je jistě odrazem společného členství BRICS v Radě bezpečnosti OSN v roce 2011, stejně jako reflektuje množství krizí na tehdejší Středním východě a v Africe. Rozhodnutí skupiny BRICS vyjádřit se k otázkám bezpečnosti musí být jasně chápáno v souvislosti s nespokojeností současných mocností ohledně způsobu, jakým byla provedena intervence v Libyi.

Prohlášení summitu bylo také výrazně širší a s hlubším rozsahem než v případě prvního a druhého summitu BRIC v Jekatěrinburgu a Brasíle. Ukazuje tím, že začlenění Jihoafrické republiky do seskupení nezmenšilo jeho schopnost dosáhnout konsenzu ohledně obecných politických otázek. Vedle novely bezpečnostních otázek se v závěrečné deklaraci připomínají reformy mezinárodních institucí a i nadále zůstává toto prohlášení v podobném, takřka shodném znění jako z první a druhé deklarace summitů v letech 2009 a 2010.

Čína a Rusko znovu zdůraznily důležitost, kterou přikládají statusu Indie a Brazílie v otázkách mezinárodních záležitostí a podporují jejich snahu hrát větší roli v OSN. Jediným rozdílem bylo rozšíření těchto podporovaných zemí o Jihoafrickou republiku. Nadále trvá silná podpora G20 jako hlavní platformy pro řešení ekonomických a finančních otázek, čímž de facto připomínají nutnost provést reformy MMF a Světové banky (BRICS, 2011).

Rozšíření seskupení nezmenšilo probíhající proces prohlubování spolupráce. Třetí summit BRICS v Sanye tak představoval úspěšné rozšíření a prohloubení v rámci BRICS, stejně jako rozšíření portfolia cílů a zájmů. To lze částečně připsat skutečnosti, že postoje Jihoafrické republiky k řadě záležitostí byly již dříve sladěny s postoji zemí BRIC a proto BRIC již předpokládal, že začlenění Jihoafrické republiky vykazuje nízké riziko pro soudržnost skupiny, což se později ukázalo jako správné.

1.5 Summit v Novém Dillí, 2012

Během čtvrtého summitu BRICS v Novém Dillí v roce 2012 vůdci poprvé ohlásili, že budou studovat životaschopnost Nové rozvojové banky, která byla v té době považována za významný krok k institucionalizaci skupiny BRICS. Portfolio otázek, o nichž se diskutuje na summitu, opět vzrostl, od geopolitiky a krize v Sýrii až po hospodářskou krizi a domácí výzvy, jako je vzdělávání a zdravotní péče.

Vedle každoročních summitů se po roce 2011 zřídila řada pracovních skupin a pravidelných setkání na úrovni ministrů v oblastech obrany, zdraví, vzdělávání, financí, obchodu, zemědělství, vědy a technologie, což vytváří bezprecedentní stupeň institucionalizace BRICS.

S rostoucí dynamikou rozvoje rostla i míra kritiky, která označuje kritické body ohrožující budoucí spolupráci. Z ekonomického hlediska jde o konkurenci mezi Indií a Čínou. Rusko pak stále více prosazuje politickou agendu, zejména s ohledem na Írán a Sýrii, kde BRICS podpořil ruský pohled (BRICS, 2012). Indie a Brazílie společně podporují své společné záměry reformovat Radu bezpečnosti OSN, o což Čína příliš nestojí.

Navzdory četnosti setkání na různých úrovních vlád BRICS ještě nepředstavoval typickou mezinárodní organizaci. Stále se často označoval pouze jako "klub". Neexistoval žádný fyzický sekretariát nebo zaměstnanci. Summity představitelů a ministerská setkání sice vedly k prohlášením a dohodám, ale nebyla to žádná závazná rozhodnutí, ve kterých je odstraněn prvek dobrovolnosti. Společné prohlášení v Novém Dillí obviňovalo krizi eurozóny za stav globální ekonomiky, avšak indiští představitelé to viděli jako způsob odvrácení kritiky a pozornosti od skutečnosti, že Čína manipuluje s vlastní měnou, což také vede k mnoha deformacím na trhu (Ministry of external affairs of India, 2012).

V zájmu podpory obchodu s místními měnami uzavřel BRICS dohodu o poskytování úvěrů podnikatelské sféře a následně se rozhodl prozkoumat možnost založení rozvojové banky. V poslední řadě pak utvrdil svůj závazek více se zapojovat v otázkách globálního rázu a vydal varování Západu a Izraeli proti možným vojenským akcím kvůli kontroverznímu jadernému programu Íránu. Podle závěrečného prohlášení skupiny (2012) bude jediným způsobem, jak promptně vyřešit krizi v Sýrii a Íránu, právě dialog. Deklarace bloku varovala před katastrofálními důsledky, kdyby byl íránský konflikt umožněn eskalovat.

1.6 Summit v Durbanu, 2013

Na pátém summitu BRICS v březnu 2013 byla hostitelským státem poprvé Jihoafrická republika v rámci zastřešujícího tématu "BRICS a Afrika: Partnerství pro rozvoj, integraci a industrializaci", které se zaměřuje právě na vzestup Afriky. Brazílie, Indie, Rusko a Čína rychle rozšiřují svou přítomnost v Africe a zásadně mění dynamiku síly na kontinentu, který donedávna nebyl nic jiného než příjemce západní humanitární pomoci. Obchod skupiny BRICS s Afrikou se má zvýšit ze tří miliard USD v roce 2010 na 530 miliard USD v roce 2015 (BRICS, 2013). Čína již v roce 2009 předehнала Spojené státy jako největší

obchodní partner Afriky, avšak Brazílie a Indie zůstávají i dodnes šestým a desátým největším obchodním partnerem Afriky (World Bank, 2012). Brazílie nově usiluje o vytvoření pevnějších vazeb s africkými zeměmi, které nehovoří portugalsky. Dokonce i Rusko má zájem o větší zviditelnění v Africe. Nutno podotknout, že vztahy mezi Afrikou a Ruskem nejsou zdaleka bezproblémové. Reputace Číny díky agresivní expanzivní politice zbytečně v několika afrických zemích utrpěla.

1.7 Šestý summit – Fortaleza, 2014

Původně se šesté setkání BRICSu mělo konat ve městě Fortaleza už v březnu 2014, avšak uskutečnilo se až v polovině července. Načasování této vrcholné schůzky bylo problematické kvůli finále Světového poháru ve fotbale jen několik dní před zasedáním a bylo široce kritizováno nevládními organizacemi, které usilovaly o přípravu paralelních a doprovodných akcí. Hlavním důvodem změny načasování byl neochota čínského prezidenta Xi Jinpinga cestovat do Brazílie dvakrát ve stejném roce (Stuenkel, 2015). Ten chtěl splnit státnickou úlohu dlouho plánované oficiální návštěvy Brazílie, ale zároveň chtěl navštívit právě zmíněný Světový šampionát ve fotbale, který se ve své době díky svým korupčním skandálům dostával zbytečně velké pozornosti.

Od roku 2014 se také summity BRICS staly obecně uznávaným místem pro občanský dialog v rámci interakcí globálního Jihu. V tomto smyslu byla myšlenka skupiny BRICS úspěšná. Koneckonců se vztahy mezi státy BRICS na úrovni občanské společnosti výrazně zlepšily od té doby, co se vládní představitelé rozhodli vyvinout institucionalizovaný formát.

Setkání tak dosáhlo svého hlavního cíle a pět let po prvním summitu v roce 2009 skupina BRICS získala institucionální rozměr. Tvorba Nové rozvojové banky byla projednávána již několik let, a přesto překvapila většinu západních analytiků, kteří trvale vesměs tvrdili, že země BRICS se od sebe navzájem příliš liší, aby se na něčem tak rozsáhlém dohodly.

1.8 Sedmý summit – Ufa, 2015

Sedmý summit BRICS se konal 9. Července 2015 v ruském městě Ufa pod předsednictvím Ruska. Tématem tohoto summitu bylo "Partnerství BRICS - silný faktor globálního rozvoje". Summit přijal celkem osm dokumentů společně s pravidelnou závěrečnou zprávou (BRICS, 2015). Styčné téma tento summit nemá, neboť se jednalo zejména o procesních otázkách v rámci nově vznikající Nové rozvojové banky, které vznikala na základě podpisu smlouvy na summitu předešlém. Státníci se tak primárně podíleli na tvorbě rozsahu pravomoci a působnosti první instituce BRICS.

Závěrečná deklarace vyjadřuje své hluboké zklamání z toho, že Spojené státy nedokázaly ratifikovat balíček reforem MMF z roku 2010, čímž brání zvyšování či revizi kvót a hlasovacích práv ve prospěch rozvojových zemí a rozvíjejících se trhů (BRICS, 2015). Šlo skutečně o nevšední situaci, neboť právě v roce 2010 bylo o tomto balíčku dohodnuto převážnou většinou členů MMF, včetně Spojených států, které stabilně vládla doposud vládnoucí Obamova administrativa. Zpráva tak vyjadřuje politováníhodnost, že legislativní odmítnutí takových reforem, které již byly dohodnuty, podkopává důvěryhodnost, legitimitu a účinnost celého Mezinárodního fondu.

1.9 Osmý summit – Goa, 2016

Vedoucí představitelé se setkali ve dnech 15. a 16. října 2016 ve městě Goa v Indii na osmém summitu BRICS, jehož zastřešující téma bylo tentokrát "Budování reaktivních, inkluzivních a kolektivních řešení". Ze všech závěrečných prohlášení obsahoval nejvíce bodů, celkem 110. Bylo podepsáno memorandum o vzájemném porozumění ve vytvoření základny pro zemědělské výzkumy BRICS či usnesení o výboru celní spolupráce (Government of India, 2016). Opět se tak potvrdil fenomén rozšiřování témat, ke kterým BRICS vyjadřuje svá stanoviska, což je obecný indikátor úspěšnosti seskupení.

V rámci sblížení s ostatními regionálními celky se představitelé vedoucích zemí BRICS sešli s vedoucími představiteli členských zemí BIMSTEC, což je sdružení států Bengálského zálivu pro multisektorovou technickou a hospodářskou spolupráci složený z Bangladéše, Bhútánu, Indie, Myanmaru, Nepálu, Srí Lanky a Thajska (Government of India, 2016). Jednání bylo považováno za skvělou příležitost k nastolení diplomatických vztahů.

Nakonec summit nejlépe posloužil zájmům Indie, pokud jde o posílení hospodářských vazeb, zastavení pokračujícího odklonu Ruska a zejména vybudování konsenzu pro mezinárodní izolaci Pákistánu, čemuž Čínská lidová republika doposud bránila (Government of India, 2016).

Vzhledem k pořadí již osmému summit jsou patrné i rozdílnosti témat v závislosti na pořadatelských zemích. Summity v Brazílii, Indii a Jihoafrické republice jsou zvláště důležité, protože umožňují volnější a spontánnější interakci mezi akademickými pracovníky, politiky a zástupci nevládních organizací. Summity v Číně na druhou stranu bývají hospodářsky založené, navíc organizovány v obtížně dostupných místech a interakce mezi akademickými pracovníky, politiky a ostatními kompetentními lidmi v Číně má tendence poskytovat jen málo prostoru pro otevřené debaty.

1.10 Nová rozvojová banka – New Development Bank

Jako výsledek několikaletého vyjednávání vznikla v roce 2015 na základě vstoupení v platnost smlouvy podepsané v roce 2014 na pátém summitu BRICS ve městě Fortaleza. Její oficiální primární úlohou je dosáhnout finanční stability, hospodářského rozvoje a zajistit zdravou budoucnost globálního finančního a hospodářského systému (NDB, 2014). Zároveň představuje šanci pro BRICS jít nad rámec reaktivních postojů a dává tak možnost zapojit se více asertivně. Rovněž nutí skupinu BRICS k rozhodnutí, do jaké míry vyzve světový status quo. Otázka, zda BRICS vytvoří nové možnosti v oblasti mezinárodního rozvoje a financí, se týká širšího problému, a sice zda a jak se spolupráce Jih-Jih kvalitativně liší od spolupráce Sever-Jih. Mnoho analýz spolupráce Jih-Jih je založeno na implicitním a poněkud nejasném předpokladu, že spolupráce Jih-Jih bude méně

vykořisťující než spolupráce Sever-Jih. Myšlenka spolupráce Jih-Jih vyvolává solidaritu mezi rozvojovými zeměmi prostřednictvím výměny zdrojů, technologií a znalostí. Spolupráce Jih-Jih má tak objevit a využít princip komplementarity ve výrobě, obchodu, investicích a rozvojové spolupráci. Kritici poukazují, že spolupráce Jih-Jih a vzestup BRICSu nemusí být nutně prospěšné všem zúčastněným a poukazují na tzv. "riziko pro Afriku" (Ladd, 2010), které naznačuje, že spolupráce Jih-Jih je stále více podobná historické interakci Sever-Jih a mocnosti jako Brazílie, Indie a Čína se pouze separují a transformují do vyspělých ekonomik.

1.10.1 Původ

Impulesem pro vznik byla nevšední situace, že v současné době mnoho rozvojových zemí má velké devizové rezervy a otázkou tedy je, zda tyto rezervy mohou být výhodně spojeny, aby se více úspor mohlo investovat spíše než hromadit. Světová banka odhadla v roce 2009, že Afrika potřebuje každý rok investovat 93 miliard dolarů do infrastruktury, aby splnila své rozvojové cíle (Foster, 2009).

1.10.2 Kritika

Některé pochybnosti však dodnes zůstávají. Jde primárně o otázku vlivu a moci v rámci Nové rozvojové banky. V otázce interakce s nečlenskými státy jihoafričtí diplomaté tvrdí, že další rozvojové země budou nakonec do banky přizvány (Romani, 2012). Indie v době vzniku zastává masivní investice do infrastruktury a považuje za nejpohodlnější, kdyby čerpala výhodné půjčky od nové rozvojové banky místo Čínou ovládanými bankami.

Pro mnohé kritiky pak bylo obecné zaměření investic na infrastrukturu velkým zklamáním. Tento přístup podle nich představuje názor ekonomického vývoje z padesátých let, který je již dlouho nahrazen pestřejším pohledem. Ten obviňuje především špatné řízení po selhání trhu, s odlišnou důležitostí v různých zemích (Rodrik, 2013).

1.10.3 Funkce banky

Banka má počáteční základní kapitál ve výši 100 miliard USD. Počáteční upsaný kapitál činil 50 miliard amerických dolarů, rovnoměrně rozdělený mezi zakládajícími členy. Prvním předsedou Rady guvernérů jako hlavního rozhodujícího orgánu je Rusko. První

předseda představenstva je z Brazílie a první prezident banky je z Indie. Sídlo banky je umístěno v Šanghaji a Regionální centrum nové rozvojové banky je zřízeno v Jihoafrické republice současně s ústředím (NDB, 2014).

Světová banka již v mnoha případech poskytuje úvěry bez jakýchkoliv podmínek. Nová rozvojová banka proto pravděpodobně nevyvine nové mechanismy, které by mohly podkopat stávající banky, jako je Světová banka. Ve skutečnosti prezident Světové banky Jim Yong Kim přivítal vyhlídku banky BRICS (NDB, 2014), aby pomohla uspokojit potřeby po kapitálu na infrastrukturu ve státech se středně velkými příjmy.

Diskuse o Nové rozvojové bance může být částečně vnímána jako hrozba a vyjednávací metoda pro urychlení procesu reformy Světové banky a Mezinárodního měnového fondu podle přání BRICS již od prvních summitů. Přínosnost této strategie vyjednávání je však velmi pochybná. Koneckonců, rada guvernérů MMF schválila reformy kvót, které v roce 2010 měli dát rozvíjejícím se státům větší pravomoc. Samotný MMF obecně ocenil tyto kroky jako historické a zdůraznil, že představují zásadní změnu, která lépe odráží globální ekonomiku. Touha uskupení BRICS pokračovat v institucionalizaci se může snížit, protože v rámci Světové banky a MMF získávají stále větší prostor a odpovědnost. Demokratizace bretonwoodských institucí se tak stále jeví jako nejsilnější strategie zavedených mocností na zachování dnešního globálního finančního a hospodářského uspořádání.

1.11 Problematika rozvojových a vynořujících se států

Od devadesátých let se u ekonomicky vyspělých států nedá hovořit o přílišném ekonomickém růstu. V komparaci s některými rozvojovými zeměmi můžeme pozorovat vývoj, který v historii nemá prakticky žádné precedenty. Pro potřeby diplomové práce definujeme „Západ“ jako obecně uznávané bohaté státy, tedy Spojené státy Americké, Kanadu, převážnou část Evropy a některé rozvinuté státy v Asii, primárně Japonsko.

V nedávné době se některé rozvojové země stali skutečnými leadery mezinárodního ekonomického růstu a zároveň zvyšují svoji angažovanost v mezinárodních institucích. V popředí těchto rozvojových států máme především Čínu, Brazílii, Rusko a Indii. V širším ohledu můžeme k těmto zemím přidat i Jihoafrickou republiku a Mexiko, které plní spíše úlohu regionálního leadera. Krom vynikajících ekonomický předpokladů se tyto

země stále více zapojují do mezinárodní politiky s budoucí vyhlídkou stát se další globální velmocí.

S rostoucím hospodářským výkonem těchto zemí začínají ekonomové predikovat přechod konkurenčních výhod ze západu na východ. Referujeme-li tedy o chudém východu, jde především o několik rozvojových Asijských zemí, v čele s Čínou, dále o Latinskou Ameriku a státy východní Evropy.

1.12 Vynořující se ekonomiky (Emerging economies)

Po celé dekády se země kategorizovali podle ekonomické vyspělosti výhradně na státy rozvinuté a rozvojové. Pro státy třetího světa se posléze začal používat termín zaostalé země, neboť jejich ekonomický růst byl opravdu minimální.

Koncept vynořujících se ekonomik je znám již od roku 1981, kdy se nizozemský ekonom Antoine van Agtamael (2007) z Mezinárodní Finanční Korporace, pracující pro investiční křídlo Světové banky, snažil přesvědčit skeptické investory k investicím do zemí, které se dosud dostávalo velmi negativní konotace „země třetího světa“. Díky němu došlo k přejmenování z „Third World Equity Fund“ na „Emerging Market Equity Fund“, čímž získal u potenciálních investorů větší kredibilitu.

Svou iniciativou zatraktivizoval mezinárodní investiční portfolia ve vynořujících se ekonomikách, která doposud byla považována za „investice do chatrného polyesteru, levných hraček, přebujelé korupce, traktorů sovětského stylu či zaplavených rýžových polí“ (van Agtmael, 2007).

V průběhu osmdesátých a devadesátých let se k pojmu vynořující se ekonomiky připojil i termín „ekonomická vyspělost“, neboť pouhá finanční vyspělost není jediným determinantem rozvoje. Začíná se tedy brát v potaz faktory jak ekonomické, tak politické, institucionální či sociální, které skutečně reflektují vyspělost ekonomiky. Nicméně ani v odborném prostředí nedochází vždy ke shodě.

S ucelenější odbornou definicí pak přišel ruský ekonom Vladimír Kvint, který vynořující se ekonomiku definoval takto:

„jde o společnost přecházející z formy diktátorství do ekonomiky založené na volném trhu, s rostoucí ekonomickou svobodou, postupnou integrací v rámci globálního obchodu, rostoucí střední třídou, zvyšováním životní úrovně, sociální stability a tolerance založena na kooperaci v rámci multilaterálních institucí“ (Kvint, 2009).

Jakožto mezičlánek mezi rozvojovými a rozvinutými státy, definoval Kvint (2009) pět fází, kterými vynořující se ekonomiky prochází s cílem stát se rozvinutou zemí:

- *před-vynořující se trh*
- *vynořující se trh s diktátorstvím*
- *oligarchický vynořující se trh*
- *demokratický vynořující se trh*
- *ekonomika v rozkvětu*

1.12.1 Cíle vynořujících se ekonomik

Zatímco všechny vynořující se ekonomiky mají konečný cíl stát se rozvinutou ekonomikou, nemusí však nutně projít všemi zmíněnými stádii. K rozšíření klasifikace došlo i právě proto, že rozvíjející se země a státy třetího světa jsou stále závislé na podpoře ze strany mezinárodních organizací a agentur, které bojují proti základním problémům jako je nedostatek infrastruktury, špatný edukační systém, politická nestabilita a extrémní chudoba. To částečně vysvětluje nechuť investorů do zemí třetího světa jakkoliv investovat, a proto volí raději vynořující se ekonomiky, a to právě pro jejich větší ekonomickou, politickou a sociální stabilitu. V odborných kruzích je však debata stále živá, neboť rozvíjející se ekonomiky jsou zodpovědné za 80 % světové populace a staví tak vedle sebe nejchudší africké státy a např. solidně se rozvíjející asijské tygry. Rozdělení na vyspělé a rozvinuté už jednoduše nestačí.

1.12.2 Charakteristiky vynořujících se ekonomik

Nejdříve je nutno podotknout, že se vynořující se ekonomiky vyznačují velkou rozdílností, právě z důvodu výše zmíněného ekonomického přechodu, ale zároveň je každý tento stát definován vlastním historickým či kulturním odkazem. Ačkoliv tyto státy kategorizujeme k sobě, různorodost v životních standardech a politických svobodách může být marginální. Je to právě jednotný cíl volného trhu a svobod, kvůli kterému si je spojujeme k sobě.

1.12.3 Benefity vynořujících se ekonomik

Jednoznačně největší jedinečností, kterou se vynořující se ekonomiky vyznačují, je enormní ekonomický růst, který zpravidla převyšuje průměrný hospodářský růst vyspělých ekonomik. Tento růst je pak jednoznačně tažen dvěma faktory: ekonomickou liberalizací a otevřením ekonomiky zahraničí. Ekonomická liberalizace se vyznačuje především privatizací státem vlastněných podniků a firem, redukcí vměšování se v ekonomických záležitostech a odstraňováním bariér v rámci zahraničního obchodu a investicích.

1.12.4 Rizika vynořujících se ekonomik

Spolu s enormním rozvojovým potenciálem se však s vynořujícími se ekonomikami pojí i podstatně zvýšená rizika, neboť tyto země prochází rapidními změnami v oblastech politických, institucionálních, sociálních a demografických. Kdykoliv stát projde fundamentální transformací, v rámci které vznikne nový politický řád, stane se krátkodobě velmi náchylným k sociálním nepokojům (Mody, 2004). Často dochází k projevům anarchie, zvýšené míry kriminality a zvyšující se korupci. Teprve postupným zavedením práva dochází ke zlukrativizování dané ekonomiky pro zahraniční investory, kteří byli do té doby relativně neochotní k investicím, neboť se mnohdy zdráhají právě díky politické nestabilitě či nízké až nulové ochraně intelektuálních a vlastnických práv.

S postupnou zralostí a technologickou připraveností vynořující se ekonomiky dochází k dalšímu důležitému kroku, a sice odklonu od závislosti na přírodních zdrojích na tzv. hi-tech průmysl a služby. K tomuto technologickému pokroku a rapidnímu růstu produktivity však dochází až v okamžiku, kdy populace má možnost získat vyšší míru vzdělání. Nejde však jen o zvýšení intenzity a hloubky vzdělávacího systému, ale také zpřístupnění vzdělání pro co největší vrstvu obyvatelstva. Rozvoj edukačního systému má pak ohromný vliv na růst zejména střední třídy, neboť se pojí s vyššími platy, které následně vedou k vyšším útratám a úsporám. Hi-tech průmysl a služby se zpočátku vyznačují převisem poptávky po pracovnících, tudíž dochází k častému náboru ze zahraničí a tedy rozšíření zpravidla angličtiny jako univerzálního jazyka, zejména pak v oblasti IT a hi-tech.

Tento růst má však také svá úskalí. Zvyšuje mzdové rozdíly v rámci vynořující se ekonomiky, zejména mezi městy a rurálními oblastmi, tedy mezi sektorem průmyslu a zemědělství. Urbanizace se tak stává nechtěným atributem. Lidé z venkova se stěhují za prací do velkých měst ve snaze postupu na společenském žebříčku do střední třídy, zatímco rurální oblasti jsou z naprosté většiny odkázány na zemědělství, ve kterém mají obyvatelé prakticky nulovou šanci probojovat se do střední třídy. Podle Kvinta (2009) se odhaduje, že 15 až 20 procent obyvatel vynořujících se ekonomik zůstane na konci hospodářské transformace pod hranicí bída jako následek otevření mezinárodnímu trhu. Proti těmto projevům se státy snaží bojovat investicemi do infrastruktury, distribučních soustav a telekomunikačních sítí. Například Indie využila historické spjatosti s Velkou Británií, kdy velká část obyvatel hovoří anglicky a dnes vládne na trhu outsourcovaných IT

služeb a poradenství. Klíčové komponenty rozvoje vynořujících se ekonomik a jejich implikace v hospodářství přehledně shrnuje tabulka č. 2.

Klíčové komponenty	Implikace v hospodářství	Indikátor
Hospodářský růst	Nadprůměrný růst	Reálný růst HDP (%) v porovnání s průměrným růstem HDP v rámci skupiny G7
Ekonomické svobody	Přechod z uzavřené či plánované ekonomiky na volný trh Úroveň ekonomických svobod se rapidně zvyšuje	Index ekonomické svobody
Diverzifikace hospodářství	Ekonomika méně závislá na přírodních a nerostných surovinách Rozvoj sektoru služeb	Vyšší přidaná hodnota
Přímé zahr. investice	Příliv PZI	Čisté přílivy PZI
Spotřeba	Rozvoj spotřebitelsky založené ekonomiky	Soukromá spotřeba (% HDP)
Mezinárodní obchod	Podíl exportů na GDP klesá, podíl importu na HDP naopak roste, což vede k více negativní obchodní bilanci	Čistý zahraniční obchod zboží a služeb
Politické svobody	Přechod z diktátorství na demokracii	Průzkum Svoboda ve světě
	Klesající korupce	Index vnímání korupce
Vzdělávání	Klesající negramotnost	Index gramotnosti (% podíl obyvatel 15+)
Střední třída	Rozvíjející se a expandující střední třída	HDP per capita
Chudoba	Zvyšující se rozdíly v příjmech	GINIho index
	Chudoba klesá, ale plně nemizí	Index chudoby (denní příjem menší než 2 USD)
Urbanizace	Zvyšování podílu lidí bydlících ve městech	Podíl městského obyvatelstva
Technologie	Technologický pokrok	Hi-tech exporty (% z exportů)
Infrastruktura	Zlepšování infrastruktury díky masivním investicím	Počet mobilních tarifů, internetových uživatelů a telefonních linek na 100 obyvatel

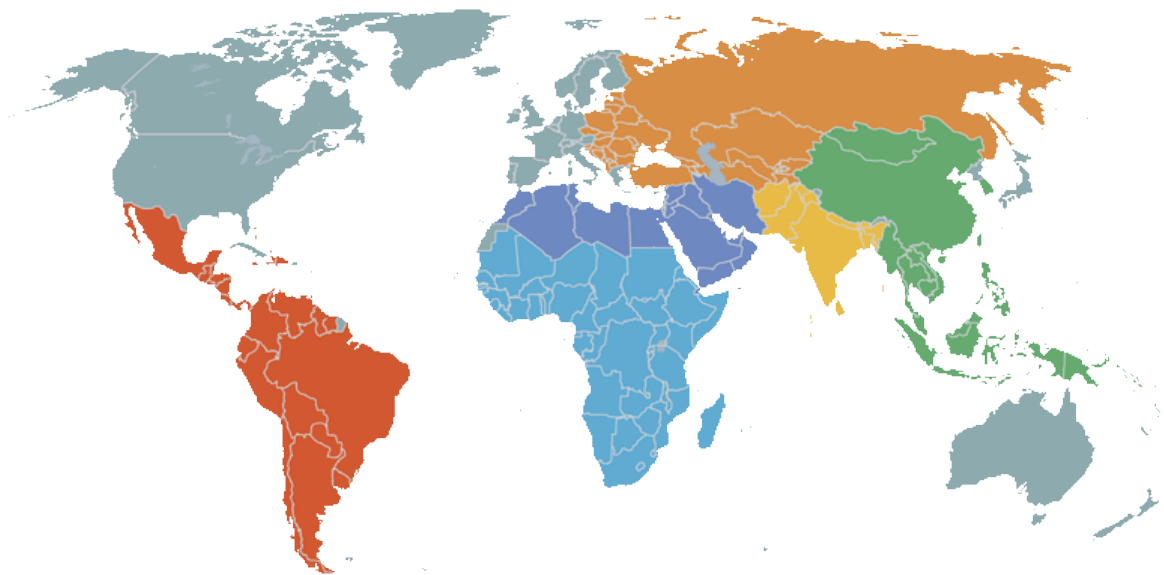
Tabulka 2: Klíčové komponenty vymořujících se ekonomik a jejich implikace v hospodářství

Zdroj: vlastní zpracování dle inspirace z dat WorldDataBank a Transparency International, 2017

2. Analytická část

V rámci praktické části práce je přistoupeno k rozboru ekonomického vývoje a struktury hospodářství jednotlivých zemí seskupení BRICS s ambicí determinovat jejich ekonomickou pozici v geografickém teritoriu, ve kterém se nachází. Ekonomický rozbor je veden nejen skrze analýzu stěžejních makroekonomických ukazatelů, ale také ve světle probíhajících ekonomických a politických změn světové ekonomiky, které ovlivňují pozice jednotlivých zemí v globální ekonomice.

Rámec světových regionů je pro potřeby diplomové práce definován dle Světové banky. Jednak z důvodů všeobecné relevance, avšak jsou více než vhodné pro zachycení změn států BRICS neboť každý člen uskupení spadá pod „vlastní“ region.

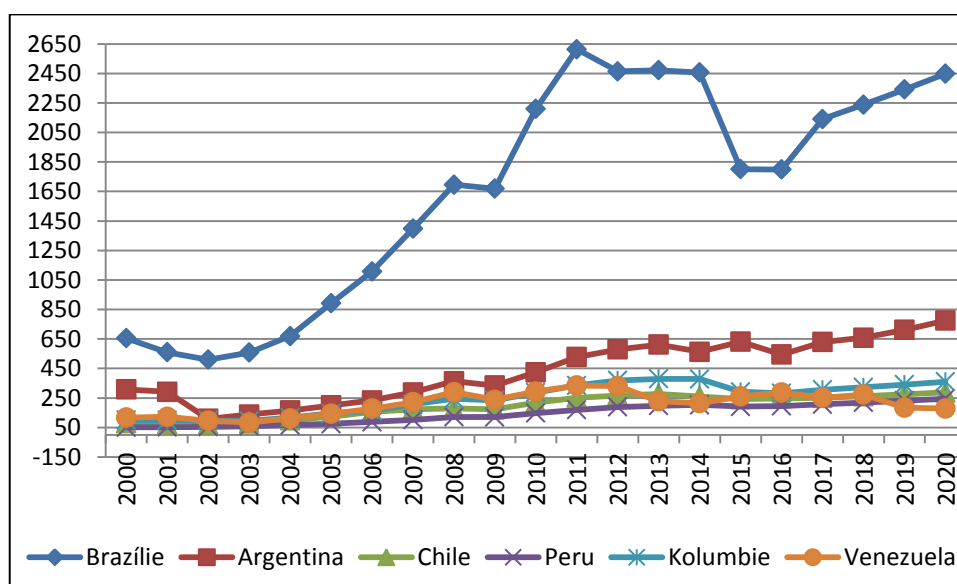
Obrázek 1: Světové regiony dle Světové banky
Zdroj: World Bank, 2017

2.1 Brazílie

Brazílie je pátou největší zemí světa, která se rozprostírá na téměř celé polovině jihoamerického kontinentu. S rozlohou 8,5 milionů km² se zároveň řadí k největší zemi Jižní Ameriky. Brazílie je také nejlidnatější zemí Jižní Ameriky s počtem 208 milionů obyvatel (World Bank, 2017a).

Právě velikost a lidnost této země dává Brazílii specifické vedoucí postavení v komparaci s ostatními zeměmi Jižní Ameriky. Podle klasifikace Světové banky World Bank Atlas method se Brazílie řadí podle výše hrubého národního důchodu na obyvatele do skupiny zemí s vyššími středními příjmy (World Bank, 2017b).

Podle výše HDP se pak Brazílie řadí k 9. největší ekonomice světa s výší HDP za rok 2016 cca 1769,6 mld. USD, což je zároveň nejvyšší HDP v rámci regionu Jižní Ameriky. Pro srovnání v roce 2016 v rámci Jižní Ameriky dosáhla Argentina výše HDP 542 mld. USD, což ji zařadilo mezi 21. největší ekonomiku světa, Venezuela pak vykázala HDP ve výši 334 mld. USD, Kolumbie ve výši 274 mld. USD, Chile ve výši 235 mld. USD nebo Peru ve výši 180 mld. USD (IMF, 2017). Vývoj HDP v mld. USD v rámci Brazílie a vybraných zemí Jižní Ameriky ukazuje obr. 2.

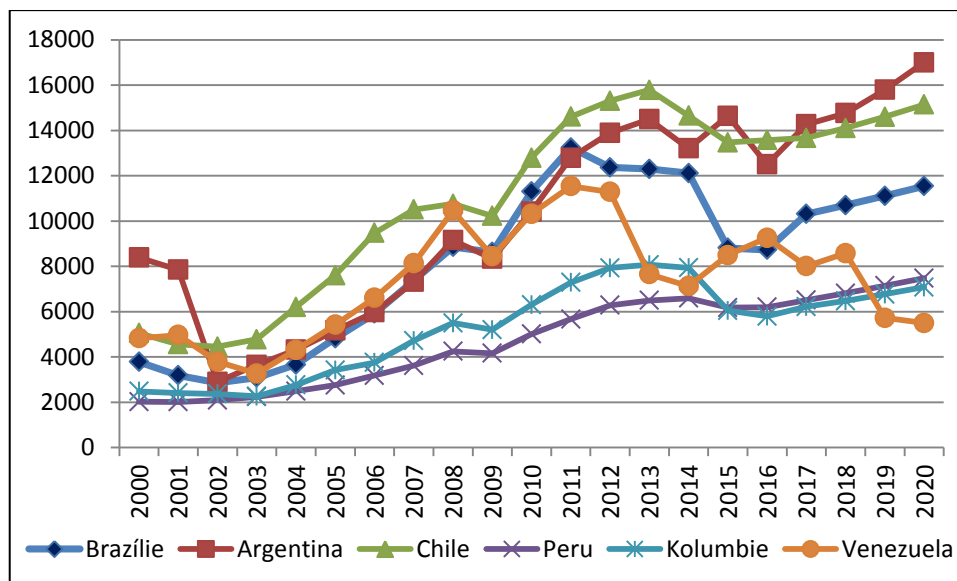
Obrázek 2: Vývoj HDP Brazílie a vybraných zemí Jižní Ameriky od roku 2000 s výhledem do roku 2020 (v mld. USD PPP)

Zdroj: IMF (2017), vlastní zpracování

Z obr. 2 je patrné, že na počátku nového tisíciletí docházelo až do roku 2003 k poklesu HDP ve všech sledovaných zemích. Tento vývoj byl spojen s rozšířením dopadů asijské měnové krize z roku 1997, která se prostřednictvím mezinárodních kanálů přenesla do zemí Jižní Ameriky a především do roku 1999 vedla k významnému zhoršení platební bilance a poklesu devizových rezerv (Carvalho, Pires de Souza, 2011).

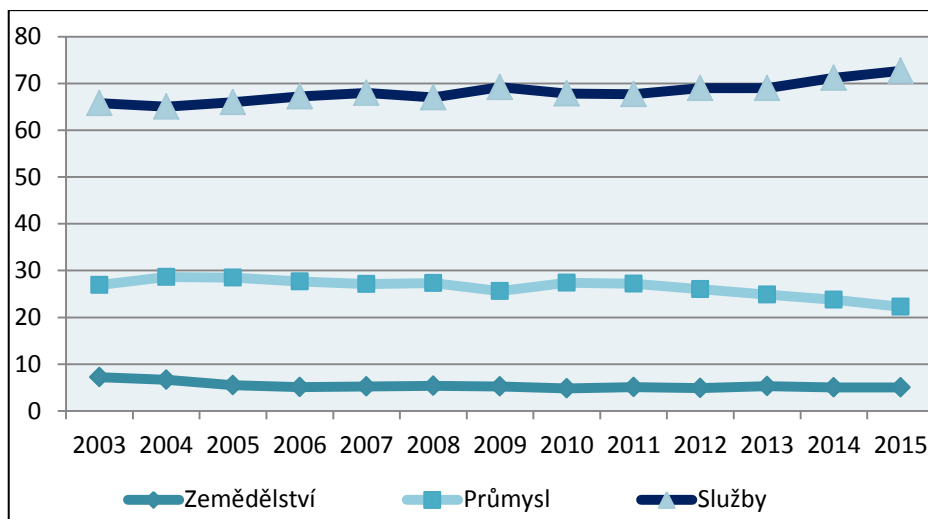
Následně od roku 2004 došlo k hospodářskému oživení především v rámci Brazílie, které vedlo k nastartování ekonomického růstu, kdy průměrné tempo růstu v letech 2004 do roku 2011 s výjimkou roku 2009 se pohybovalo okolo 5 %. Vlivem těchto faktorů se tak brazilské ekonomice podařilo od nového tisíciletí ztrojnásobit HDP, jak ukazuje obr. 2. Následně od roku 2012 začalo docházet k mírnému snižování HDP, což souviselo s nástupem recese a zápornými přírůstky ekonomického růstu, které se do roku 2016 prosadily do poklesu HDP. Podle predikcí Mezinárodního měnového fondu se očekává od roku 2017 návrat brazilské ekonomiky ke kladnému růstu. Obdobný vývoj se předpokládá také u ostatních sledovaných zemí Jižní Ameriky.

V souladu s růstem HDP brazilské ekonomiky, docházelo od nového tisíciletí také k růstu **HDP na obyvatele**, tj. zatímco v roce 2000 činilo HDP/obyvatele 3 779 USD, do roku 2011 se zvýšilo na 13 047 USD. S nástupem recese se pak HDP na obyvatele snižovalo, přičemž v roce 2016 dosáhlo hodnoty 8 587 USD na obyvatele (World Bank, 2017c). Právě skutečnost, že Brazílie je nejlidnatější zemí Jižní Ameriky má za následek, že vykazované HDP na obyvatele je v posledních letech nižší v komparaci s některými zeměmi tohoto regionu, což dokládá také obr. 3.

Obrázek 3: Vývoj HDP na obyvatele od roku v Brazílii a vybraných zemí Jižní Ameriky 2000 s výhledem do roku 2020 (v USD v PPP)
Zdroj: IMF (2017), vlastní zpracování

Za pozitivním vývojem brazilské ekonomiky především v letech 2004 až 2011 stály hospodářské a politické reformy země, které byly především od druhé poloviny 90. let minulého století přijímány a v konečném důsledku vedly ke změně ve **struktuře národního hospodářství Brazílie**. Brazílie se dlouhodobě řadila k **průmyslově agrárním zemím**, tj. přibližně až do roku 2003 se sektor zemědělství podílel na tvorbě HDP země okolo 7 % a průmysl pak přibližně z 28 %. V rámci Brazílie byl od 60. let minulého století rozvíjen především těžký průmysl jako je hutnictví, petrochemie, chemický průmysl apod., což souvisí s významnými zásobami nerostných surovin, kterými Brazílie disponuje. Jedná se např. o železnou rudu, mangan, bauxit, nikl, měď, ale také ropu, zemní plyn, uhlí a drahé kovy jako jsou diamanty, zlato, zirkon apod. Od roku 2004 se význam zemědělství v rámci ekonomiky postupně snižuje, na svém významu klesá také těžký průmysl, který je postupně nahrazován specializovanou průmyslovou výrobou vycházející z poznatků vědy, výzkumu a inovací. Rovněž od roku 2004 se zvyšuje na tvorbě HDP země sektor služeb. Vývoj podílů jednotlivých sektorů národního hospodářství na tvorbě HDP Brazílie v letech 2003 až 2015 ukazuje obr. 4.

Obrázek 4: Vývoj podílů jednotlivých sektorů národního hospodářství na tvorbě HDP země v letech 2003-2015 (v %)

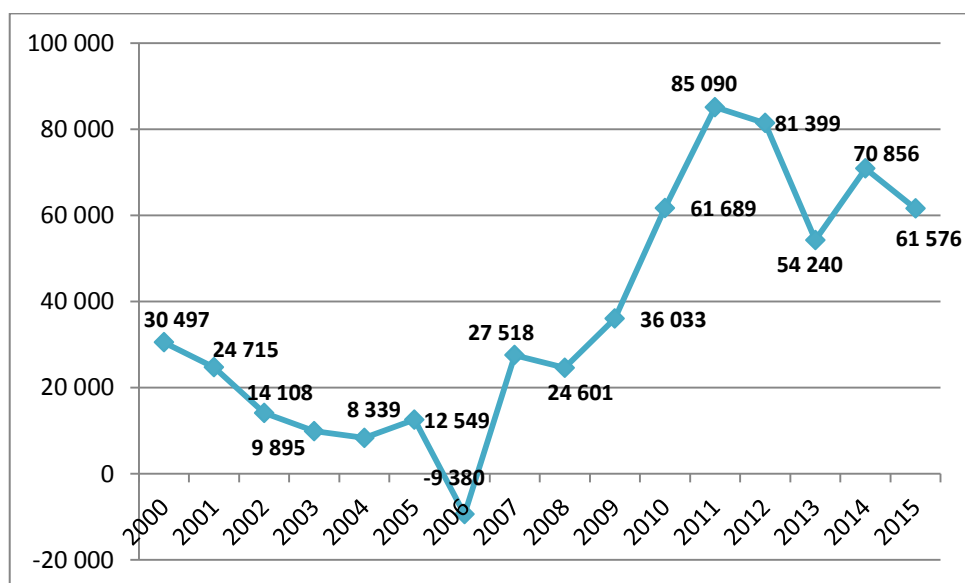
Zdroj: World Bank (2017d), vlastní zpracování

Právě vzestup významnosti sektoru služeb je klíčovým rysem ekonomik většiny vyspělých zemí světa, především pokud jde o sofistikované a odborné služby v obchodě, ve financích, letecké, poštovní a telekomunikační služby a služby poskytované v dalších specializovaných oblastech. V případě Brazílie jsou dominantní především obchodní a finanční služby, následované službami pro uspokojování domácí poptávky. Méně rozvinuté jsou pak odborné služby, jako jsou právní a daňové služby nebo odborné poradenské a konzultační služby v oblasti projektování apod. Přestože sektor služeb se v současnosti řadí k nejvýznamnějšímu odvětví národního hospodářství Brazílie, zásadním problémem je **nízká úroveň vývozu služeb**, která se pohybuje okolo 15 % na celkových vývozech země, což je zároveň nejnižší podíl v rámci světové ekonomiky. Hlavním důvodem nízké mezinárodní obchodovatelnosti brazilských služeb je přetrvávající vysoká míra regulace a protekcionismus v některých oblastech (např. civilní letectví, telekomunikační a poštovní služby, zdravotnictví, média apod.), které zároveň brání vstupu mezinárodního kapitálu do tohoto sektoru (UNCTAD, 2016).

Významným zdrojem růstu brazilské ekonomiky je také **sektor průmyslu**, který se i přes svůj pokles stále podílí okolo 22 % na tvorbě HDP země. Zásadním aspektem vývoje průmyslu především od roku 2004 je posun k průmyslu založeného na stále vyšším využívání poznatků vědy a výzkumu, zavádění inovací do průmyslu, který posiluje jeho

mezinárodní konkurenceschopnost. Pro srovnání, v roce 2003 činil vývoz high-tech výrobků 4,5 mld. USD, do roku 2008 se hodnota vývozu těchto výrobků zvýšila na 10,3 mld. USD a i přes recesi brazilské ekonomiky se vývozy vysoce specializovaných výrobků udržely na hodnotě 8,8 mld. USD za rok 2015 (World Bank, 2017d). S nárůstem vývozu high-tech výrobků souvisí především vzestup výdajů na vědu výzkum, tj. zatímco v roce 2004 činily výdaje na vědu a výzkum cca 0,9 % HDP Brazílie do roku 2013 se zvýšily na 1,2 % HDP země. Pozitivních změn bylo učiněno také na straně zvýšení významu ochrany práv průmyslového vlastnictví, tj. zatímco v roce 2003 bylo uděleno cca 12 545 patentů, v roce 2015 se jednalo o 25 578 patentů. Obdobně se zvýšil také počet obchodních známek, tj. zatímco v roce 2003 bylo uděleno 81 832 obchodních známek, v roce 2015 se jednalo o 130 720 zapsaných obchodních známek (World Bank, 2017e).

Vhodné je poznamenat, že vzestup významnosti sektoru služeb a průmyslového odvětví nebyl primárně zapříčiněn pouze domácími zdroji, ale především **vyšším přílivem zahraničních investic**, které byly v rámci Brazílie v průběhu první dekády nového tisíciletí alokovány, viz obr. 5.

Obrázek 5: Čistý tok přímých zahraničních investic v rámci Brazílie (v milionech USD)
Zdroj: UNCTAD (2017), vlastní zpracování

Čistý příliv přímých zahraničních investic (PZI) v rámci Brazílie byl ve všech sledovaných letech s výjimkou roku 2006 kladný, tj. celkový tok PZI byl vyšší než odliv. Z obr. 5 je

patrné, že především od roku 2007 se začaly PZI v rámci Brazílie zvyšovat, přičemž svého maxima dosáhly v roce 2011 s hodnotou čistého přílivu 85 mld. USD. Podle Světové zprávy Konference OSN o obchodu a rozvoji (UNCTAD) byla tak Brazílie v roce 2012 klasifikována jako **pátá nejatraktivnější země světa pro umíst'ování PZI a první největší příjemce PZI v rámci Jižní Ameriky**, který přijímá přibližně polovinu všech PZI v tomto regionu. Nejvýznamnějším zahraničním investorem v rámci Brazílie jsou Spojené státy americké, které alokují v rámci Brazílie přibližně 35 % z celkového objemu alokovaných PZI, následované Čínou a zeměmi Evropské unie.

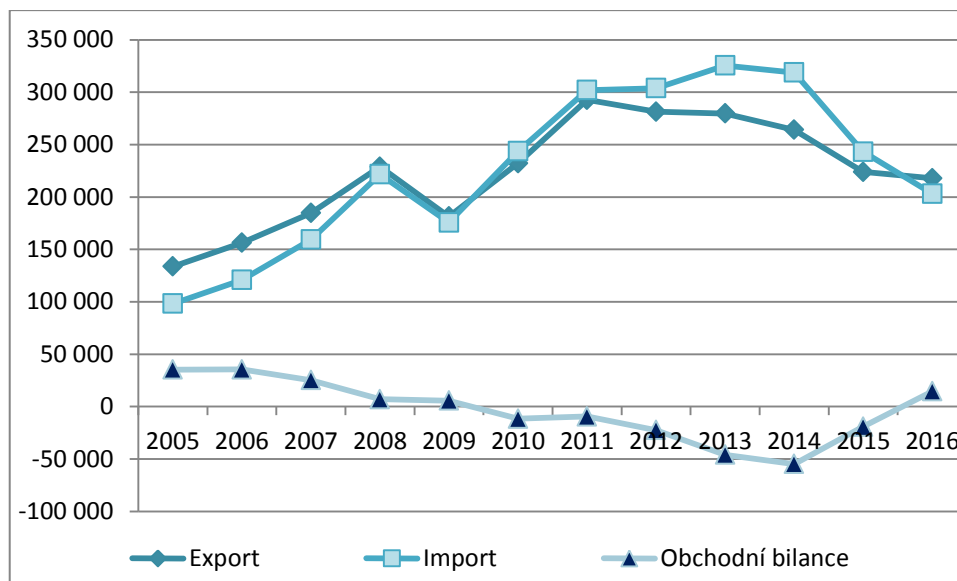
I přes recesi, která brazilskou ekonomiku v roce 2013 postihla, se v roce 2015 zařadila Brazílie k 8. nejatraktivnější zemi světa pro umíst'ování PZI a stále si udržela pozici největšího příjemce PZI v rámci Jižní Ameriky. Hlavní důvody stálého vysokého přílivu PZI v rámci brazilské ekonomiky pramení z komparativních výhod, kterých brazilská ekonomika ve srovnání s ostatními zeměmi Jižní Ameriky dosahuje. Jedná se především o velikost a nenasycenost trhu s obrovskou spotřebitelskou základnou, mladá a relativně kvalifikovaná pracovní síla, dostupnost nerostných surovin, příznivé klimatické prostředí, nedostatečná rozvinutost některých strategických odvětví a s tím spojené mezery na trhu, nedostatečná rozvinutost vědy, výzkumu, inovací a high-tech technologií, strategická pozice v regionu a úzké vazby s USA, relativní bezpečnost a stabilita regionu.

Na druhé straně přes výše uvedené komparativní výhody brazilské ekonomiky, zůstává doposud nevyřešeným problémem země relativně **vysoká míra regulace a protekcionismu** v některých hospodářských odvětvích, a to i přesto že již v roce 1995 byl přijat ústavní zákon zamezující rozlišování mezi zahraničním a místním kapitálem. V současnosti existuje v rámci Brazílie několik zákonů, které omezují zahraniční vlastnictví především v odvětví námořnictví a letectví, pojišť'ovnictví, zdravotnictví, telekomunikací a ve sdělovacích prostředcích (U.S. Department of State, 2013). Převážná většina alokovaných PZI je tak koncentrována v průmyslu, vědě a výzkumu, v rozvoji obnovitelných zdrojů energie, v energetickém sektoru a v rozvoji infrastruktury. Na druhé straně odvětví, která podléhají státní regulaci a protekcionismu, zároveň představují kapitálově náročná odvětví, která se především od roku 2013 vlivem ekonomické recese potýkají s nedostatkem financí. Z toho důvodu v březnu roku 2016 došlo k uvolnění omezení zahraničních investic v některých státem chráněných odvětví jako je letectví,

pojišťovnictví a zvažuje se částečně uvolnění také pro další chráněná odvětví (U.S. Department of State, 2016).

Dalším omezujícím faktorem na straně přílivu PZI je také poměrně **vysoká složitost podnikání** v rámci Brazílie. Podle hodnocení Světové banky, která sestavuje tzv. Doing Business, který poskytuje objektivní hodnocení podle 11 ukazatelů, které se týkají kvality podnikatelského prostředí. V roce 2017 se Brazílie umístila na 123. pozici ze 190 hodnocených zemí, což byl jeden z nejhorších výsledků v rámci Jižní Ameriky. Pro srovnání např. Kolumbie obsadila 53. pozici, Peru obsadilo 54. pozici, Chile 57. pozici, Paraguay 106. pozici nebo Argentina obsadila 116. pozici. Horších výsledků než Brazílie dosáhla jen Bolívie se 149. pozicí (World Bank, 2017f). Hlavním důvodem nízkého hodnocení Brazílie je vysoká složitost v založení podniku, dále vyřízení stavebního povolení, velmi složitý je také přístup k úvěrům, registrace a placení daní, obchodování přes hranice země a registrace majetku (World Bank, 2017f).

Z výše uvedeného rozboru je tedy patrné, že podnikatelské klima Brazílie se na jedné straně vyznačuje vysokým množstvím komparativních výhod, které podněcují investory k usazování a na druhé straně mimořádně složitě, byrokratické a regulované podnikatelské prostředí, které naopak investory odrazují. Právě překonání těchto překážek představuje pro Brazílii zásadní výzvu, kterou potřebuje vyřešit pro obnovení a nastartování svého růstu. S přílivem přímých zahraničních investic souvisí také vývoj zahraničního obchodu, jehož vývoj ukazuje obr. 6.

Obrázek 6: Vývoj zahraničního obchodu se zbožím a službami Brazílie v letech 2005-2016 (v milionech USD)

Zdroj: UNCTAD (2017), vlastní zpracování

Z obr. 6 je patrné, že přibližně do roku 2008 byla obchodní bilance Brazílie kladná. Přibližně od roku 2011 je však import vyšší než export, což má za následek zápornou obchodní bilanci Brazílie. Záporná obchodní bilance je na jedné straně způsobena vyšším konzumem brazilské společnosti a vyšším zájmem spotřebitelů o dovozové zboží a na druhé straně poklesem exportu. I přes nárůst středně a vysoce technicky náročných výrobků v komoditní struktuře brazilských vývozu, stále více než 40 % celkových vývozu tvoří primární komodity. V souvislosti s poklesem jejich cen na světových trzích (v roce 2009 a následně od roku 2013) se sice z objemového hlediska jejich vývoz nesnížil, ale snížil se z hlediska hodnotového. Druhou nejvýznamnější vývozní komoditou jsou pak středně technologicky náročné výrobky (intermediate goods) s podílem cca 29 % na celkových vývozech. Jednalo se přitom o výrobu chemických látek, výrobu elektrických strojů a zařízení, výrobu motorových vozidel a výrobu ostatních dopravních prostředků a zařízení. Vývoz vysoce technologicky náročných výrobků se pak v roce 2015 podílel z 14,6 % na celkových vývozech země. Jednalo se především o výrobu kancelářských strojů a počítačů, zdravotnických, optických a časoměrných přístrojů apod. (World Integrated Trade Solution, 2017).

Právě nárůst importu je pro většinu zemí příznačným rysem rostoucí tuzemské poptávky po zahraničních statcích. Není tomu jinak ani v případě Brazílie, kdy se od počátku nového

tisíciletí příjem na obyvatele zvýšil téměř trojnásobně. Podle Mezinárodní organizace práce se mzdy v rámci Brazílie zvýšily od roku 2006 do roku 2015 o více než 26 %, což vedlo k postupnému zvyšování spotřebitelské poptávky (ILO, 2017). S růstem mezd souvisel také pokles příjmové chudoby, tj. zatímco v roce 2001 v rámci Brazílie žilo přibližně 25 % populace pod stanovenou hranicí chudoby, v roce 2014 žilo pod hranicí chudoby pouhých 7,4 % obyvatel. Dalším příznačným socioekonomickým rysem vývoje Brazílie bylo také snížení míry příjmové nerovnosti měřené pomocí Giniho koeficientu. Pro srovnání zatímco v roce 2000 dosáhl Giniho koeficient hodnoty 0,59, do roku 2014 se jeho hodnota snížila 0,52.

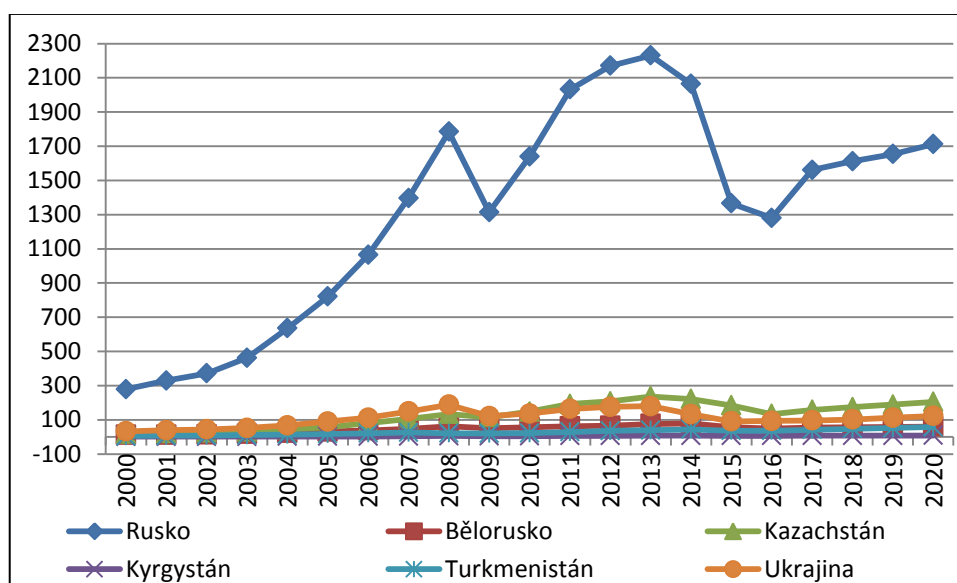
V souhrnu tak bylo v rámci rozboru brazilské ekonomiky zjištěno, že Brazílie dosáhla mimořádně příznivých ekonomických výsledků od počátku nového tisíciletí, které se prosadily v téměř trojnásobném zvýšení HDP. Dalším příznačným rysem brazilského vývoje byla změna ve struktuře národního hospodářství, kdy se Brazílie z průmyslově agrární země stala ekonomikou založenou na službách a průmyslu postupně orientovaného na výrobu středně a vysoce technologicky náročných výrobků. V souvislosti s vysokými tempy ekonomického růstu se zvyšoval také příliv přímých zahraničních investic a zahraniční obchod země. Na druhé straně byly vedle příznivého ekonomického vývoje detekovány také určité problémy, které mají za následek, že brazilskou ekonomiku není možné a zřejmě ani v následujících letech nebude možné řadit do skupiny vyspělých ekonomik. Jedná se především o vysokou úroveň tuzemské regulace, protekcionismus, který se uplatňuje v některých odvětvích, nedostatek zkušeností a vlastních prostředků vynaložených na vědu a výzkum, vysoce regulované podnikatelské prostředí a i přes postupné snížení stále vysokou úroveň příjmové nerovnosti.

2.2 Rusko

Další členskou zemí seskupení BRICS je Rusko, které je největší zemí světa rozprostírající se na teritoriu dvou kontinentů. Svou rozlohou 17 098 242 km² zahrnuje převážnou část severní Asie a významnou část východní Evropy. S počtem obyvatel 143,4 milionů obyvatel se řadí k 9. nejlidnatější zemí světa (World Population Review, 2017). I přes rozpad Sovětského svazu v 90. letech minulého století zůstává Rusko nejvýznamnější zemí

v rámci Společenství nezávislých států (SNS)¹, které je významným aktérem především v rámci zahraničního obchodu s energetickými komoditami.

Podle klasifikace Světové banky *World Bank Atlas method* se Rusko řadí podle výše hrubého národního důchodu na obyvatele do skupiny zemí s vyššími středními příjmy (World Bank, 2017b). Podle výše HDP se pak Rusko řadí ke 12. největší ekonomice světa s výší HDP za rok 2016 cca 1 268 mld. USD, což je zároveň nejvyšší HDP v rámci zemí SNS. Obr. 7 ukazuje vývoj HDP v rámci Ruska v komparaci s vybranými zeměmi SNS.

Obrázek 7: Vývoj HDP Ruska a vybraných zemí SNS od roku 2000 s výhledem do roku 2020 (v mld. USD v PPP)

Zdroj: IMF (2017), vlastní zpracování

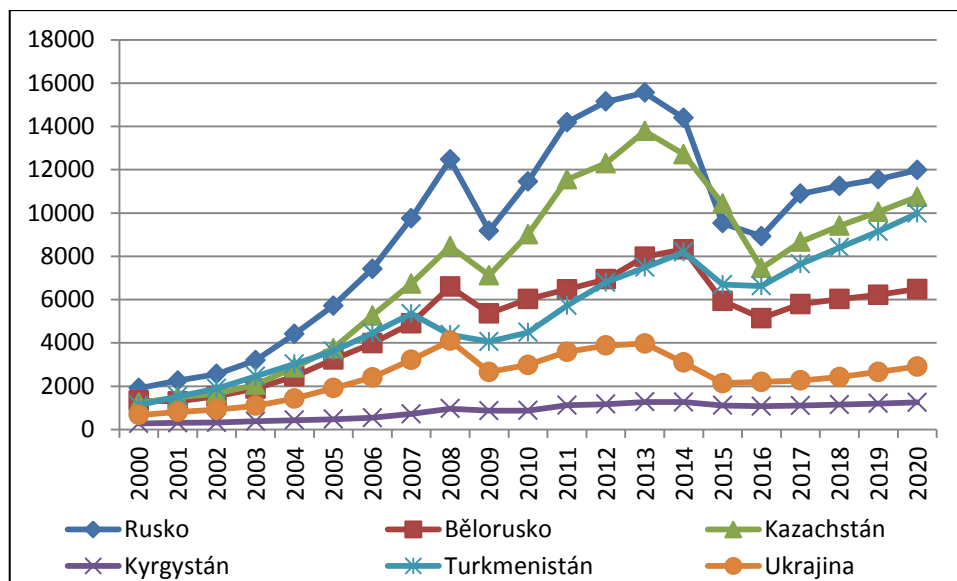
Relativně vysoké úrovně HDP v komparaci s ostatními zeměmi SNS se podařilo Rusku dosáhnout především proto, že Rusko bylo **mimořádně obdařeno zásobami nerostných surovin**. Fosilní paliva mají strategické postavení v palivo-energetickém komplexu země a zahrnují především ropu, zemní plyn a uhlí. Prozkoumané zásoby zemního plynu se

¹ Společenství nezávislých států vzniklo v roce 1991 po rozpadu Sovětského svazu, jakožto nová a moderní platforma pro spolupráci bývalých zemí Sovětského svazu. Společenství má jedenáct členů: Rusko, Ázerbájdžán, Arménie, Bělorusko, Kazachstán, Kyrgyzstán, Moldavsko, Tádžikistán, Turkmenistán, Uzbekistán a Ukrajina. Od roku 1993 členem společenství byla také Gruzie, která však vystoupila po ozbrojeném konfliktu s Ruskem v létě roku 2008.

odhadují na největší zásoby zemního plynu na světě s podílem 21 % na světových zásobách plynu. Pokud jde o ropu, disponuje Rusko 9. největšími prokázanými zásobami ropy s podílem cca 24 % na světových zásobách ropy. V případě uhlí pak Rusko disponuje 2. největšími prokázanými zásobami uhlí s podílem 18 % na světových zásobách uhlí. (BP, 2017). Vzhledem k tomu, že ceny nerostných surovin na světových trzích především od roku 2003 začaly strmě růst, začala dynamicky růst také ruská ekonomika, jak ilustruje obr. 7.

Dále je z obr. 7 patrné, že až do roku 2009 se HDP Ruska permanentně zvyšovalo a svého vrcholu dosáhlo v roce 2013 s hodnotou 2 230 mld. USD. V letech 2003-2008 dosahovalo průměrné tempo ekonomického růstu Ruska 7,1 %, následně v roce 2009 se snížilo na -7,8 %, přičemž již v roce 2010 došlo k ekonomickému oživení a průměrné tempo růstu až do roku 2012 činilo 4 % (IMF, 2017). Následně od roku 2014 se HDP Ruska snižuje, což jednak souvisí s negativním vývojem světových cen nerostných surovin a také s uplatňovanými sankcemi Evropské unie a Spojených států amerických vůči Rusku. Podle predikcí Mezinárodního měnového fondu se očekává již od roku 2017 postupné zvyšování HDP Ruska, což souvisí s předpokládaným ekonomickým oživením a předpokládaným tempem růstu ve výši 1,5 %.

V souladu s pozitivním vzestupem HDP se od nového tisíciletí **zvyšovalo také HDP na obyvatele**, tj. zatímco v roce 2000 činilo HDP/obyvatele 1 772 USD, do roku 2008 se zvýšilo na 11 635 USD. V roce 2009 se pak HDP na obyvatele snížilo na 8 562 USD. Následně od roku 2010 v souvislosti s ekonomickým oživením se HDP na obyvatele začalo zvyšovat, přičemž svého vrcholu dosáhlo v roce 2013, kdy HDP na obyvatele činilo 15 552 USD. Následně s poklesem cen nerostných surovin od roku 2014 HDP na obyvatele klesá, přičemž v roce 2015 dosáhlo 9 092 USD (IMF, 2017). V rámci postsovětského prostoru se však nejedná o nejvyšší HDP na obyvatele, což obdobně jako v komparaci s Brazílií spojenou s vysokou lidnatostí země. Vývoj HDP na obyvatele Ruska v komparaci s vybranými zeměmi SNS ukazuje obr. 8.

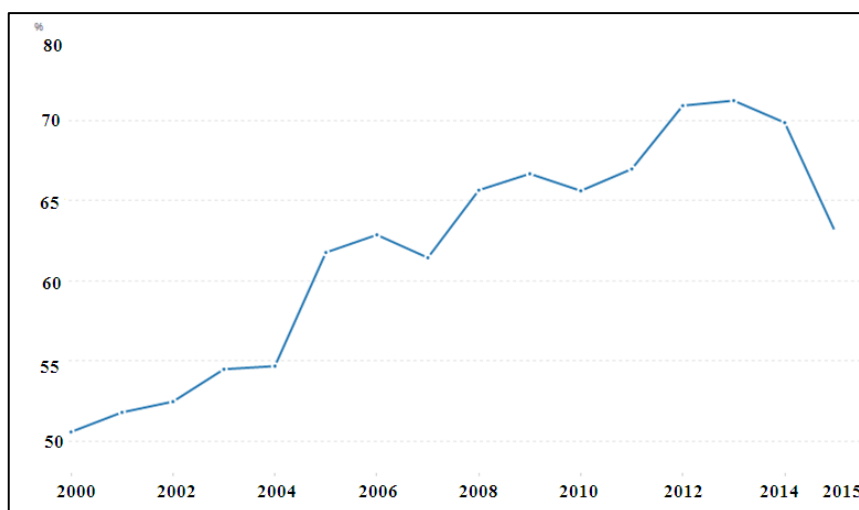

Obrázek 8: Vývoj HDP na obyvatele v rámci Ruska a vybraných zemí SNS od roku 2000 s výhledem do roku 2020 (v USD PPP)

Zdroj: IMF (2017), vlastní zpracování

Pozitivní vývoj cen nerostných surovin na světových trzích tak zásadním způsobem kopíruje s pozitivním ekonomickým vývojem ruské ekonomiky. Pro srovnání, zatímco v roce 2003 se prodával referenční typ ropy Brent² za cca 35 USD/barel, v roce 2006 se prodával již za 80 USD/barel a v roce 2008 dokonce za 145 USD/barel. Následně v roce 2009 došlo k prudkému poklesu ceny ropy na světových trzích, tj. cena ropy Brent poklesla na 40 USD/barel, což se prosadilo v mimořádném poklesu tempa ekonomického růstu Ruska (-7,8 %). Následně již v roce 2010 došlo k růstu ceny ropy na hodnotu okolo 80 USD/barel, což se okamžitě projevilo v oživení ruské ekonomiky. V následujících letech 2012-2014 se cena ropy Brent udržovala na vysokých hodnotách, tj. průměrná cena ropy se pohybovala okolo 115 USD/barel. Od roku 2014 pak cena ropy trvale klesala a svého dna dosáhla v roce 2016 s hodnotou okolo 35 USD/barel, což se prosadilo v recesi ruské ekonomiky (Kurzy, 2017) Následující obr. 9 ukazuje vývoj podílu minerálních paliv na celkových vývozech země v letech 2000 až 2015.

² Ropa typu Brent zahrnuje 15 druhů ropy z nalezišť v Severním moři. Za cenu tohoto typu ropy se prodává přibližně 65 % ropy.

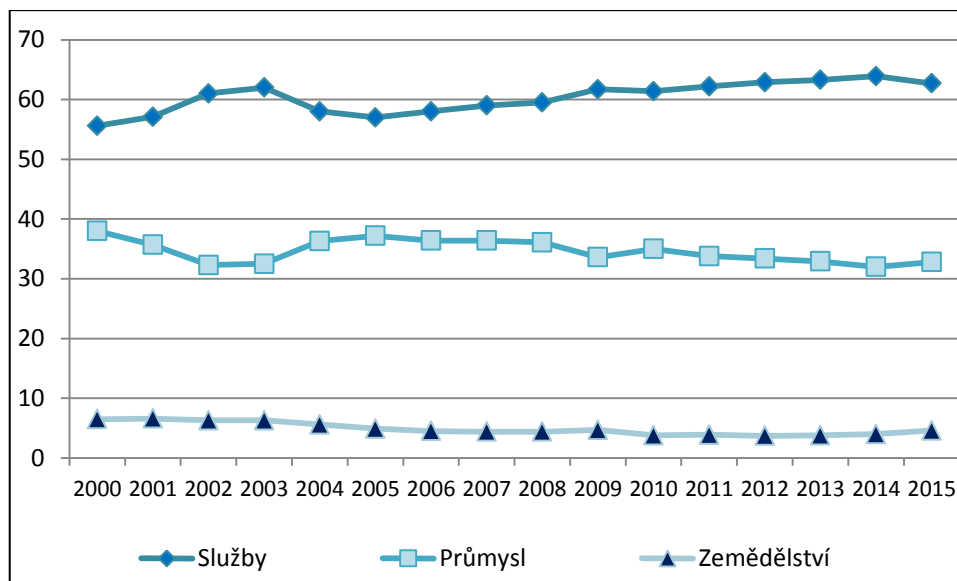
Obrázek 9: Vývoj podílu nerostných surovin na celkových vývozech Ruska v letech 2000-2015 (v %)

Zdroj: World Bank (2017g)

Z obr. 9 je patrné, že zatímco v roce 2000 se podíl nerostných surovin na celkových ruských vývozech podíl z 51 %, v roce 2008 dosáhlo přibližně 67 % a v letech 2012 až 2014 dokonce 73 %. Od roku 2015 nepatrně podíl vývoz energetických paliv klesá, což souvisí s mimořádně nízkou cenou ropy na světových trzích.

Orientace ruských vývozů se jednoznačně prosazuje také ve **struktuře národního hospodářství Ruska**. Mrlinová (2014) uvádí, že ruská hospodářská struktura se vyznačuje mnoha specifiky, z nichž nejvýraznější je **hospodářská monosubjektivita** spočívající v poměrně jednostranné orientaci ruského hospodářského a nízké míře diverzifikace ekonomických aktivit a potažmo i ruských vývozů. Model ruské ekonomiky tak odpovídá **surovinovému modelu ekonomického rozvoje**, který se prosazuje v podobě hospodářského růstu závislého především na vývozu energetických komodit a cenách těchto komodit na světových trzích. V důsledku toho je tak stabilita ruského národního hospodářství přímo úměrná stabilitě globálního trhu s nerostnými surovinami a stabilitě vývoje světových cen nerostných surovin.

Pokud jde o strukturu hospodářství Ruska, pak dominantním sektorem národního hospodářství jsou služby, následované průmyslovým odvětvím a sektorem zemědělství, viz obr. 10.

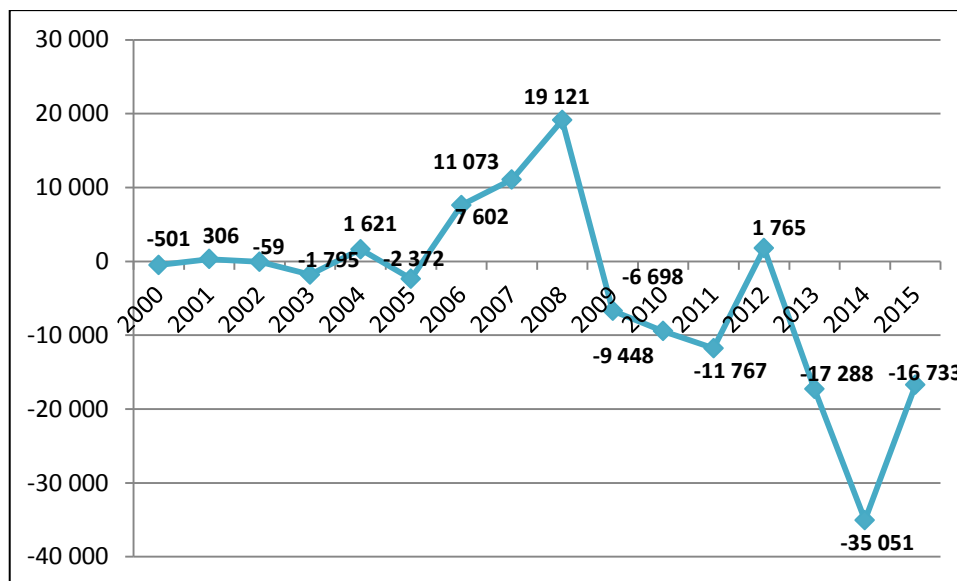
Obrázek 10: Vývoj podílů jednotlivých sektorů národního hospodářství na tvorbě HDP země v letech 2000-2015 (v %)

Zdroj: World Bank (2017h), vlastní zpracování

Z obr. 10 je patrné, že sektor služeb je sice dominantním odvětvím s nejvyšším podílem na tvorbě HDP Ruska, nicméně jejich podíl je v komparaci s vyspělými zeměmi podstatně nižší (ve vyspělých zemích se podíl sektoru služeb na tvorbě HDP pohybuje okolo 80 %), tj. v případě Ruska se pohybuje okolo 60 %. Významnou roli při posuzování sektoru služeb sehrává také jejich vyspělost a sofistikovanost. V komparaci s vyspělými zeměmi se však ruský sektor služeb vyznačuje relativně nízkou vyspělostí, což souvisí především s tím, že se významněji toto odvětví národního hospodářství začalo rozvíjet až po roce 2000. Dominantní postavení zaujímají především služby určené pro uspokojování domácí poptávky (zdravotní, sociální, vzdělávací služby) apod. Naproti tomu obchodní, finanční, telekomunikační, dopravní, bankovní a právní služby apod. jsou v rámci Ruska nedostatečně rozvinuté. Mrlinová (2014) doplňuje, že podíl sofistikovaných služeb na tvorbě HDP Ruska se dlouhodobě pohybuje okolo 3 % HDP. Celkově se tak struktura ruských služeb převážnou měrou orientuje na uspokojování potřeb domácího obyvatelstva, čemuž odpovídá především vysoký podíl komunálních a veřejných služeb. Na druhé straně sofistikované služby jsou nedostatečně zastoupeny, což má za následek, že Rusko je stále čistým dovozcem služeb.

Druhým nejvýznamnějším odvětvím národního hospodářství je **průmysl**, ve kterém je dominantní především odvětví dobývání a těžby nerostných surovin a zpracovatelský průmysl, který je jednak částečně na odvětví dobývání a těžby nerostných surovin navázán např. chemický a petrochemický průmysl. Sektor dobývání a těžby nerostných surovin se tak řadí k strategickým odvětvím národního hospodářství společně s leteckým a vojenským průmyslem. Pro tato odvětví zároveň platí zákaz vstupu zahraničních investorů, neboť podléhají státní kontrole. Vhodné je k tomuto dodat, že vedle energetického potenciálu má Rusko také mimořádný potenciál v oblasti obrany. Obranný komplex Ruska je pokládán za největší na světě. Rusko je významným vývozcem zbraní a vlastní největší světové zásoby jaderných zbraní. Ruské výdaje na obranu jsou třetí nejvyšší na světě po Spojených státech amerických a Číně, tj. v roce 2015 činily výdaje na obranu 4,8 % HDP, zatímco světový průměr činil za stejné období 2,2 % HDP (World Bank, 2017i). Na druhé straně vysoké výdaje na obranu státu představují limitující faktor pro modernizaci a rozvoj ostatních odvětví ruského průmyslu. V komparaci s výdaji na obranu jsou výdaje na vědu a výzkum zanedbatelné, tj. v roce 2015 činily výdaje na vědu a výzkum 1,2 % HDP. Rusko také významně zaostává v počtu patentů a obchodních známek, tj. v roce 2015 bylo registrováno pouhých 16 248 patentů a 24 306 obchodních známek. Zanedbatelný je také podíl vývozů vysoce technologicky náročných výrobků, tj. zatímco ještě v roce 2002 se podíl high-tech výrobků na celkových vývozech Ruska pohybovalo okolo 16 %, v roce 2015 se jednalo o podíl ve výši 13,8 % na celkových vývozech země (World Bank, 2017j).

I přes nízkou rozvinutost sektoru služeb a sofistikovaného a technologicky náročného průmyslu, se ruská ekonomika řadila především v letech 2005 až 2008 k vysoce atraktivním destinacím z pohledu umístování zahraničních investic. Čistý tok PZI v rámci Ruska ukazuje obr. 11.

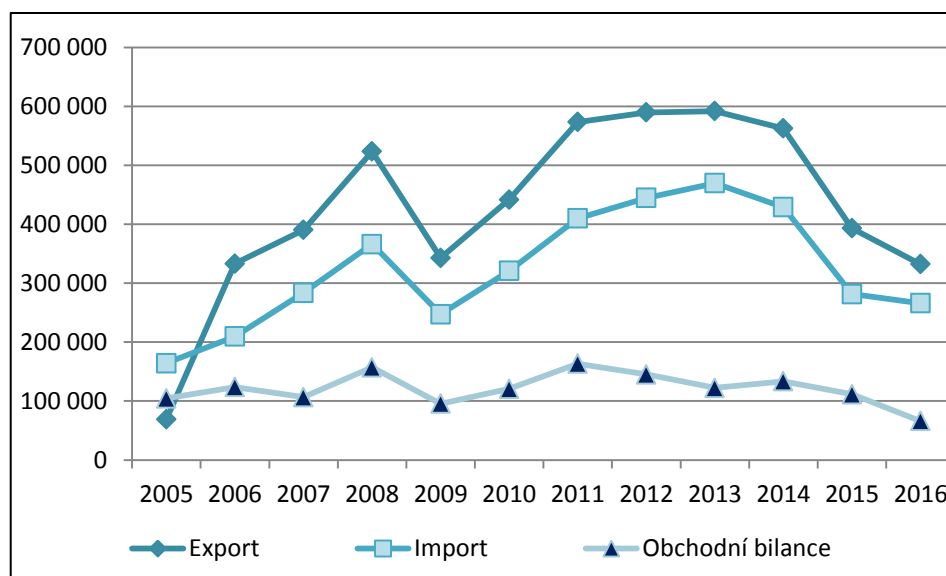
Obrázek 11: Čistý tok přímých zahraničních investic v rámci Ruska (v milionech USD)
Zdroj: UNCTAD (2017), vlastní zpracování

Z obr. 11 je patrné, že až do roku 2009 byl čistý tok PZI kladný, což souviselo s pozitivním očekáváním investorů ohledně vývoje ruského trhu. Silnými stránkami ruské ekonomiky z pohledu PZI byl především vysoce pozitivní vývoj ruské ekonomiky od počátku nového tisíciletí, který byl doprovázen nejen významnou expanzí v průmyslovém odvětví a ve službách, ale také ve vzestupu kapitálové poptávky v kombinaci s velikostí trhu a nenasyčenou spotřebitelskou poptávkou. Do roku 2012 se tak Rusko stalo pátou nejatraktivnější zemí z pohledu umístování PZI. Od roku 2013 je čistý tok PZI záporný, což souvisí s poklesem kapitálové a spotřebitelské poptávky, stejně tak s útlumem hospodářské aktivity v souvislosti s uplatňovanými sankcemi vůči Rusku. Nejviditelnější vliv sankcí je možné vyzorovat v toku PZI od roku 2014, kdy po uzavření přístupu ruských firem na kapitálové trhy dochází k vysokému odlivu soukromého kapitálu především od roku 2014, jak zaznamenává také obr. 11.

Přestože Rusko je obecně chápáno jako země s vysokými komparativními výhodami, pro umístování PZI je z obr. 11 patrné, že tento potenciál není dlouhodobě využíván. Tento fakt souvisí nejen s výše uvedenými faktory, tj. změnami v expanzi energetického průmyslu a uplatňování sankcí vůči Rusku, ale také se slabými stránkami především ruského podnikatelského prostředí. Jedná se především o slabiny na straně nízké

transparentnosti soudního systému, v rozdílech při aplikaci a vymahatelnosti zákonů, ve vysoké úrovni korupce, nedostatečné vymahatelnosti práv apod. V rámci posledního hodnocení Doing Business obsadilo Rusko 40. pozici ze 190 hodnocených zemí, což jej řadí do skupiny zemí s lepším celkovým podnikatelským prostředím. Při rozboru jednotlivých ukazatelů, ze kterých je výsledná hodnota indexu podnikatelského prostředí sestavena, je však možné vysledovat mimořádné rozdíly. Vysokým problémem v Rusku je především vydání stavebního povolení, obchodování přes hranice nebo ochrana investorů. V rámci těchto kritérií Rusko dosahuje mimořádně špatných výsledků (World Bank, 2017f).

Dalším problémem ruského podnikatelského prostředí je také to, že přibližně 42 odvětví národního hospodářství podléhá státní ochraně a je v nich regulována také přítomnost zahraničního kapitálu, viz Mrlinová (2014). Tyto faktory tak představují zásadní překážky, které brání efektivnějšímu rozvoji národního hospodářství Ruska.

Obrázek 12: Vývoj zahraničního obchodu Ruska v letech 2005-2016 (v milionech USD)
Zdroj: UNCTAD (2017), vlastní zpracování

Z obr. 12 je patrné, že příznačným rysem obchodní bilance Ruska je, že je dlouhodobě kladná, což znamená, že vývoz je dlouhodobě vyšší než dovoz. Pro srovnání Rusko je 15. největším světovým exportérem zboží s podílem 2,1 % na světovém vývozu zboží (World Trade, 2016). Na první pohled by se tak mohlo jevit, že vysoká úroveň exportu Ruska svědčí o vysoké specializaci a konkurenceschopnosti ruských vývozců. Tato skutečnost však není pravdivá, protože primární podíl na celkových vývozech země mají nerostné suroviny, které se podílí okolo 65 % na celkovém exportu země. Rudy a kovové komodity se podílejí dalšími cca 5 % na celkových vývozech země. Přibližně tedy ze 70 % je komoditní struktura ruských vývozu tvořena primárními komoditami. Výrobky zpracovatelského průmyslu jsou v komoditní struktuře zastoupeny pouhými 20 % (UNCTAD, 2017). Celkově tak struktura ruského vývozu připomíná strukturu spíše rozvojové země, než země, která usiluje o status vyspělé ekonomiky.

Vzhledem k tomu, že ruské vývozy jsou primárně tvořeny energetickými surovinami, je struktura ruských dovozů tvořena především výrobky zpracovatelského průmyslu, stroji a dopravními zařízeními, high-tech výrobky, technologickými zařízeními, ve kterých ruská ekonomika nedosahuje konkurenceschopnosti. Významné jsou také dovozy potravin, ovoce a zeleniny. Od roku 2014 jsou ze strany EU a USA uplatňovány vůči Rusku sankce na několika úrovních v souvislosti s krizí na Ukrajině. Sankce se týkají jednak zmrazení majetku a zákazu vstupu vybraných osob na území EU a USA a dále vývozu některých komodit do EU a USA. Rusko na uvalení sankcí reagovalo rovněž ustanovením sankcí na dovoz některých komodit ze zemí EU a USA. Jedná se především o zákaz dovozu masa a masných výrobků, ryb, koryšů, mléka a mléčných výrobků, ovoce a zeleniny, brambor apod. (Ministerstvo zemědělství, 2016).

Souhrnně tak bylo v rámci této podkapitoly zjištěno, že ruská ekonomika od počátku nového tisíciletí zaznamenala mimořádné ekonomické oživení, které bylo spojeno se zvýšením HDP z hodnoty 279 mld. USD v roce 2000 na 1268 mld. USD v roce 2016. Zvýšilo se v rámci Ruska také HDP na obyvatele, což bylo spojeno se zvýšením životní úrovně obyvatel. Na druhé straně mimořádných hospodářských výsledků nebylo dosaženo skrze účinné hospodářské reformy, ale skrze významnou těžbu a následný vývoz nerostných surovin. Příznivý vývoj cen energetických paliv na světových trzích

v kombinaci s vysokými zásobami surovin tak měly za následek, že Rusko se zařadilo do skupiny rychle se rozvíjejících ekonomik.

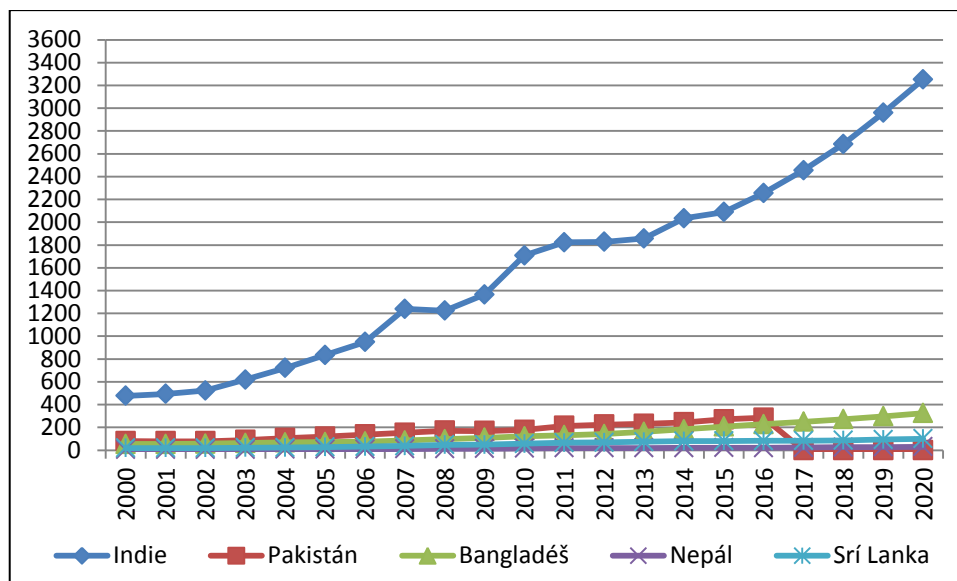
Naproti tomu krize z roku 2009, která mimo jiné vedla k drastickému snížení cen ropy, jednoznačně prokázala na jakých faktorech je ruská ekonomika vystavena. Hospodářská monosubjektivita, nízká diverzifikace vývozu, slabé podnikatelské prostředí, závislost na vývozu energetických surovin, jsou faktory, které zároveň determinují strukturu ruského národního hospodářství.

Vzhledem k tomu, že ruská ekonomika je od roku 2014 konfrontována s dvěma zásadními negativními skutečnostmi, tj. poklesem cen nerostných surovin na světových trzích a uplatňovanými sankcemi ze strany EU a USA, dochází od roku 2014 k tomu, že se ruská ekonomika nachází ve stagnaci. Víchová (2015) upozorňuje, že ani v následujících letech není možné předpokládat významnější oživení ruské ekonomiky, protože potřebné reformy, které by vedly k rozvoji specializovaných průmyslových odvětví, rozvoji vědy a výzkumu, včetně rozvoje sofistikovaných služeb či zlepšování podnikatelského prostředí jsou prozatím v nedohlednu. Na druhé straně však ochlazení vztahů s doposud hlavními aktéry světové ekonomiky (EU a USA) mohou zároveň vést k rychlejšímu rozvíjení vzájemné spolupráce s ostatními zeměmi BRICS, především pak Čínou.

2.3 Indie

Další zemí seskupení BRICS je Indie, která je sedmou největší zemí s rozlohou 3 287 590 km² a druhou nejlidnatější zemí světa s počtem obyvatel 1,311 mld. a podílem 17,5 % na světové populaci (World Population Review, 2017). Odhaduje se, že v řádu několika let předběhne Indie počtem populace Čínu, která redukuje počet obyvatel skrze politiku jednoho dítěte (viz dále). Indie se rozprostírá na Indickém subkontinentu v jižní Asii. Přibližně 2/3 území se nachází na poloostrově Přední Indie.

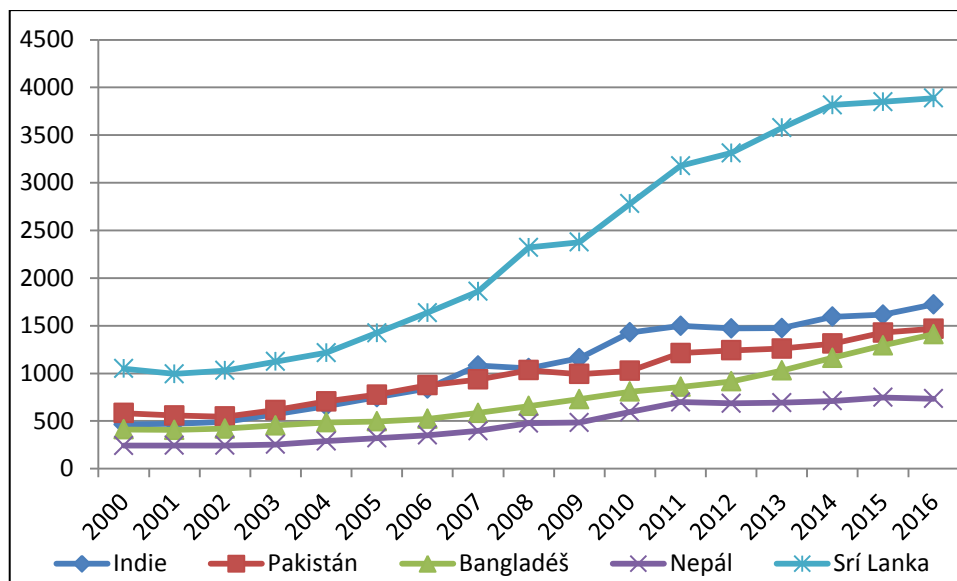
Podle klasifikace Světové banky *World Bank Atlas method* se Indie řadí podle výše hrubého národního důchodu na obyvatele do skupiny zemí s nižšími středními příjmy (World Bank, 2017b). Podle výše HDP se pak Indie řadí k 7. největší ekonomice světa s výší HDP za rok 2016 cca 1852 mld. USD, což je zároveň nejvyšší HDP v rámci regionu Jižní Asie. Následující obr. 13 ukazuje vývoj HDP v rámci Indie v komparaci s vybranými zeměmi Jižní Asie.

Obrázek 13: Vývoj HDP v rámci Indie a vybraných zemí Jižní Asie od roku 2000 s výhledem do roku 2020 (v mld. USD PPP)

Zdroj: IMF (2017), vlastní zpracování

Výrazně vyššího HDP se Indii v komparaci s ostatními zeměmi Jižní Asie podařilo dosáhnout především díky zavedeným reformám v průběhu 90. let minulého století, kdy byla realizována celá řada významných hospodářsko-politických opatření, které v konečném důsledku vyvedly zemi z finanční krize a nasměrovaly ji k tržně orientované ekonomice. V souladu s růstem HDP země se zvyšovalo také HDP na obyvatele, které v roce 2016 dosáhlo hodnoty 1 723 USD na obyvatele, viz obr. 14.

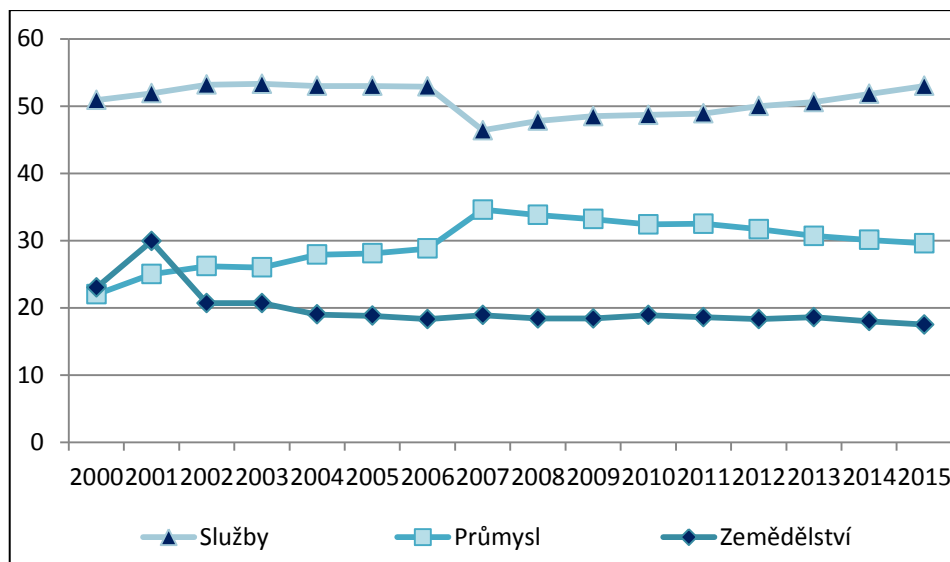

Obrázek 14: Vývoj HDP na obyvatele v rámci Indie a vybraných zemí Jižní Asie v letech 2000-2016 (v USD PPP)

Zdroj: IMF (2017), vlastní zpracování

Z obr. 14 je patrné, že Indie vykazuje druhé nejvyšší HDP na obyvatele v komparaci s vybranými zeměmi Jižní Asie. Nejvyšší HDP na obyvatele vykazuje Srí Lanka, což je primárně dáno počtem obyvatel. Nicméně i přes tuto skutečnost je Indie považována v regionu Jižní Asie za regionální mocnost s potenciálem stát se supervelmocí.

Pokud jde o strukturu národního hospodářství Indie, pak nejvýznamnějším odvětvím, které se podílí na tvorbě HDP země je sektor služeb, jehož podíl v roce 2015 činil 53 % na tvorbě HDP, následovaný sektorem služeb a zemědělstvím.

Obrázek 15: Vývoj podílů jednotlivých sektorů národního hospodářství země na tvorbě HDP v letech 2000-2015 (v %)

Zdroj: World Bank (2017h), vlastní zpracování

Při pohledu na obr. 15 je možné si povšimnout, že sektor služeb se podílí výrazně nižší měrou na tvorbě HDP v komparaci např. s rozvinutými zeměmi, což svědčí o jejich nižší rozvinutosti v rámci indické ekonomiky. Nutno je dodat, že toto odvětví se v rámci indické ekonomiky začalo rozvíjet teprve v průběhu 90. let minulého století a na počátku nového tisíciletí byl jejich růst primárně tažen zahraničními investicemi. V posledních letech se však tento sektor velmi dynamicky rozvíjí, především pokud jde o finanční, bankovní, pojišťovací služby, následované výzkumně-vývojovými a technickými službami. Významně se rozvíjí také telekomunikační a informační služby. V komparaci s ostatními zeměmi BRICS si indická vláda uvědomuje významnost tohoto sektoru k posilování konkurenceschopnosti země, proto jsou investorům nabízeny investiční pobídky a další výhody při umístování investic do sektoru zdravotnictví, cestovního ruchu, vzdělání, strojírenství, komunikačních služeb, dopravy, informačních technologií, bankovníctví, finančnictví apod. Vedle toho je vysoký důraz kladen také odstranění potencionálních bariér pro investory, posilování transparentnosti a důvěryhodnosti podnikatelského prostředí apod. (IBEF, 2017a) I přes tyto skutečnosti je však podle hodnocení Světové banky v rámci Doing Business podnikání v Indii spíše obtížné, protože obsadila při posledním hodnocení 130. pozici ze 190. hodnocených zemí. Významným problémem

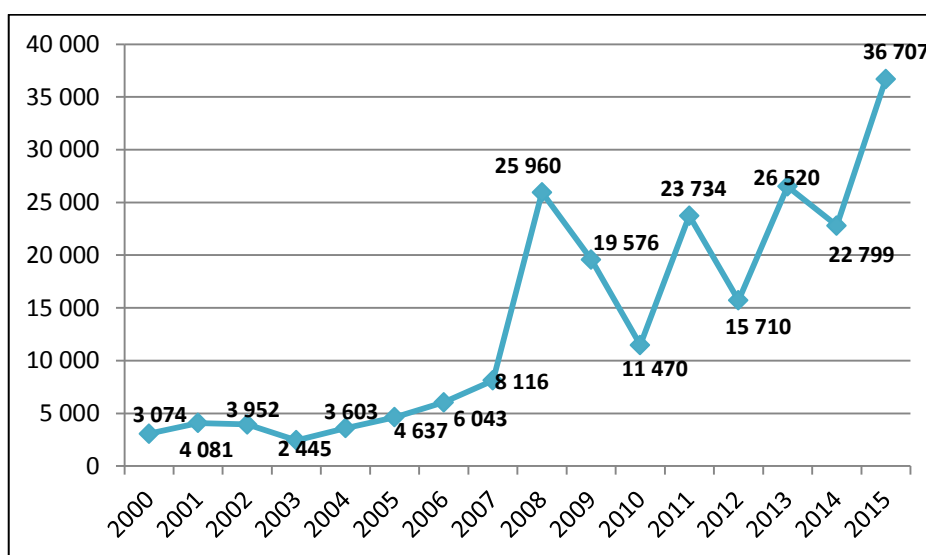
Indie ve vztahu k podnikatelskému prostředí a zahájení podnikání je placení daní, obchod přes hranice země, vynucování smluv a vyřizování stavebního povolení. Naopak pozitivně Světová banka hodnotí ochranu práv investorů (World Bank, 2017f). Dalším příznačným rysem tohoto odvětví je, že i přesto že je podíl služeb na tvorbě HDP Indie nejvyšší, nepodílí se stejně významnou měrou na tvorbě pracovních míst, tj. ve službách pracuje v průměru jen 26 % ekonomicky aktivních osob, což souvisí stále s nižší úrovní vzdělanosti a nízkou odbornou připraveností indické pracovní síly pro práci v tomto odvětví. Přestože sice v posledních letech dochází k zvyšování vzdělanosti indické populace, činila v roce 2015 míra gramotnosti osob starších 15 let pouhých 72 % (World Bank, 2017k).

Druhým nejvýznamnějším sektorem národního hospodářství je průmysl, který se začal dynamicky rozvíjet především od roku 2000. V rámci tohoto odvětví zaujímá dominantní postavení především textilní a kožedělný průmysl, galanterie, výroba bavlny a hedvábí a potravinářství. Pro představu textilní a potravinářský průmysl se podílí přibližně z 25 % na tvorbě HDP země. Podle IBEF (2017b) je indický trh s potravinami šestým největším trhem na světě a ze 70 % tvoří tržby maloobchodu. V posledních letech na svém významu roste také trh s biopotravinami a gurmánskými potravinami. Na druhé straně zastoupení vysoce sofistikované výroby je v rámci indického průmyslu zastoupeno výrazně méně a je primárně závislé na zahraničních investicích, tj. vývoz technologicky náročných výrobků na celkových vývozech země se pohybuje jen okolo 7 % (World Bank, 2017d). Nižší důraz je kladen také na vědu a výzkum, neboť za rok 2015 činily výdaje na vědu a výzkum pouhých 0,8 % HDP země (World Bank, 2017j). Nízký důraz je v rámci indického průmyslu kladen také na ochranu práv průmyslového vlastnictví, tj. v roce 2015 bylo registrováno 12,5 tisíce patentů a zapsáno bylo cca 39 tisíc obchodních známek (World Bank, 2017e). Indie se dlouhodobě řadí k zemím s nejslabší legislativou v oblasti ochrany a vymahatelnosti práv průmyslového a duševního vlastnictví. S tímto souvisí také časté porušování mezinárodních standardů v oblasti ochrany inovací a patentových práv především v rámci farmaceutického, textilního a elektrotechnického průmyslu včetně vytváření falzifikátů (Agarwal, 2014).

Významnou měrou se na tvorbě HDP země podílí také sektor zemědělství, který plně zabezpečuje potravinou soběstačnost země. Sektor zemědělství je také nejvýznamnějším

sektorem z pohledu zaměstnanosti, tj. v průměru v tomto odvětví pracuje 50 % ekonomicky aktivní obyvatelstva země. Na druhé straně mzdy v tomto odvětví jsou přibližně o 25 % nižší než v ostatních odvětvích národního hospodářství, což má za následek, že přibližně 22 % populace žije pod hranicí chudoby (World Bank, 2017m).

Přestože struktura indické ekonomiky neodpovídá kritériím ekonomicky vyspělé země, je indická ekonomika považována z pohledu zahraničních investic za vysoce přitažlivou zemi, jak ukazuje obr. 16.

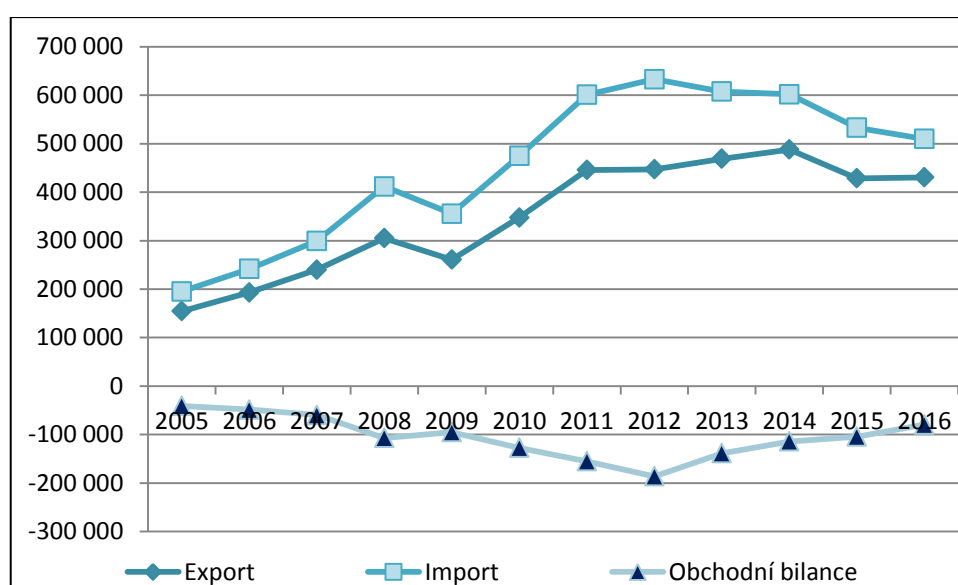
Obrázek 16: Čistý tok PZI v rámci Indie v letech 2000-2015 (v milionech USD)

Zdroj: UNCTAD (2017), vlastní zpracování

Komparativní výhodou indické ekonomiky ve vztahu k PZI je především velikost populace, která na jedné straně představuje masový spotřebitelský trh a na druhé straně mimořádně vysokou zásobárnu pracovní síly. Nutno je také poznamenat, že dynamické přírůstky populace mají za následek, že přibližně 2/3 obyvatel Indie tvoří lidé do 36 let, kteří pracují přibližně za trojnásobně nižší mzdu v komparaci např. s USA nebo západní Evropou (Fürst a kol., 2011). Komparativní výhodou země, která přitahuje PZI je také stále vysoká nenasycenost trhu v kombinaci s rychle rostoucí spotřebitelskou poptávkou a zaváděním liberalizačních opatření ze strany indické vlády včetně rozsáhlého počtu daňových úlev a investičních pobídek. Podle organizace UNCTAD se Indie řadí v rámci světové ekonomiky k 10. nepřitažlivější zemi z pohledu PZI, což má za následek, že

indická ekonomika dlouhodobě vykazuje kladný čistý tok PZI. Nejvíce PZI je dlouhodobě koncentrováno v sektoru služeb především pak v odvětví informačních technologií, v počítačovém softwaru a hardwaru, v telekomunikačních službách apod. Významný tok PZI je koncentrován také v odvětví nemovitostí, infrastruktury a v průmyslu. Podle IBEF (2017c) je právě přitahování PZI ze strany indické vlády považováno za hlavní motor hospodářského růstu, který umožňuje financovat ekonomický rozvoj Indie bez nutnosti zadlužovat se.

Vedle PZI se podílí na hospodářském rozvoji Indie také dynamický vývoj zahraničního obchodu, jehož vývoj demonstruje obr. 17.

Obrázek 17: Vývoj zahraničního obchodu Indie v letech 2005-2016 (v milionech USD)

Zdroj: UNCTAD (2017), vlastní zpracování

Příznačným rysem vývoje zahraničního obchodu Indie je, že obchodní bilance Indie je dlouhodobě záporná, což je spojeno s tím, že export je dlouhodobě nižší než import. Hodnoty dovozů od roku 2005 rostly především v souvislosti s růstem životní úrovně a příjmů indických obyvatel, ale také v souvislosti s růstem investiční poptávky firem. Pokud jde o komoditní strukturu zahraničního obchodu, pak Indie je významným exportérem oděvů a látek, bavlny, nerostných surovin, potravin včetně obilovin, ale také strojů,

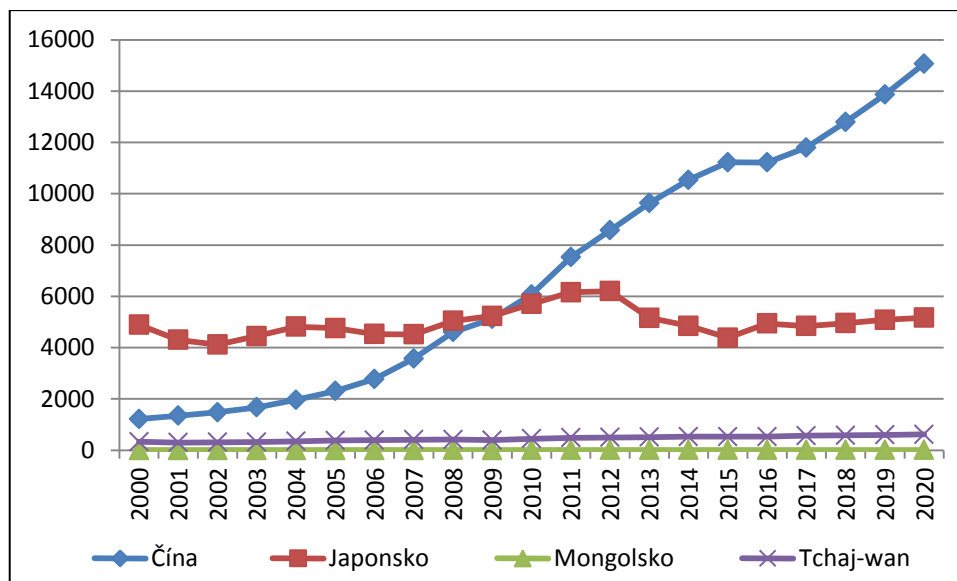
dopravních zařízení, letadel. Na straně dovozu primárně dováží nerostné suroviny včetně minerálních olejů, elektrické stroje, chemikálie, plast, lodě, železo a ocel.

V souhrnu je nutné indickou ekonomiku stále řadit do skupiny vynořujících se ekonomik, neboť z pohledu vykazovaného HDP, struktury národního hospodářství se stále řadí k ekonomikám, které nesplňují standardy obvyklé v rámci vyspělých ekonomik. Obrovský potenciál však představuje vysoký příliv PZI v kombinaci s vysokou zásobárnou mladé pracovní síly, postupný ekonomický a sociální rozvoj ekonomiky, stejně jako zvyšování důrazu na liberalizaci ekonomiky.

2.4 Čína

Další zemí seskupení BRICS je Čína, resp. Čínská lidová republika, která je 3. největší zemí s rozlohou 9 572 900 km² rozprostírající se východní Asii při západním pobřeží Tichého oceánu. Zároveň je Čína nejlidnatější zemí světa s počtem obyvatel za rok 2016 cca 1,371 mld. obyvatel (World Population Review, 2017). Charakteristickým rysem politického zřízení Číny je, že se jedná o autoritativní, komunistický stát. Země je od roku 1949 vedena Komunistickou stranou Číny, která v průběhu 80. a 90. let minulého století provedla velké množství tržně orientovaných reforem, které vedly k vytvoření socialistické tržní ekonomiky opírající se o zahraniční obchod, zahraniční investice a potírání hospodářských zločinů včetně korupce (Fojtíková, 2006).

Podle klasifikace Světové banky *World Bank Atlas method* se Čína řadí podle výše hrubého národního důchodu na obyvatele do skupiny zemí s vyššími středními příjmy (World Bank, 2017b). Podle výše HDP se pak Čína řadí ke 2. největší ekonomice světa s výší HDP 11 218 mld. USD za rok 2016, což je zároveň nejvyšší HDP v rámci regionu Východní Asie. Podle predikcí Mezinárodního měnového fondu by se však Čína do roku 2020 měla stát největší ekonomikou světa a ukončit tak dlouhodobé prvenství Spojených států amerických (IMF, 2017). Následující obr. 18 ukazuje vývoj HDP v rámci Číny v komparaci s vybranými zeměmi Východní Asie.

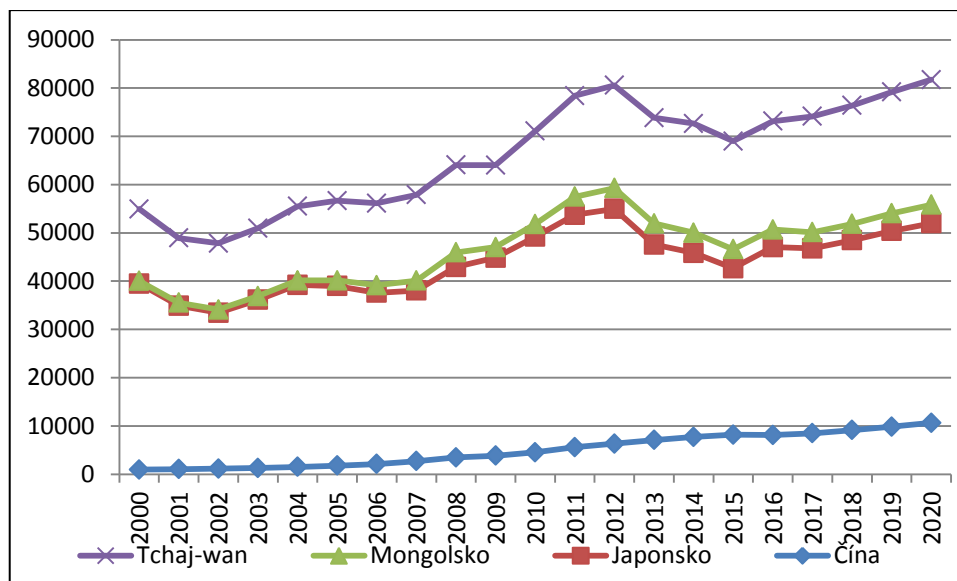

Obrázek 18: Vývoj HDP v rámci Číny a vybraných zemí Východní Asie od roku 2000 s výhledem do roku 2020 (v mld. USD PPP)

Zdroj: IMF (2017), vlastní zpracování

Z obr. 18 je patrné, že Čína přibližně v roce 2008 překonala Japonsko v absolutní výši HDP, které do té doby drželo prvenství ve Východní Asii. V současnosti je absolutní výše HDP Číny přibližně dvojnásobně vyšší v komparaci s Japonskem, které zůstává druhým nejvýznamnějším aktérem v tomto regionu. Celkově se tak HDP Číny od roku 2000 zvýšilo z úrovně 1 214 mld. USD na hodnotu 11 218 mld. USD v roce 2016. Podle predikcí Mezinárodního měnového fondu se v případě Číny předpokládá i nadále zvyšování HDP, tj. do roku 2020 se očekává výše HDP Číny okolo 15 066 mld. USD. K zvyšování HDP Číny přispěla velmi vysoká tempa ekonomického růstu, která byla nastolena již v průběhu 80. let minulého století, tj. v letech 1980-1999 činilo průměrné tempo čínského růstu 10,5 %. Od počátku nového tisíciletí do roku 2016 pak činilo průměrné tempo růstu 9 % (IMF, 2017). Od roku 2016 čínská vláda přistoupila k zpomalování růstu čínské ekonomiky s cílem na jedné straně snížit závislost Číny na zahraničním obchodu a investicích a na straně druhé podpořit domácí spotřebu a tuzemský trh.

Mimořádný ekonomický růst se prosadil vedle vzestupu HDP země, tak do zvyšování životní úrovně obyvatel v podobě zvyšujícího se HDP na obyvatele, jak ukazuje obr. 19.

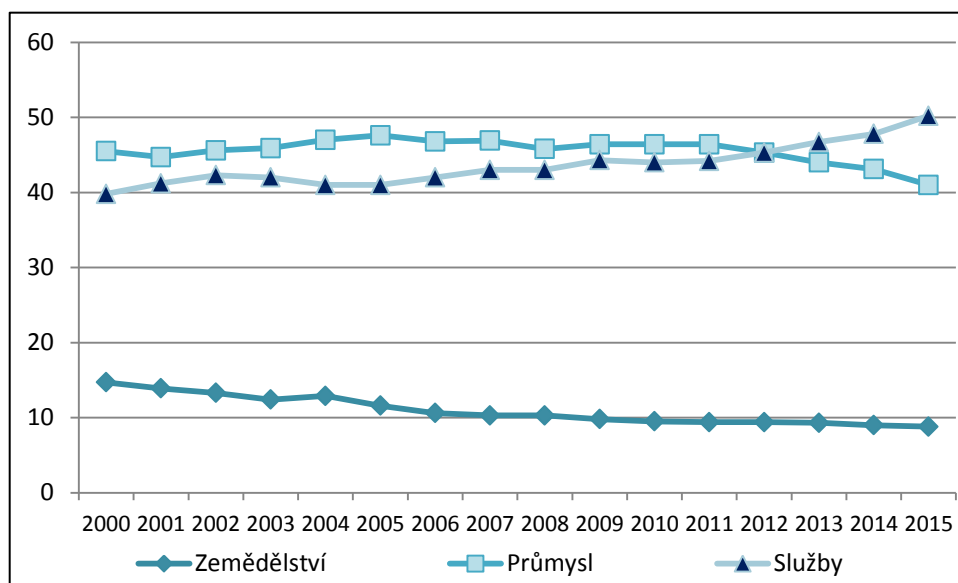

Obrázek 19: Vývoj HDP na obyvatele v rámci Číny a vybraných zemí Východní Asie (v USD PPP)

Zdroj: IMF (2017), vlastní zpracování

Nutno je však dodat, že mimořádně vysoký počet obyvatel Číny má za následek, že v komparaci s vybranými zeměmi Východní Asie vykazuje Čína nejnižší HDP na obyvatele, které v roce 2016 činilo 8 113 USD na obyvatele, což Čínu řadí až na 75. pozici ze 187. zemí světa podle výše HDP na obyvatele (IMF, 2017). Vlivem toho se tak Čína stále řadí mezi rozvojové země.

Pokud jde o strukturu národního hospodářství, pak je možné Čínu považovat za **průmyslově orientovanou zemi s rozvíjejícím sektorem služeb.**

Obr. 20: Vývoj podílů jednotlivých sektorů národního hospodářství země na tvorbě HDP v letech 2000-2015 (v %)

Zdroj: World Bank (2017h), vlastní zpracování

Z obr. 20 je patrné, že dlouhodobě nejvýznamnějším odvětvím národního hospodářství Číny je sektor průmyslu, který se podílel až do roku 2011 nejvyšší měrou na tvorbě HDP země, teprve v roce 2012 se rychleji rozvíjí sektor služeb. Z průmyslové produkce má dlouhodobou tradici textilní, obuvnický a kožedělný průmysl, který se stále podílí okolo 40 % na celkových vývozech země. Významné pozice dosahuje také zpracovatelský, strojírenský a hutnický průmysl, zpracování a těžba rud, železa, oceli, hliníku a dalších kovů. Čína je rovněž významným producentem zbrojní techniky, dopravních prostředků včetně lokomotiv, lodí, letadel. Strojírenský a metalurgický průmysl tvoří přibližně 25 % celkové hrubé hodnoty průmyslové produkce. Čína vykazuje významné postavení také v oblasti robotiky, výroby technologicky náročných strojů a zařízení, optických zařízení apod. Oprávněně je tak Čína označována za „světovou továrnu“ (EW World Economy Team, 2013).

V roce 2016 se vývoz technologicky náročných výrobků (high-tech výrobků) podílel na celkových vývozech průmyslových výrobků z 26 %, zatímco světový průměr činil ve stejném období 18,5 % (World Bank, 2017d). Vysoký důraz v rámci Číny je v posledních dekádách kladen také na výzkum, tj. v roce 2015 činily celkové výdaje na vědu a výzkum 2,1 % HDP (World Bank, 2017j). Obdobně jako Indie se Čína stále potýká

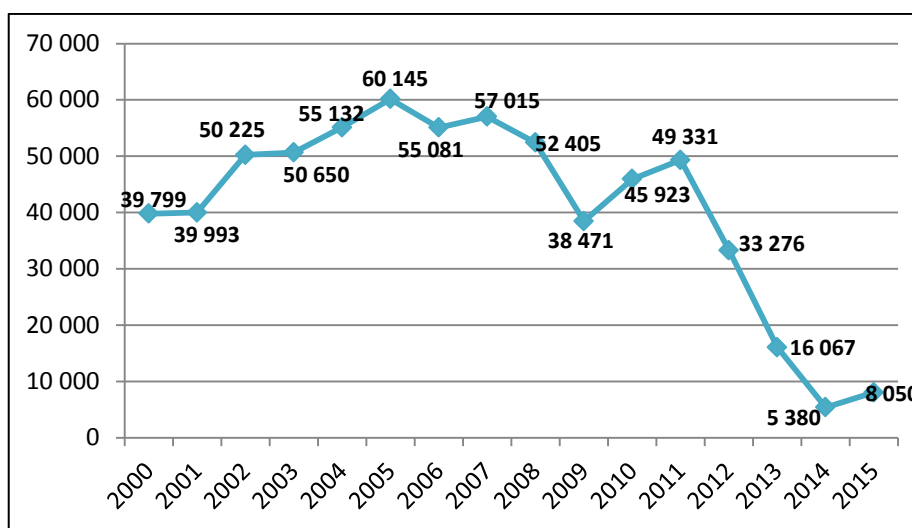
s problematickou ochranou práv duševního vlastnictví, neboť rozšířeným problémem Číny jsou především falzifikáty nejhojněji rozšířené v textilním a spotřebním průmyslu. Hojně diskutovaným problémem ve vztahu k Číně je také kvalita a bezpečnost průmyslových a spotřebních výrobků, neboť hlavním vývozním artiklem Číny stále zůstávají méně a středně technologicky náročné výrobky, které konkurují na světovém trhu primárně svou cenou.

Druhým nejvýznamnějším odvětvím národního hospodářství Číny jsou služby, které se začaly rychleji rozvíjet přibližně až od roku 2000, neboť do té doby jejich podíl na tvorbě HDP země nepřekračoval 30 %. Vzestup významnosti sektoru služeb je primárně spjat s růstem čínské domácí spotřeby a s rostoucí úrovní vývozu. Podle UNCTAD je zásadním důvodem prudšího rozvoje sektoru služeb v posledních letech nižší daňové zatížení tohoto odvětví a rostoucí význam bankovního a finančního sektoru v rámci Číny. Předpokládá se, že do roku 2018 se Burza cenných papírů v Šanghaji a Šen-Čenu stanou třetími největšími burzami na světě (EW World Economy Team, 2013). Dynamicky se v rámci Číny rozvíjí také sektor zdravotnictví, školství, dopravy, nemovitostí, telekomunikací a cestovního ruchu, do kterého v posledních letech směřovalo významné množství PZI. Limitujícím faktorem rychlejšího rozvoje tohoto sektoru však je, že podnikatelské klima Číny není zcela optimální. Podle hodnocení Světové banky v rámci Doing Business se v roce 2016 Čína umístila na 78. pozici ze 190. hodnocených zemí. Nejlépe je v rámci Číny hodnocen přístup k úvěrům, vymahatelnost smluv, registrace vlastnictví (majetku) a obchod přes hranice. Naproti tomu obtížná je v Číně registrace k placení daní a jejich následný výběr, ochrana investorů, vydání stavebního povolení nebo založení podniku (World Bank, 2017f).

Posledním sektorem, který se podílí na tvorbě HDP země, je sektor zemědělství, které sehrávalo především v minulosti významnou roli. V současnosti se jeho podíl na tvorbě HDP země pohybuje okolo 9 %, nicméně i přes tuto skutečnost je Čína stále 4. největším exportérem zemědělských komodit na světě (World Trade, 2017). Vedle toho sektor zemědělství zaměstnává přibližně 28 % ekonomicky aktivní pracovní síly. Problémem zemědělského sektoru je masivní znečištění půdy a abnormální využíváním hnojiv, díky čemuž se Čína řadí mezi ekonomiky s nejvyšší spotřebou hnojiv na hektar obdělávané půdy (jedná se až o pětinasobek světového průměru) (Hošek, 2017). Znečištění půdy je

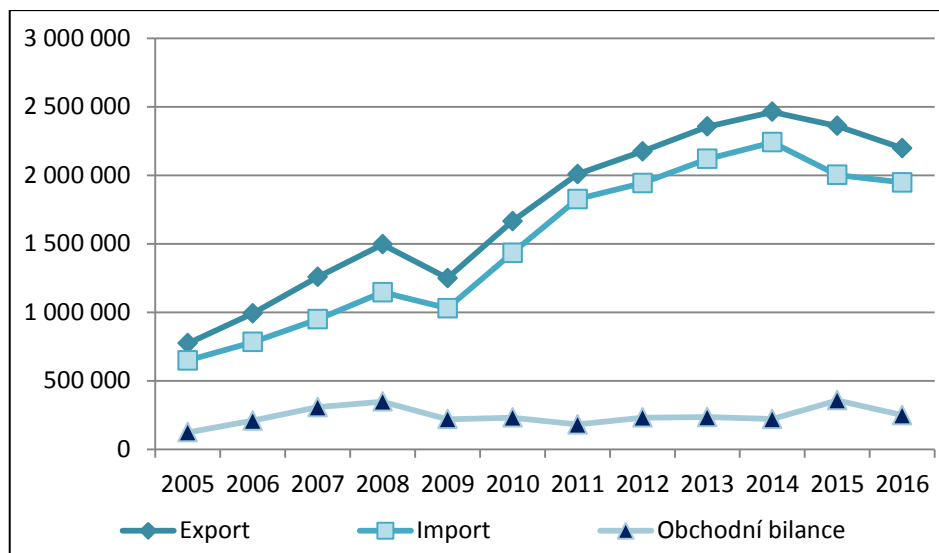
primárně spojeno s vysokým znečištěním životního prostředí v rámci Číny, které je považováno za daň rychlého ekonomického růstu, vysoké orientace Číny na průmyslovou výrobu a především využívání uhlí, jakožto základního energetického paliva. Díky tomu se tak Čína řadí mezi nejvíce znečištěné země světa.

Jak již bylo dříve uvedeno, čínský ekonomický růst byl primárně od 80. let minulého století tažen orientací na zahraniční obchod a přitahování PZI, vlivem těchto skutečností tak do současnosti PZI a obchod představuje stěžejní zdroje růstu čínské ekonomiky. Vývoj čistého toku PZI v rámci Číny ukazuje obr. 21.

Obrázek 21: Čistý tok PZI v rámci Číny v letech 2000-2015 (v milionech USD)
Zdroj: UNCTAD (2017), vlastní zpracování

Z obr. 21 je zřejmé, že čistý tok PZI od roku 2000 strmě rostl s výjimkou roku 2009, kdy vlivem světové finanční a hospodářské krize došlo k jejich snížení. Následně od roku 2014 dochází k poklesu PZI, což souvisí se snahami čínské vlády snižovat závislost na zahraničních investicích ve prospěch tuzemských investic. I přes tuto skutečnost zůstává Čína třetí nejatraktivnější zemí z pohledu umístování PZI (2017). Dynamicky se v rámci Číny vyvíjí také zahraniční obchod, viz obr. 22.

Obrázek 22: Vývoj zahraničního obchodu Číny v letech 2005-2016 (v milionech USD)

Zdroj: UNCTAD (2017), vlastní zpracování

Z obr. 22 je patrné, že obchodní bilance Číny je stále kladná, což znamená, že export Číny je stále vyšší než import, a to i přesto že se import do Číny zvýšil z hodnoty 649 mld. USD v roce 2005 na hodnotu 1 948 mld. USD v roce 2016. V současnosti je Čína největším světovým exportérem zboží s podílem 12,7 % na světovém vývozu zboží. Prvenství ve vývozech Čína dosahuje také ve vývozu textilií a látek, oblečení, kancelářského a telekomunikačního zařízení. Významného postavení Čína dosahuje také při vývozech dopravních prostředků a zařízení, kde se Čína řadí k 7. největšímu světovému vývozcí. Významné pozice Čína dosahuje také ve vztahu k vývozu služeb, tj. v roce 2016 byla čtvrtým největším světovým exportérem komerčních služeb (World Trade, 2017).

V souhrnu tak bylo zjištěno, že čínská ekonomika vykazuje od 80. let minulého století dynamický ekonomický růst, který je tažen orientací na zahraniční obchod a investice a v posledních letech také výzkumem, vývojem a zaváděním inovací. Čína je tak regionální mocností v rámci Východní Asie a predikuje se, že se v následujících letech stane také novou světovou mocností. Hlavním motorem růstu v rámci Číny je průmyslová produkce a služby, které se především v posledních letech významně rozvíjí. Čína je označována za světovou továrnu a je předním exportérem zboží a služeb. Rychlý ekonomický růst tak měl za následek rychlé zvýšení HDP včetně životní úrovně obyvatel, tj. zatímco ještě v roce

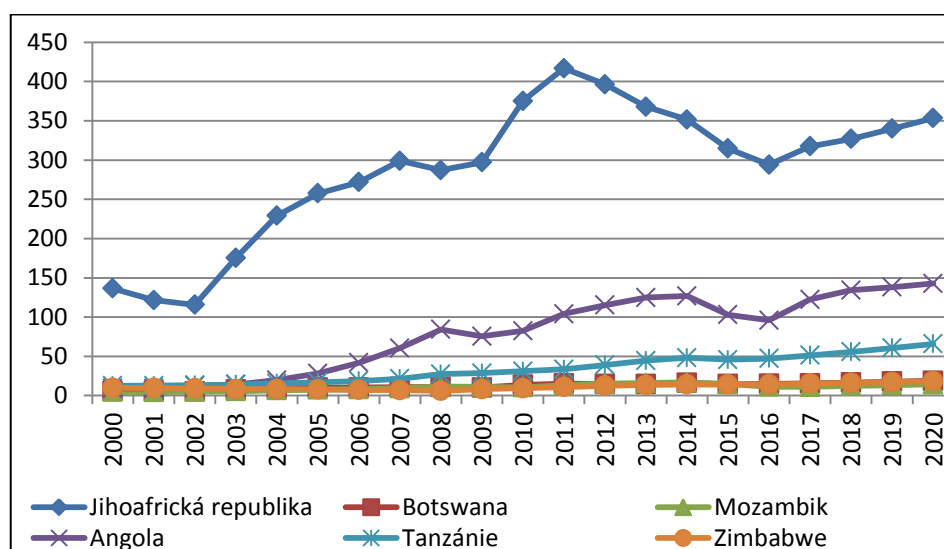
2000 v rámci Číny žilo v extrémní chudobě přibližně 32 % obyvatel, do roku 2015 se jednalo o pouhých 2 % populace. Snížil se také počet obyvatel žijících za méně než 3 USD na den, tj. zatímco v roce 2000 žilo v rámci Číny za 3 USD na den cca 56,4 % populace, v roce 2015 se jednalo o pouhých 11 %. Na druhé straně rychlý ekonomický vzestup Číny nebyl spjat pouze s pozitivními aspekty, ale vedl také k drastickému zhoršení životního prostředí, nebo k zvyšování míry nerovnosti ve společnosti. V roce 2015 činila hodnota Giniho koeficientu 0,42, zatímco v roce 1990 činila jeho hodnota 0,25 (World Bank, 2017m).

I přestože by se dle predikcí mezinárodních organizací měla stát Čína v průběhu této dekády světovou mocností, vynořujícím se problémem země je také postupné stárnutí obyvatelstva, kdy na jedné straně komparativní výhoda Číny spočívající v obrovské zásobárně populace, je vlivem uplatňované čínské politiky plánování porodnosti zavedené v roce 1979 kompenzována postupným stárnutím populace. Podle odhadů tato politika vedla k zabránění narození přibližně 400 milionů dětí. I přestože od roku 2015 došlo k zmírnění této politiky, tj. všechny páry mohou mít dvě děti, i tak se nepodaří zastavit rychlé stárnutí populace v Číně. V současnosti přibližně 15 % populace tvoří osoby starší 60 let a do roku 2030 se jejich podíl zvýší na $\frac{1}{4}$ (Fürst a kol., 2011).

2.5 Jihoafrická republika

Poslední zemí seskupení BRIC je Jihoafrická republika (JAR), která se stala členem teprve v roce 2011. JAR zaujímá rozlohu 1 220 000 km², díky čemuž je 24. největší zemí světa, rozprostírající se na jihu Afriky. JAR spadá do regionu Jižní Afriky. S počtem obyvatel 55,4 milionů obyvatel se řadí k 25. největší zemi světa (World Population Review, 2017). Charakteristickým rysem JAR je, že se jedná o nejvyspělejší ekonomiku v rámci Jižní a potažmo i Subsaharské Afriky s výraznou bělošskou minoritou, která představuje pozůstatek britské nadvlády a uplatňování politiky apertheidu (rasové segregace) až do konce 80. let minulého století. Pod vlivem Velké Británie tak došlo k prosazení velkého počtu hospodářsko-politických reforem, které v konečném důsledku vedly k rozvoji země (Kunešová a kol., 2012).

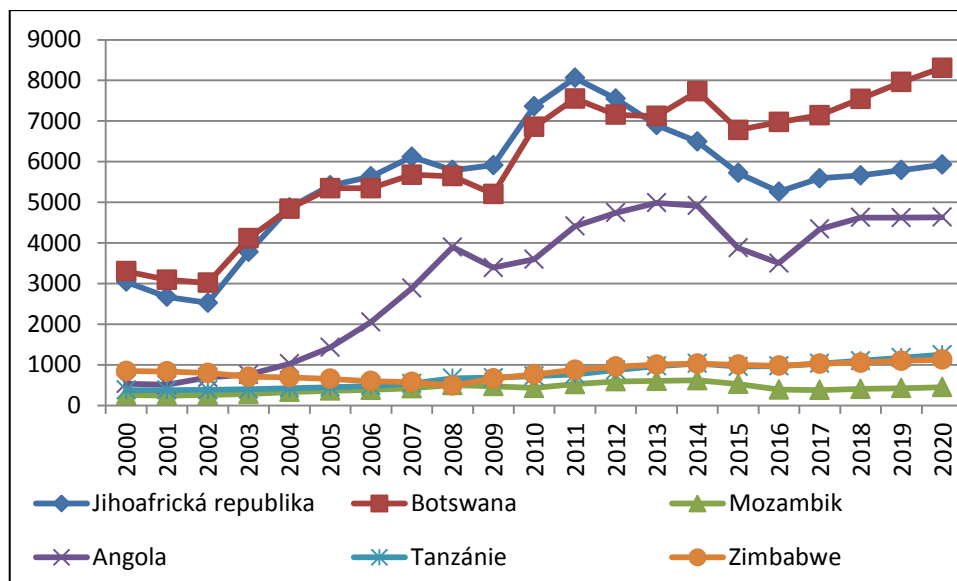
Podle klasifikace Světové banky *World Bank Atlas method* se JAR podle výše hrubého národního důchodu na obyvatele řadí do skupiny zemí s vyššími středními příjmy (World Bank, 2017b). Podle výše HDP se pak JAR řadí k 40. největší ekonomice světa s hodnotou HDP 294,1 mld. USD za rok 2016, což je zároveň nejvyšší HDP v rámci regionu Jižní Afriky (IMF, 2017). Následující obr. 23 ukazuje vývoj HDP v rámci JAR v komparaci s vybranými zeměmi Jižní Afriky.

Obrázek 23: Vývoj HDP v rámci JAR a vybraných zemí Jižní Afriky od roku 2000 s výhledem do roku 2020 (v mld. USD PPP)

Zdroj: IMF (2017), vlastní zpracování

Je patrné, že JAR vykazuje mnohonásobně vyšší HDP v komparaci s vybranými zeměmi Jižní Afriky, které vykazují HDP okolo 10 mld. USD. Především pak od roku 2002 mělo tendence HDP v rámci JAR narůstat, tj. zatímco v roce 2002 činilo HDP JAR 115 mld. USD, do roku do roku 2016 se zvýšilo 2,5 krát. Primárním důvodem růstu HDP byl příznivý ekonomický vývoj doprovázený vysokými tempy ekonomického růstu, tj. průměrné tempo růstu v letech 2000 až 2007 činilo průměrné tempo růstu 5 %. Jihoafrická republika nebyla významně zasažena ani dopady globální krize, neboť pokles HDP země činil pouhých 1,5 %. Následně od roku 2010 vykazuje JAR průměrné tempo růstu okolo 3 %. (IMF, 2017) V souladu s tímto vývojem se zvyšovalo také HDP na obyvatele, jak znázorňuje obr. 24.

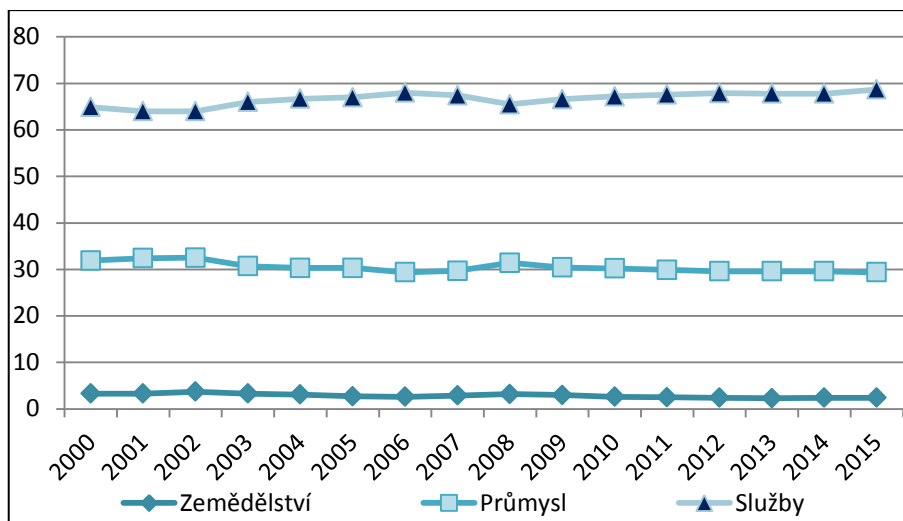

Obrázek 24: Vývoj HDP na obyvatele v rámci JAR a vybraných zemí Jižní Afriky (v USD PPP)

Zdroj: IMF (2017), vlastní zpracování

Při přepočtu výše HDP na jednoho obyvatele je možné si povšimnout, že vývoj HDP na obyvatele JAR a Botswany byl především od roku 2000 do roku 2013 vyrovnaný. Od roku 2013 dochází v rámci JAR k snižování úrovně HDP na obyvatele, tj. zatímco v roce 2011 činila hodnota HDP na obyvatele 8058 USD, v roce 2016 se jednalo jen o 5 260 USD na obyvatele. V současnosti tak nejvyšší HDP na obyvatele vykazuje Botswana. I přes skutečnost, že v rámci JAR v posledních letech dochází k snižování životní úrovně obyvatel, se i tak HDP na obyvatele od roku 2000 do roku 2016 zvýšilo téměř dvojnásobně.

Pokud jde o strukturu národního hospodářství, pak je možné JAR řadit do skupiny zemí s výrazně rozvinutým sektorem služeb a průmyslem, viz obr. 25.

Obrázek 25: Vývoj podílů jednotlivých sektorů národního hospodářství země na tvorbě HDP v letech 2000-2015 (v %)

Zdroj: World Bank (2017h), vlastní zpracování

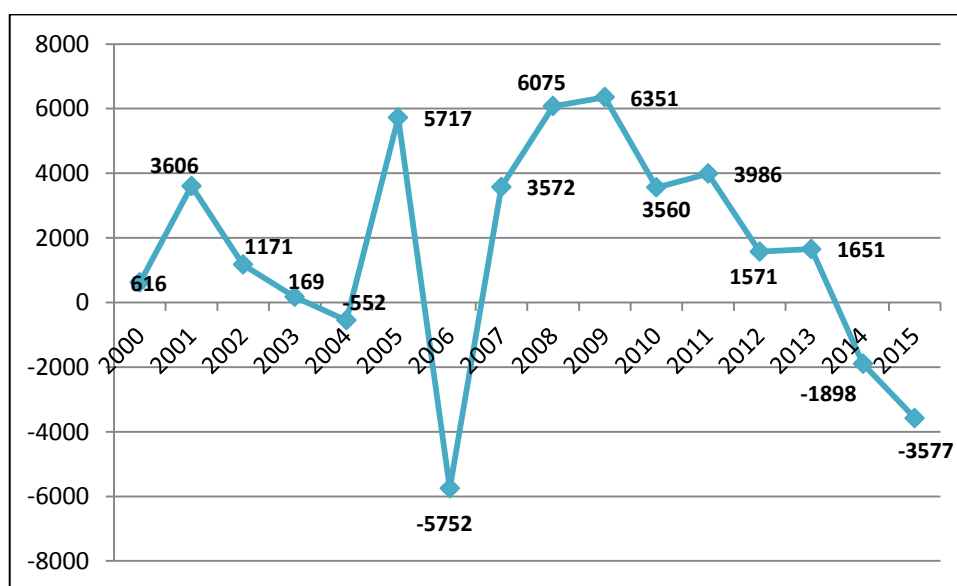
Z obr. 25 je patrné, že dlouhodobě nejvýznamnějším odvětvím národního hospodářství JAR jsou služby, jež se podílí okolo 69 % na tvorbě HDP země. Jedná se především o bankovní a finanční služby, následované nemovitostmi, cestovním ruchem, maloobchodem, telekomunikačními a informačními službami. Sektor financí, nemovitostí a obchodu se podílí na tvorbě HDP země přibližně z 21 %. Jihoafrický bankovní a finanční sektor je mezinárodně uznáván kvůli silnému právnímu a regulačnímu rámci. Také Světová banka v rámci svého pravidelného hodnocení Doing Business stanovuje, že právě ochrana investorů, silný právní rámec a vymahatelnost práva a smluv představuje zásadní pilíře pro rychlý rozvoj odvětví služeb v posledních dekadách. V rámci posledního hodnocení Doing Business obsadila JAR 74. pozici ze 190. hodnocených zemí, což je zároveň nejlepší hodnocení ze všech zemí BRICS (World Bank, 2017f).

Druhým nejvýznamnějším odvětvím národního hospodářství JAR je průmyslová výroba. Klíčovým odvětvím je automobilový průmysl, výroba strojů a dopravního zařízení, potravinářský průmysl, textilní a obuvnický a metalurgický průmysl. I přestože je především od počátku nového tisíciletí kladen důraz na rozvoj průmyslové výroby, problémem zůstává stále nízké zastoupení technologicky náročných výrobků a nízký důraz kladený na zavádění poznatků vědy a výzkumu do výroby. Pro představu v roce 2015

činily výdaje na vědu a výzkumu pouhých 0,7 % HDP. (World Bank, 2017j) Významným odvětvím průmyslu je také těžební průmysl, neboť v rámci JAR se nachází významná naleziště diamantů, černého uhlí, manganu, zlata apod. S výjimkou ropy je ze surovinového hlediska JAR soběstačná. I přes tuto skutečnost však příjmy z exportu nerostných surovin nedosahují v posledních letech více než 5 % HDP země (World Bank, 2017g).

V komparaci s ostatními zeměmi BRICS je nejméně významným odvětvím JAR sektor zemědělství, který se podílí okolo 2,4 % na tvorbě HDP země. V rámci tohoto odvětví převažuje typická rolnická malovýroba zaměřena na pěstování tabáku, bavlny, kávy, kakaových bobů, ovoce a zeleniny. Zemědělská produkce je primárně koncentrována do rukou velkých zemědělských podniků.

Při srovnání JAR s ostatními zeměmi Jižní a Subsaharské Afriky je pro JAR příznačná především orientace na sektor služeb a průmyslu, zatímco ostatní ekonomiky se orientují především na zemědělskou výrobu. Právě z těchto důvodů je také JAR jedním z nejvýznamnějších příjemců PZI v rámci Jižní Afriky. Čistý tok PZI demonstruje obr. 26.

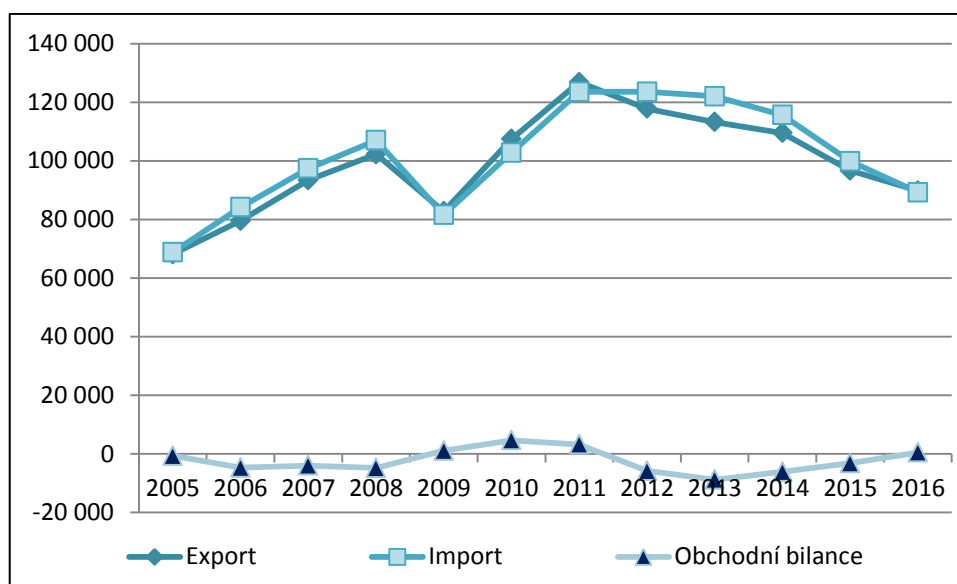

Obrázek 26: Čistý tok PZI v rámci JAR v letech 2000-2015 (v milionech USD)

Zdroj: UNCTAD (2017), vlastní zpracování

Je evidentní, že tok PZI byl v rámci JAR velmi nevyrovnaný, a to i přesto, že jihoafrická vláda již v průběhu 90. let minulého století přistoupila k přijetí celé řady liberalizačních reforem s cílem podporovat tok PZI do JAR. Nejvyšší propad PZI byl zaznamenán v roce 2006, kdy se čistý tok PZI činil – 5,7 mld. USD, tj. odliv PZI byl výrazně vyšší než příliv. K zvýšení přílivu PZI následně došlo již v roce 2007 a svého vrcholu dosáhly v roce 2008, kdy čistý tok činil 6 mld. USD. Následně od roku 2013 se čistý tok PZI snižuje, což primárně souvisí s poklesem investiční aktivity v rámci těžebního průmyslu.

Pokud jde o vývoj zahraničního obchodu, pak jeho vývoj demonstruje obr. 27.

Obrázek 27: Vývoj zahraničního obchodu JAR v letech 2005-2016 (v milionech USD)

Zdroj: UNCTAD (2017), vlastní zpracování

Vývoj exportu a importu JAR dlouhodobě kopíruje obdobný trend, vlivem toho byla po většinu sledovaných let také obchodní bilance JAR vyrovnaná. Od roku 2012 je však import mírně vyšší v komparaci s exportem, což má za následek zápornou obchodní bilanci. Na straně dovozů patří k hlavním komoditám nerostné suroviny především pak ropa, pohonné hmoty, dopravní prostředky a zařízení, elektronické zařízení, léky a počítače. Na straně vývozu se k hlavním vývozním komoditám řadí především nerostné suroviny jako je uhlí, zlato, diamanty, chrom, dále výrobky zpracovatelského a

potravinářského průmyslu. Struktura vývozu JAR je tak orientována především na méně technologické náročné komodity, čemuž odpovídá také struktura národního hospodářství.

Celkově tak bylo zjištěno, že JAR se řadí k jihoafrickým zemím, které vykazují nejvyšší HDP v regionu Jižní a Subsaharské Afriky a disponují nejrozvinutější průmyslovou základnou v komparaci s ostatními zeměmi Jižní Afriky. Na druhé straně struktura národního hospodářství není založena na rozvoji technologicky a znalostně orientovaného průmyslu a sofistikovaných službách, což má za následek, že je nutné JAR řadit stále do skupiny spíše rozvojových zemí.

Potenciál země byl položen v období vlivu Velké Británie, pod jejímž vedením byla vybudována technická infrastruktura a základy průmyslové produkce. Od 90. let minulého století však stávající jihoafrická vláda nepoložila nové základy pro stabilní a efektivní růst, což se mimo jiné prosazuje v heterogenním toku PZI nebo ve struktuře zahraničního obchodu. Významným problémem země je i přes zvýšení HDP od počátku nového tisíciletí nízký socioekonomický rozvoj společnosti. Míra dožití v rámci JAR se stále řadí k nejnižším, tj. průměrná naděje na dožití se pohybuje okolo 56 let. Vysokým problémem země jsou také infekční onemocnění a vysoký výskyt HIV/AIDS (World Bank, 2017n). Pod hranicí národní míry chudoby v roce 2015 žilo přibližně 54 % (World Bank, 2017k). Závažným problémem země je také nedostatečné množství pracovních příležitostí především pro mladé a kvalifikované osoby, což má za následek častý odliv vzdělané pracovní síly do zahraničí. Pro představu, v roce 2016 činila míra nezaměstnanosti v rámci JAR 26 % (World Bank, 2017o). Zdrojem potencionálního napětí v zemi je také výrazná příjmová nerovnost, tj. míra nerovnosti měřená Giniho koeficientem v roce 2015 činila 0,64, díky čemuž se JAR řadí k zemím s velmi vysokou mírou příjmové nerovnosti. Nedostatečně zvládnutým problémem země je také vysoká míra korupce, organizovaný zločin a hospodářská kriminalita.

2.6 Shrnutí

V rámci této kapitoly bylo přistoupeno k zhodnocení ekonomické pozice jednotlivých zemí tvořících seskupení BRICS se zvláštním zřetelem na jejich postavení v rámci regionu, ve kterém se nachází.

U všech komparovaných zemí bylo shodně zjištěno, že především od počátku nového tisíciletí docházelo v jednotlivých zemích k mimořádnému růstu HDP, které se prosazovalo také do růstu HDP na obyvatele a tedy do zvyšování životní úrovně. Růst HDP byl primárně tažen dynamickým ekonomickým růstem. U všech komparovaných zemí bylo zjištěno, že za jejich hospodářskými úspěchy zpravidla stály rozdílné faktory, které táhly ekonomiku směrem nahoru. Společným rysem většiny zemí však je, že v regionu, ve kterém se nachází, dlouhodobě zastávají specifické vedoucí postavení, které je od ostatních zemí daného teritoria odlišuje. Specifičnost postavení jednotlivých zemí BRICS je do jisté míry umocněna tím, že všechny země tvořící BRIC se vyznačují velkým trhem a vysokým počtem obyvatel, díky čemuž snadněji přitahují pozornost zahraničních investorů.

Důležitou vlastností všech sledovaných ekonomik také je, že za jejich hospodářskými výsledky stojí především reformy, které byly v minulosti přijaty s cílem podpořit ekonomický růst a rozvoj. Odlišujícími faktory, které naopak jednotlivým zemím znemožňují řadit se k vyspělým ekonomikám, jsou nevyřešené sociálně-ekonomické problémy. Jedná se především o příjmovou nerovnost, přetrvávající chudobu, nižší úroveň sofistikovanosti průmyslové výroby, nižší vyspělost sektoru služeb, vyšší význam sektoru zemědělství, nižší úroveň ochrany práv průmyslového vlastnictví apod.

Specifickým problémem většiny zemí BRICS je horší podnikatelské klima a vysoká míra obtížnosti některých úkonů spojených se zahájením podnikání. V tomto směru jednoznačně vede Brazílie, která se řadí k zemím BRICS s nejsložitějším podnikatelským prostředím. Naopak nejjednodušší podnikatelské prostředí v rámci BRIC má Jihoafrická republika.

Pokud jde o pořadí ekonomické významnosti jednotlivých zemí BRICS, pak prvenství obsazuje Čína a Indie, které jsou také ze strany mezinárodních organizací považovány za nastupující supervelmoci vyznačující se obrovským potenciálem při přitahování zahraničních investic a s vysokým podílem na světovém obchodu. Čína a Indie vykazují v komparaci s ostatními zeměmi seskupení BRICS potenciál v oblasti vědy, výzkumu a inovací. Třetí nejúspěšnější zemí BRICS je pravděpodobně Brazílie, která se vyznačuje dynamickým rozvojem středně technologicky náročným průmyslem a dynamickým rozvojem sektoru služeb. Poslední pozice obsazuje Rusko a JAR. V případě Ruska za jeho ekonomickým rozvojem po roce 2000 primárně stály mimořádně vysoké zásoby nerostných surovin, které vedly k dramatickému zvýšení příjmů a tedy i HDP. V případě JAR je zásadním problémem země neřešení především socioekonomickým problémů země, zastaralost technické infrastruktury a nedostatečná sofistikovat průmyslové produkce a služeb.

Závěr

V současné době nelze příliš pochybovat o tom, že země BRICS, zejména díky velikosti své populace a rostoucí produktivitě, předčí svým HDP současné rozvinuté ekonomiky světa tradiční hospodářská centra, jakými jsou USA, EU nebo Japonsko. Dojde tím k přesunu těžiště globální hospodářské moci ze Západu na Východ. Konkurenční prostředí mezi zeměmi Západu a Východu se tím pravděpodobně stane podstatně rovnějším a tzv. mezera mezi rozvinutým a rozvojovým světem se bude postupně zaplňovat. Pro dnešní predikce je prakticky nemožné odhadovat vývoj konkurenčních výhod. Historie naznačuje, že žádný stát, který dohnal svým hospodářským výkonem úroveň vyspělých států, nezískal nebo si neudržel fakticky žádnou zásadní konkurenční výhodu oproti původním rozvinutým ekonomikám. Například poté, co státy západní Evropy a Japonsko dosáhly úrovně Spojených států, nebyla prakticky žádná konkurenční výhoda patrná (náklady se více-méně vyrovnaly a jednotlivé ekonomiky jako hospodářské agregáty se dostaly do pozice vyrovnaných konkurentů).

Autor diplomové práce vzhledem k rozsahu studia bez pochyby není dostatečně kvalifikován činit predikce. Přesto se odváží dát prozatímní vývoj do kontrastu se stávajícími výhledy a předpověďmi. V souladu s teorií konvergence by státy BRICS měly očekávat graduální pokles tempa hospodářského růstu doprovázený markantním vzestupem významnosti místních firem. Pro potřeby věrnější reflexe a přesnější orientace v hospodářských potřebách světa dochází k permanentním změnám v terminologii i teoretických přístupech. Zásadní váhu a důležitost získává ve veřejném prostoru především otázka uspořádání trhu v průběhu několika budoucích dekad. Vždyť již první desetiletí třetího tisíciletí naznačilo a ukázalo mnohé. Během deseti let – od roku 2000 do roku 2010 – státy BRICS zvýšily svůj podíl na světovém HDP na masivních 33 %. Je pochopitelně nutné se vyvarovat přílišných zjednodušení. Nelze přirozeně očekávat, že vývoj v dalších letech bude lineární. V aréně globálního obchodu se objevují noví silní hráči typu Nigérie, Turecko, Kolumbie a další a turbulentní změny ve světovém uspořádání na sebe nemusejí nechat dlouho čekat. Poslední události (např. osamocená pozice Spojených států při jednání o globálních změnách klimatu na setkání G-20 v Hamburku) však naznačují, že by změny, jichž bude naše generace svědkem, mohly být změnami k lepšímu.

Seznam použité literatury

AGARWAL, Surabhi. *Protecting patents. India worst in world* [online]. 2014 [cit. 2017-03-03]. Dostupné z: http://www.business-standard.com/article/economy-policy/protecting-patents-india-worst-in-world-114012900371_1.html

AGTMAEL, Antoine W. van. 2007. *The emerging markets century: how a new breed of world-class companies is overtaking the world*. 1st ed. New York: Free Press. ISBN 978-0-7432-9457-7.

BP. *BP Energy Outlook 2017* [online]. 2017 [cit. 2017-03-03]. Dostupné z: <https://www.bp.com/.../bp/...2017/bp-energy-outlook-2017.pdf>

BRICS. *First Summit* [online]. 2009a [cit. 2017-02-04] Dostupné z: <http://brics5.co.za/about-brics/summit-declaration/first-summit/>

BRICS. *First Summit: Joint Statement of the BRIC Countries Leaders* [online]. 2009b [cit. 2017-02-01] Dostupné z: <http://brics.itamaraty.gov.br/category-english/21-documents/114-first-summit-2>

BRICS. *Third Summit: Sanya declaration* [online]. 2011 [cit. 2017-02-01]. Dostupné z: <http://brics5.co.za/about-brics/summit-declaration/third-summit/>

BRICS. *Official website of Russia's presidency in BRICS* [online]. 2015 [cit. 2017-02-01]. Dostupné z: <http://en.brics2015.ru/documents/>

CARVALHO, Felipe et PIRES DE SOUZA, José. *BRAZIL IN THE 2000'S: FINANCIAL REGULATION AND MACROECONOMIC STABILITY* [online]. 2011 [cit. 2017-02-09]. Universidade Federal do Rio de Janeiro. Dostupné z: <http://www.itf.org.ar/pdf/documentos/75-2011.pdf>

CRANE, Robert. 2015. *Building bridges among the BRICs*. New York: Palgrave Macmillan. ISBN 978-113-7375-384.

EW World Economy Team. *China Industry Sectors* [online]. 2013 [cit. 2017-02-09]. Dostupné z: http://www.economywatch.com/world_economy/china/industry-sectors.html

FOJTÍKOVÁ, Lenka. 2006. *Hospodářská politika vybraných zemí*. Ostrava: VŠB - Technická univerzita Ostrava. ISBN 80-248-1188-X.

FOSTER, Vivien. *Africa's Infrastructure: A Time for Transformation?* [online]. 2009 [cit. 2017-02-01]. The World Bank. Dostupné z: http://siteresources.worldbank.org/INTAFRICA/Resources/aicd_overview_english_no-embargo.pdf

FÜRST, Rudolf. 2011. *Vzestup Indie a Číny: přichází asijské století?* Praha: Ústav mezinárodních vztahů. ISBN 978-80-86506-84-5.

GOVERNMENT OF INDIA. *BRICS summit: 2016 Goa. Joint declaration* [online]. 2016 [cit. 2017-02-01]. Dostupné z: <http://brics2016.gov.in/upload/Goa%20Declaration%20and%20Action%20Plan.pdf>

HUNTINGTON, Samuel. *The Lonely Superpower* [online]. 1999, [cit. 2017-01-06]. Foreign Affairs, March/April. Dostupné z: <http://www.foreignaffairs.com/articles/54797/samuel-p-huntington/the-lonelysuperpower>

IBEF. *Services Sector in India* [online]. 2017a. [cit. 2017-02-09]. Dostupné z: <https://www.ibef.org/industry/services.aspx>

IBEF. *Indian Food Processing* [online]. 2017b [cit. 2017-02-09]. Dostupné z: <https://www.ibef.org/industry/indian-food-industry.aspx>

IMF. *Gross Domestic Product (GDP)* [online]. 2017 [cit. 2017-04-15]. Dostupné z: <http://www.imf.org/external/datamapper/datasets/WEO/1>

INTERNATIONAL MONETARY FUND (IMF). *Resilience in emerging market and developing economies: will it last?* [online]. 2012 [cit. 2017-02-01]. World Economic Outlook: coping with high debt and sluggish growth, Washington, D.C.: The International Monetary Fund, October 2012, pp. 129-171. Dostupné z: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2012/02/pdf/c4.pdf>

KLÍMA, Jan. 2012. *Dějiny Afriky: vývoj kontinentu, regionů a států*. Praha: Lidové noviny. ISBN 978-80-7422-189-7.

KOBAYASHI-HILLARY, Mark. 2008. *Building a future with BRICs: the next decade for offshoring*. Berlin: Springer, ISBN 35-404-6453-0.

KUNEŠOVÁ, Hana. 2014. *Světová ekonomika: nové jevy a perspektivy*. 3., přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 978-80-7400-502-2.

Kurzy. *Ropa Brent* [online]. 2017 [cit. 2017-04-20]. Dostupné z: http://www.kurzy.cz/komodity/ropa-brent-graf-vyvoje-ceny/nr_index.asp?A=5&idk=38&od=29.9.2003&curr=USD&default_curr=USD&unit=&lg=1

KVINT, Vladimír. 2009. *The global emerging market: strategic management and economics*. 1st. ed. New York: Routledge. ISBN 978-0415988407.

LADD, Paul. *Between a Rock and a Hard Place - Poverty in Focus—South-South Cooperation: The Same Old Game or a New Paradigm?* [online]. 2010 [cit. 2017-02-01]. International Policy Centre for Inclusive Growth. Dostupné z: <http://www.ipc-undp.org/pub/IPCPovertyInFocus20.pdf>

MATTIA, RomanI et al. *Brics Bank is a Fine Idea whose Time has Come* [online]. 2012 [cit. 2017-02-01]. Financial Times. Dostupné z: <http://www.ft.com/intl/cms/s/0/1770f242-7d88-11e1-81a5-00144feab49a.html>

Ministerstvo zemědělství České republiky. *Ruské sankce* [online]. 2016 [cit. 2017-04-14]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/zahranicni-vztahy/ruske-sankce/>

MINISTRY OF EXTERNAL AFFAIRS OF INDIA. *Fourth BRICS Summit - Delhi Declaration* [online]. 2012 [cit. 2017-02-01]. Dostupné z: <http://mea.gov.in/bilateral-documents.htm?dtl/19158/Fourth+BRICS+Summit++Delhi+Declaration>

MITTELMAN, Robert. *Global Bricolage: Emerging Market Powers and Polycentric Governance* [online]. 2012 [cit. 2017-02-01]. Dostupné z: <http://ccs.ukzn.ac.za/files/Global%20bricolage.pdf>

MODY A. *What is an emerging market?* [online]. 2004 [cit. 2017-02-04] IMF Working Paper 04/177, Washington, D.C.: The International Monetary Fund. Dostupné z: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2004/wp04177.pdf>

MRLINOVÁ, Monika. 2014. *Mezinárodně obchodní aspekty hospodářské politiky Ruska se zvláštním zaměřením na nerostné suroviny*. Ostrava. *Dizertační práce (Ph.D.)*. VŠB-TU Ostrava. Vedoucí práce: doc. Ing. Lenka Fojtíková, Ph.D.

NOVÁK, Ondřej. *Čínské zemědělství čeká revoluce. Znečištění půdy mají řešit nové technologie* [online]. 2017 [cit. 2017-05-02] Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/plus/dnesniplus/_zprava/cinske-zemedelstvi-ceka-revoluce-znecisteni-pudy-maji-resit-nove-technologie--1729919

O'NEILL, Jim. *Building Better Global Economic BRICs*. Goldman Sachs Global Economics paper No. 66. 2001. Dostupné z: <http://www.goldmansachs.com/our-thinking/archive/archive-pdfs/build-better-brics.pdf>

O'NEILL, Jim. *Leading a Continent to a Place in Brics and Beyond* [online]. 2012 [cit. 2017-02-01]. Dostupné z: <http://www.timeslive.co.za/local/2012/04/01/leading-a-continent-to-aplace-in-brics-and-beyond>

O'NEILL, Jim. 2011. *The Growth Map: Economic Opportunity in the BRICs and Beyond*. London, UK: Penguin Books. ISBN 978-1-59184-481-5.

PATEL, Khadija. *Analysis: Scrutinising South Africa's Inclusion in Brics* [online]. 2012 [cit. 2017-02-01]. Daily Maverick. Dostupné z: <http://www.dailymaverick.co.za/article/2012-04-03-analysisscrutinising-south-africas-inclusion-in-brics>

RODRIK, Dani. *What the World Needs from the BRICS* [online]. 2013 [cit. 2017-02-06]. Social Europe Journal. Dostupné z: <http://www.social-europe.eu/2013/04/what-the-world-needs-from-thebrics/>

STUENKEL, Oliver. *Keep BRICS and IBSA Separate* [online]. 2012 [cit. 2017-02-01]. The Diplomat. Dostupné z: <http://www.thediplomat.com/2012/08/keep-the-brics-and-ibsa-seperate/>

STUENKEL, Oliver. 2015. *The BRICS and the Future of Global Order*. Lanham: Lexington books. ISBN 978-0-7391-9321-1.

THE ECONOMIST. *Not Just Straw Men: The Biggest Emerging Economies are Rebounding, even Without Recovery in the West* [online]. 2009 [cit. 2017-02-01]. Dostupné z: <http://www.economist.com/node/13871969>

UNCTAD. Overview of the services sector in Brazil [online]. 2016 [cit. 2017-04-22]. Dostupné z: http://unctad.org/meetings/es/Presentation/c1mem4_2016_p202_Country_paper_Brazil_en.pdf

UNCTAD. *UNCTADSTAT*. [online]. 2017 [cit. 2017-04-22]. Dostupné z: <http://unctadstat.unctad.org/wds/TableViewer/tableView.aspx>

U. S. Department of State. *2013 Investment Climate Statement – Brazil* [online]. 2013 [cit. 2017-04-22]. Dostupné z: <https://www.state.gov/e/eb/rls/othr/ics/2013/204608.htm>

U. S. Department of State. *2016 Investment Climate Statements* [online]. 2016 [cit. 2017-04-22]. Dostupné z: <https://www.state.gov/e/eb/rls/othr/ics/2016/wha/254511.htm>

VÍCHOVÁ, Veronika. *Ruské sankce a jejich (ne)žádoucí účinky* [online]. 2015 [cit. 2017-04-18]. Dostupné z: <http://www.evropskehodnoty.cz/ruske-sankce-a-jejich-nezadouci-ucinky/>

WILSON, Dominic. a PURUSHOTHAMAN, Roopa. *Dreaming with BRICs: the path to 2050*, Goldman Sachs Global Economics Paper No. 99, 2003. Dostupné z: <http://www.goldmansachs.com/our-thinking/archive/archive-pdfs/brics-dream.pdf>

World Bank. *Africa Development Indicators* [online]. 2017 [cit. 2017-02-01]. Dostupné z: <http://data.worldbank.org/data-catalog/africa-development-indicators>

World Bank. *Brazil* [online]. 2017a [cit. 2017-05-14]. Dostupné z: <http://data.worldbank.org/country/brazil>

World Bank. *World Bank Country and Lending Groups* [online]. 2017b [cit. 2017-05-14]. Dostupné z: <https://datahelpdesk.worldbank.org/knowledgebase/articles/906519>

World Bank. *GDP per capita (current US\$)* [online]. 2017c [cit. 2017-05-14]. Dostupné z: <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD?end=2015&locations=BR&start=1997>

World Bank. *High-technology exports (current US\$)* [online]. 2017d [cit. 2017-05-14]. Dostupné z: <http://data.worldbank.org/indicator/TX.VAL.TECH.CD>

World Bank. *Trademark applications, direct resident* [online]. 2017e [cit. 2017-05-14]. Dostupné z: <http://data.worldbank.org/indicator/IP.TMK.RESD?locations=BR>

World Bank. *Ease of Doing Business* [online]. 2017f [cit. 2017-05-15]. Dostupné z: <http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/>

World Bank. *Fuel exports (% of merchandise exports)* [online]. 2017g [cit. 2017-05-14]. Dostupné z: <http://data.worldbank.org/indicator/TX.VAL.FUEL.ZS.UN?end=2015&locations=RU&start=2000>

World Bank. *Agriculture, industry and services value added (% of GDP)* [online]. 2017h [cit. 2017-05-14]. Dostupné z: <http://data.worldbank.org/indicator/NV.AGR.TOTL.ZS?end=2015&locations=RU&start=2000>

World Bank. *Military expenditure* [online]. 2017i [cit. 2017-05-15]. Dostupné z: <http://data.worldbank.org/indicator/MS.MIL.XPND.GD.ZS?end=2015&locations=RU&start=1996>

World Bank. *Science & Technology* [online]. 2017j [cit. 2017-05-15]. Dostupné z: <http://data.worldbank.org/topic/science-and-technology?locations=RU>

World Bank. *Adult literacy rate, population 15+ years, both sexes (%)* [online]. 2017k [cit. 2017-05-15]. Dostupné z: <http://data.worldbank.org/indicator/SE.ADT.LITR.ZS?end=2015&locations=IN&start=2000>

World Bank. *Poverty headcount ratio at national poverty lines (% of population)* [online]. 2017m [cit. 2017-05-15]. Dostupné z: <http://data.worldbank.org/indicator/SI.POV.NAHC?end=2015&locations=IN&start=2000>

World Bank. *Unemployment, total (% of total labor force) (modeled ILO estimate)* [online]. 2017o [cit. 2017-05-15]. Dostupné z: <http://data.worldbank.org/indicator/SL.UEM.TOTL.ZS?locations=ZA>

World Bank. *Life expectancy at birth, total (years)* [online]. 2017n [cit. 2017-05-17]. Dostupné z: <http://data.worldbank.org/indicator/SP.DYN.LE00.IN>

World Integrated Trade Solution. *Product Export by Brazil to all countries 2015* [online]. 2016 [cit. 2017-05-14]. Dostupné z: <http://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/BRA/Year/2015/TradeFlow/Export/Partner/WLD/Product/all-groups>

World Population Review. *Total Population by Country 2017* [online]. 2017 [cit. 2017-05-14]. Dostupné z: <http://worldpopulationreview.com/countries/>

World Trade Organisation. *World Trade Statistical Review 2016* [online]. 2017 [cit. 2017-05-14]. Dostupné z: https://www.wto.org/english/res_e/statis_e/wts2016_e/wts16_toc_e.htm